

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

MALİYE PROGRAMI

KOOPERATİFLERDE CEZA SORUMLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celal YÜCEL

EYLÜL 2011

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

MALİYE PROGRAMI

KOOPERATİFLERDE CEZA SORUMLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Celal YÜCEL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman PEHLİVAN

EYLÜL 2011

TRABZON

ONAY

Celal YÜCEL tarafından hazırlanan Kooperatiflerde Ceza Sorumluluğu adlı bu çalışma 30/09/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Ekonometri Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

(Başkan)

Prof. Dr. Osman PEHLİVAN

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Mustafa TÜYSÜZ

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Levent Yahya ESER

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.30/09/2011

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Celal YÜCEL

30/09/2011

ÖNSÖZ

Gelişen dünya da ülkeler ekonomik kalkınmalarını sağlamak ve bunu devamlı kılmak için ticari şirketlerin oluşumuna ve gelişimine destek vermek zorundadır. Bu kapsamda; belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişileri tarafından kurulan kooperatiflerin de ülkelerin gelişimindeki katkısı yadsınamaz bir gerçektir.

Kooperatiflerin üstlendiği sosyal ve iktisadi hayattaki önemleri ve kısmi kamusal görevleri ile kooperatif müessesesine duyulan güvenin artırılması ve devamlılığının sağlanması amacı ile Kooperatifler Kanunu başta olmak üzere Türk Ticaret Kanunu ve kooperatiflerle ilgili özel kanunlarda kooperatif ortaklarına, yöneticilerine, denetçilerine ve kooperatif çalışanlarına vasıflarına göre birtakım ödev ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Hukuki ve cezai sorumluluk olarak iki başlık altında incelenebilecek bu sorumluk türlerinden cezai sorumluluk tezimizin konusunu oluşturmaktadır.

Bu tez vesilesi ile; tez danışmanım olarak bilgilerimi benimle her zaman paylaşan, tezimi hazırlamam esnasında karşılaştığım sorunları aşmamda benden desteğini esirgemeyen değerli hocalarıma saygılarımı ve şükranlarımı; çalışmalarımın tüm aşamasında benimle birlikte emek sarf eden, tezimi hazırlamam sırasında ikizlerimiz Berra ve Beren'in bakımını tek başına üstlenen sevgili eşim Özlem Yücel'e, bilgi ve tecrübelerini paylaşmaktan hiçbir zaman çekinmeyen, tezimi hazırlamam konusunda her zaman destek olan, Arapgir Adliyesindeki değerli meslektaşlarım Cumhuriyet Savcısı Ramazan Söyler'e, Hakim Harun Sağlam'a ve Hakim Nurşan Yüksel'e teşekkürlerimi sunarım.

Eylül 2011

Celal YÜCEL

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa Nr.</u>
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	10
ABSTRACT	11
KISALTMALAR LİSTESİ	12
GİRİŞ.....	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KOOPERATİFLER İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR.....	3-30
1.1. Temel Kavramlar	3
1.1.1. Kooperatif Nedir?.....	3
1.1.2. Kooperatif ve Ortaklık (Şirket) Arasındaki Fark.....	6
1.2. Kooperatiflerin Tarihsel Gelişimi.....	7
1.3. Türkiye ve Türk Hukukunda Kooperatif.....	8
1.4. Kooperatifin Kuruluşu.....	12
1.4.1. Kooperatif Kurabilecek Kişiler	12
1.4.1.1. Gerçek Kişiler	13
1.4.1.2. Tüzel Kişiler	15
1.4.2. Kooperatif Kurucusu (Üyesi) Olamayacaklar.....	15
1.4.3. Kooperatifin Kuruluş Aşamaları	16
1.4.3.1. Ana Sözleşmenin Hazırlanması.....	17
1.4.3.2. İzin.....	18
1.4.3.3. Tescil ve İlan	20
1.5. Kooperatifin Organları	21
1.5.1. Genel Kurul	22
1.5.2. Yönetim Kurulu.....	23
1.5.3. Denetim Kurulu.....	26
1.6. Kooperatif Üst Birlikleri	27

1.6.1. Kooperatif Birlikleri	28
1.6.1.1. Kooperatif Merkez Birlikleri	28
1.6.1.2. Türkiye Milli Kooperatifler Birliği	29
1.6.1.3. Danışma Kurulu	30

İKİNCİ BÖLÜM

2. CEZA SORUMLULUĞUNUN ESASLARI VE TEMEL İLKELERİ	31-48
2.1. Suç ve Ceza Kavramları Nedir?	31
2.2. Ceza Nedir?	31
2.3. Ceza Sorumluluğunun Esasları ve İlkeleri	32
2.3.1. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği	32
2.3.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri	34
2.3.2.1. Genel Olarak	34
2.3.2.2. İzin İptali	35
2.3.2.3. Müsadere	35
2.3.3. Ceza Sorumluluğunda Kusur Türleri	36
2.3.3.1. Kast	36
2.3.3.2. Olası Kast	36
2.3.3.3. Taksir	37
2.3.3.4. Bilinçli Taksir	38
2.4. Suça Katılma	38
2.4.1. Müşterek Faillik	39
2.4.2. Azmettirme	39
2.4.3. Yardım Etme	40
2.5. Suçların Birleşmesi	42
2.5.1. Birleşik Suç	42
2.5.2. Zincirleme Suç	43
2.5.3. Fikri İçtima	45
2.6. Ceza Sorumluluğunda Failin ve/veya Mağdurun Memur Olması	46
2.7. Özgü Suç	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KOOPERATİFLERDE CEZA SORUMLULUĞU	49-107
3.1. Kooperatif Faaliyeti Kapsamında Ceza Sorumluluğuna Tabi Olanlar	50

3.1.1. “Devlet Memuru Gibi Sorumlu Olma” İlkesi ve Sorumlular Çevresi	51
3.1.2. Genel Hükümlere Göre Sorumlu Olanlar.....	54
3.1.3. Özgü Suçlara İştirak	56
3.1.4. Soruşturma Yöntemi.....	56
3.2. Kooperatiflerde Cezai Sorumluluğu Gerektiren Haller	57
3.2.1. Türk Ceza Kanunundan Doğan Ceza Sorumluluk Halleri	57
3.2.1.1. Güveni Kötüye Kullanma Suçu.....	57
3.2.1.2. Zimmet Suçu	60
3.2.1.3. Hileli İflas Suçu.....	63
3.2.1.4. İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu	65
3.2.1.5. İnşaat veya Yıkımla İlgili Emniyet Kurallarına Uymama Suçu.....	67
3.2.1.6. Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıda veya İlaçların Ticareti Suçu	68
3.2.1.7. Mal ve Hizmet Satımından Kaçınma Suçu	69
3.2.1.8. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu.....	70
3.2.1.9. Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu.....	71
3.2.1.10. Şirket veya Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi Verme Suçu	72
3.2.1.11. Nitelikli Dolandırıcılık Suçu	73
3.2.2. Kooperatifler Kanunundan Doğan Cezai Sorumluluk Halleri	75
3.2.2.1. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Kooperatif Personelinin Faili Olabileceği Suçlar.....	77
3.2.2.1.1. Yapı Kooperatiflerinde Genel Kurulca Belirlenen Sayının Üzerinde Ortak Kaydetme Suçu	78
3.2.2.1.2. Çıkarma Kararı Kesinleşmeyen Ortağın Yerine Yeni Ortak Alma Suçu.....	79
3.2.2.1.3. Yönetim Kurulu Üyelerine Genel Kurulca Belirlenenlerden Başkaca Ödeme Yapılamayacağına İlişkin Kurala Uymama Suçu.....	81
3.2.2.1.4. Kooperatife Alınacak Gayrimenkulün Tapu ile Alınması Kuralına Uymama Suçu	82
3.2.2.1.5. Kooperatif Yönetici ve Personelinin Kooperatifle Ticari İşlemler Yapmaları Suçu.....	83
3.2.2.1.6. Yapılacak İlan ve Reklamlarda Gerçeğe Aykırı ve Yanıltıcı Bilgi Verme Kuralına Uymama Suçu	84
3.2.2.1.7. Genel Kurulun Devredemeyeceği Yetkileri Kullanma.....	86

3.2.2.1.8. Denetim ve İnceleme Elemanlarının İncelemelerine Yardımda Bulunmamak ve İstenilen Belge ve Bilgileri Vermek Kuralına Uymama Suçu	88
3.2.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Faili Olabileceği Suçlar.....	90
3.2.2.2.1. Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Suçu.....	90
3.2.2.2.2. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Unvanını Kullanma Suçu.....	92
3.2.2.2.3. Ortakların ve Ortaklık İçin Başvuranların Ana Sözleşmede Gösterilen Ortaklık Koşullarını Taşıyıp Taşımadıklarını Araştırmamak Suçu	93
3.2.2.2.4. Ana Sözleşmede Gösterilmeyen Nedenlerle Ortaklıktan Çıkarma Suçu.....	93
3.2.2.2.5. Denetçilerin İstedikleri Bilgi ve Belgeleri Vermeme Suçu.....	94
3.2.2.2.6. Denetim Sonucunda İlgili Bakanlığın Vereceği Emir ve Talimatlara Uymama Suçu	96
3.2.2.3. Kooperatif Denetçilerinin Faili Olabileceği Suçlar.....	96
3.2.2.3.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Seçilme Koşullarını Taşıyıp Taşımadıklarını Araştırmama Suçu	97
3.2.2.3.2. Yönetim Kurulunun Toplantı Nisabını Kaybetmesi Durumunda Boşalan Üyeliklerin Yerine Yedek Üye Çağırılmaması	97
3.2.2.3.3. Denetçilerin İnceleme Yükümlülüklerini Yerine Getirmemeleri	98
3.2.2.3.4. Denetçilerin Gördükleri Eksiklerle Yasa ve Ana Sözleşmeye Aykırı Davranışları İlgili Organa Bildirmeme ve Tekliflerini Rapor Halinde Genel Kurula Sunmama Suçu	99
3.2.3. Türk Ticaret Kanunundan Doğan Ceza Sorumluluğu Halleri	100
3.2.3.1. Ayın Türünden Sermaye'ye Değer Biçilmesinde Hile Yapılması Suçu	101
3.2.3.2. İlk Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin Kurulda Yolsuzluk Yapılıp Yapılmadığını Araştırmamalarından Doğan Sorumluluk	102
3.2.3.3. Yasal Olarak Tutulması Gereken Defterlerin Hiç yada Yasaya Uygun Biçimde Tutulmaması Suçu.....	102
3.2.3.4. Haksız Rekabet Suçu.....	103
3.2.3.5. Sır Saklama Yükümlülüğüne Uyulmaması Suçu	104
3.2.3.6. Sicil Memurunun Çağrısına Karşın Tescil Mükellefiyetinin Yerine Getirilmemesi Suçu.....	105

3.2.3.7. Tescil ve Kayıt için Kötü Niyetle Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma Suçu	105
3.2.3.8. Ticari İşletme Şube ve Ticaret Unvanıyla İlgili Yasal Zorunluluklara Uymama Suçu.....	106
3.2.3.9. Beyanname ve Diğer Evrakın Gerçeğe Aykırı Biçimde Düzenlenmesi Suçu	107
SONUÇ.....	108-110
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	111-114
ÖZGEÇMİŞ.....	115

ÖZET

Kooperatif, insan ihtiyaçlarının karşılıklı yardımlaşma yoluyla giderilmesini sağlamak ve ortakların çıkarlarını korumak amacıyla oluşturulan ekonomik kuruluştur. Kooperatifler insanların ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle ve en az maliyetle karşılamak amacıyla, ortaklarının karşılıklı güvenlerine dayalı olarak kurulan tüzel kişilerdir. Kooperatifler hem kişilerin tek başlarına yapmaya güçlerinin yetmediği işleri bir araya gelerek yapmaları sağlar hem de toplumun kalkınmasına katkıda bulunur.

Tüzel kişiliğini kazanmış ve iktisadi hayatta faaliyet sürdüren kooperatifin faaliyetleri kapsamında genel kurulun tabii üyesi olan ortaklar, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler, kooperatif müdürleri ve kooperatif memurları ceza yaptırımını içeren bazı kanunlara muhatap kılınmıştır.

Çalışmamızda, kooperatif kavramı, kooperatiflerin tarihsel gelişimi, kooperatiflerin kuruluşu, kooperatif organları, ceza sorumluluğu ve temel ilkeleri genel hatları ile incelenmiştir. Tezimizin konusunu oluşturan kooperatiflerde ceza sorumluluk türleri ise ayrı bir bölümde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda tanımlanan suç türleri ayrı ayrı Yargıtay İçtihatları ve doktrindeki görüşler çerçevesinde irdelenmiştir.

Bu tez çalışması ile; ülkemizde henüz gelişme aşamasında olan kooperatif kurumunun yönetim, denetim ve genel kurul üyelerinin cezai sorumluluklarına ilişkin temel cezai normları Yargıtay içtihatları ile birlikte ortaya konulması, sorumlu üyelerin bilinçlenmesini sağlayarak böylece kooperatifçilik faaliyetlerinin daha çok gelişmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Sorumluluk, Organ, Ceza.

ABSTRACT

The cooperative, through the elimination of human needs, provide mutual aid and economic organization formed to protect the interests of shareholders. Cooperatives, mutual aid needs of the people, solidarity, and at least cost to meet bail and was founded by legal persons. Co-operatives and forces people to do alone is not enough to make things come together and contribute to the development of society.

Legal personality of the winner and economic life, of course, is a member of the general assembly engaged within the scope of cooperative activities, partners, board members, auditors, managers of cooperatives and cooperative with officers, some of the laws deal with criminal sanction rendered.

In our study, the cooperative concept, the historical development of cooperatives, cooperative organizations, cooperative bodies, examined in general terms and basic principles of criminal responsibility. Cooperatives have been the subject of the thesis in a separate section of the types of criminal responsibility, the Turkish Penal Code No. 5237, 1163, Cooperatives Act and the Turkish Trade Law in 6762 defined the types of crime were examined separately within the framework of the Supreme Court case law and doktrindeki specs.

With this thesis, the co-operative institution of our country, yet the stage of development administration, supervision and responsibilities of the general assembly of members of the criminal jurisprudence of the Supreme Court together with the basic norms of criminal prove, in charge of providing awareness of members of cooperative activities thus contributing more to the development.

Key Words: Cooperative, Liability, Member, Crime.

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Koop.K	: Kooperatifler Kanunu
TST	: Ticaret Sicili Tüzüğü
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKB	: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TSKBHK	: Tarım Satış Kooperatifleri ve birlikleri Hakkında Kanun
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
STB	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

GİRİŞ

Kooperatifler ortaklarının meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile güç birliği yaparak hedefledikleri ekonomik amaca ulaşmalarını sağlayacak karşılıklı güven esaslı tüzel kişiliğe sahip birliklerdir.

Tüzel kişiler gerçek hayatta işlemlerini organları vasıtası ile yerine getirirler. Bu organlar kooperatifte, kooperatif genel kurulu, yönetim kurulu ve denetçiler den oluşur. Genel kurul kooperatif üyelerinin tamamını kapsar. Yönetim kurulu ise genel kurul üyeleri arasından seçilen kooperatifin amacına ulaşmak için her türlü işleri yüklenen ve yürüten organdır, bu organ içerisinde yönetim kurulu üyelerini barındırdığı gibi kooperatif memurlarını da içerir. Denetçiler, genel kurul tarafından seçilen bir veya daha fazla kişiden oluşur, denetçi kooperatif üyesi olabileceği gibi dışarıdan kimselerde denetçi olarak seçilebilir

Devletler ekonomik kalkınma hedeflerini gerçekleştirirken üstlerindeki yükü azaltmanın ve vatandaşlarının birey olarak gerçekleştiremeyecekleri hedeflerine birlik olarak ulaşmalarını sağlayacak önlemleri almaya çabalamışlardır. İşte kooperatifler devlet üzerindeki yükü azaltmak ve bireylerin ekonomik zayıflıklarını güç birliği yaparak aşmalarını sağlamaya yarayan bir kurumdur.

Kooperatiflerin ülke ekonomisine yaptıkları katkı devletin kooperatifin temelindeki karşılıklı güven esasını koruyarak ve hatta artırarak bireylerin kooperatifleşmesi yoluna gitmeleri amacı ile temel deki güveni sarsabilecek art niyetli eylemleri önlemek amacı ile kooperatifçiliği hukuksal alanda düzenlerken kooperatifçilik mevzuatına uyulmamasını ağır ceza yaptırımlarına bağlamıştır. Böylelikle kooperatifçiliğin temeli olan karşılıklı güven duygusunu korumak istemiştir.

Çalışmamızın amacı; kooperatiflerde ceza sorumluluğu gerektiren durumları, bu sorumluluğa muhatap olanları, bu kimselerin hangi eylem ve davranışlarının ceza yaptırımına tabi olduğunu belirlemektir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, kooperatiflerle ilgili temel kavramlar, kooperatiflerin tarihsel gelişimi, kooperatiflerin kuruluşu, kooperatif organları ve bu organların görev ve sorumluluklarının belirlenmesi yer almaktadır.

İkinci bölümde, ceza sorumluluğu ve ceza sorumluluğunun temel ilkelerine Yargıtay İçtihatları ve doktrindeki görüşler çerçevesinde yer verilmiştir.

Son bölümde ise; kooperatiflerde ceza sorumluluğunu gerektiren hallere Yargıtay İçtihatları ve doktrindeki görüşler çerçevesinde ayrı ayrı incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KOOPERATİFLER İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

1.1. Temel Kavramlar

1.1.1. Kooperatif Nedir?

Yalın halde, ortaklarının gereksinimlerini uygun şartlarda elde etmelerini sağlamak amacıyla kurulan ortaklıktır. İktisadi anlamda ise; ortaklarının belirli iktisadi çıkarlarını korumak, özellikle meslek veya geçimlerine ilişkin gereksinimlerini iş gücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet yoluyla karşılamak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli tüzel kişiliğe sahip birlikteliktir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=topluluk&ayn=tam->) gibi anlamlara gelmektedir.

Uluslararası alanda kabul gören tanımı ise Uluslar Arası Çalışma Teşkilatı tarafından; aynı ekonomik güçlüklerle karşı karşıya bulunan kişilerin ortaklaşa maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermek suretiyle, bu güçlükleri ortadan kaldırmak için kendi aralarında eşit hak ve görevlerle şahsi sorumluluk esasına göre, serbestçe birleşerek ekonomik görevlerinden bir ve ya birkaçını devretmek üzere kurdukları ortaklıktır, şeklinde tanımlamaktadır (Yüzgeç, 2010: 18; Ateşoğulları, 1997:200). (<http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?R127>).

Kooperatiflerin ne olduğunu anlatmanın basit yolu; tek başlarına yeteri kadar ilerleme gösteremeyecek veya hiçbir bir ilerleme gösteremeyecek kişilerin bir araya gelip bir pazar gücü oluşturmaları ve bu yolla fakirlikten ve zayıflıktan kurtulma yolunu buldukları söylenebilir (<http://www.turkiyemillikoop.org.tr/REFERANSBELGE.doc>).

Görüldüğü gibi temelde “birlikte iş görmek” ilkesi yatmaktadır(Koç,2006:1). Bu itibarla kooperatif müessesesi iktisadi hayatta bireysel olarak faaliyet gösterebilmesi ekonomik ve teknik olarak zayıf olan kişilerin güç birliği yaparak hedefledikleri amaçlarına ulaşabilmelerini sağlamak için gönüllü olarak bir araya gelmeleridir. Ayrıca sosyal devlet ilkesinden kaynaklanan devlet üzerindeki vatandaşların refahını sağlamak için oluşan iktisadi ve sosyal yükü hafifletmek amacıyla devletler tarafından teşvik edilerek korunan hukuki bir birlikteliktir.

Kooperatifçiliğin devletler tarafından desteklenmesinin diğer bir nedeni de özellikle gelişmekte olan ülkeler için ve hatta gelişmiş ülkeler için etkili birer kalkınma ve bu kalkınmayı sürdürebilme aracı olmasıdır(Koç, 2006:1)

İktisadi hayatta uygulanabilir olan kooperatifçiliğe, devletlerinin bakış açısı birbirinden farklılık gösterir ve bu farklı bakış açıları, devlet-kooperatif ilişkilerinde birbirinden farklı sistemler oluşmasına neden olur. Devletin kooperatifçiliğe bakış açısını belirleyen devlet-kooperatif ilişkileri, genelde iki nedene dayandırılır. İlki, devletin egemenlik sınırları içerisinde hukuksal olarak kooperatiflerin yerini ve rolünü belirleyici yasalar yapma sorumluluğunu hissetmesi. İkinci neden ise kooperatiflerin ekonomik ve toplumsal kalkınmayı gerçekleştirmedeki önemli sosyal rolüdür(Demir, 1998:5 ; Turan, 2002:83)

Kooperatifler sadece alt gelir guruplarına ya da gelişmekte olan ülkelere değil, sağladığı vergi ve finansman kaynağı kolaylıkları nedeniyle üst gelir guruplarına ve gelişmiş ülkelere de hitap etmektedir. Bu gibi nedenlerle son dönemlerde üst gelir gurupları da kooperatif yoluyla lüks konut yapımı işlerine girişmektedir (Yüzgeç, 2010:15).

Yapı kooperatifleri gelişmiş ekonomilerde önemli bir rol oynar. Geçen yüzyılın son yarısında Norveç ve İsveç’te inşa edilen yapılardan çoğu kooperatifler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapı kooperatifler ABD’de yüksek gelir grubu ve emekliler arasında oldukça revaçtadır (<http://www.turkiyemillikoop.org.tr/REFERANSBELGE.doc>).

Kooperatifin bünyesinde barındırdığı ya da oluşturduğu bir diğer olgu ise kooperatifçiliktir. Kooperatifçilik, kişilerin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak için gönüllü olarak bir araya gelmeleri ve karşılıklı yardımlaşma ilkesi altında iş ve güç birliği yapmaları esasına dayanan bir harekettir (Akyol, 1973: 3).

Kooperatifler kişilerin serbestçe gönüllü olarak, üyelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarını ilerletmek amacıyla ortak bir işletme içerisinde birleşmeler (<http://www.dgrvtr.org/docs/abak.pdf>) olsa da, bu kooperatif ve kooperatifçilikteki serbesti bazı nedenlerle disipline edilmeye çalışırlar.

Şöyle ki kooperatiflere girişte ve çıkışta kural olarak “açık kapı” ilkesi benimsenmiş ise de üye olabilme ve çıkma serbestisi birtakım kısıtlamalara tabi tutulmaktadır(Can, 2007:71). Her ne kadar kooperatiflerde gönüllülük esas olsa da, kooperatiflerin iktisadi hayattaki önemi kooperatiflerin korunması ve sürdürülebilir olmasını gerekli kıldığından, devletler bu gönüllülüğe kuruluşa olmasa da, çıkışta ya da üst birliklerin bir araya gelmesinde birtakım zorundalıklar getirmişlerdir.

Örneğin çıkma bildiriminde bulunabilececek sürelerin kanunla belirlenmesi ve belli dönemlere tabi kılınması. KoopK.m.12 “Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.” Yine kurulacak bazı tip kooperatiflere üye olabileceklerin kanunla tahdidi olarak belirtilmesi. Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun m.1 “Bir tarım satış kooperatifinin kurulabilmesi için en az otuz üreticinin...bir araya gelmesi şarttır.”. Ve bu kooperatiflerin üst birliklere üye olmalarını sağlamak için üst birliğe üye olanlara vergi avantajı sağlanması kooperatifleri üst kuruluşlar kurmaya veya var olan üst kuruluşlara üye olmaya zorlamaktadır. Koop.K m. 93/4 “Kooperatifler... faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muafıklardan istifade edemezler.”

1.1.2. Kooperatif ve Ortaklık (Şirket) Arasındaki Fark

Kooperatifin hukuki tanımı itibariyle ortaklık yani şirket hükmünde olduğu düşünülse de temelde yatan birliktelik amaçları yönünden ayrılmaktadırlar.

Temelde birden fazla kişinin bir ekonomik amaca ulaşmak için çeşitli sermayeleriyle beraber çaba harcamalarına ilişkin bir sözleşme ile meydana getirdikleri iktisadi bir birlikteliktir.

Şirketlerde asıl amaç kar elde etmek bu karı paylaşmak ve şirketin devamlılığı sağlamaktır (Deryal, 1998:196).Oysa kooperatiflerin amacı ise, bireyin ekonomisini güçlendirmek (Karapınar, 2010:15; Poroy ve diğerleri, 2010:855) veya üyelerinin meslek ve geçimlerini ait ihtiyaçlarını temin ederek bunların korunmasını sağlamaktır (Çevik,2003:46; Can,2007:73; Erçin,2004:86-89).

Şirketin kurulmasındaki hedef kar elde etmek iken. Bir kooperatifin kurulmasının hedefi, üyelerin ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla üyelerine piyasaya daha iyi erişim sağlamak ve onlar için avantajlı hizmetler sağlamaktır (Deryal, 1998:195).

Ticaret şirketlerinde “sermaye” amaca ulaşmada asli bir araç iken, kooperatiflerde ekonomik amaca ulaşmada yararlanılacak asli araçlar “karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet” olarak KoopK m1 de belirlenmiştir. Kooperatiflerde sermaye ancak tali bir araç sayılabilir(Deryal, 1998:196).

Bir başka belirgin ayrıştırıcı özellikse şirketler hedefleri gerçekleştiğinde yeni hedefler belirleyerek ve hatta daha da güçlenerek varlığını sürdürür. Ancak belli amaçlar için kurulan kooperatifler ise amaçlarına ulaştıklarında dağılır. Burada konsorsiyumlarla benzerlik gösterdiği açıktır. Birden fazla şirketin belirli bir projenin uygulanması konusunda yaptığı işbirliğidir ([http://tr.wikipedia.org/wiki/ %C5%9Eirketler_birli %C4%9Fi](http://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eirketler_birli%C4%9Fi)) Bu hedef proje tamamlandığında konsorsiyumda son bulur ancak konsorsiyumlar bir şirket türü olmadığından amaca ulaşınca dağılma hususu da kooperatifleri şirketlerden ayırıcı bir unsurdur. Bu ayırıcı özellik doktrin de pek hatta hiç değinilmeyen ve tartışılmamış bir konudur.

Doktrinde kooperatifi şirketten ayrı tutmayan görüşler de elbette mevcuttur. Bir görüşe göre, kooperatif ortaklarının ekonomik çıkarlarını ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım dayanışma ve kefalet araçları ile sağlayıp korumak amacıyla bir ticaret unvanı altında kurulan değişir sermayeli bir şirkettir(Altuğ, 2007:1).

1.2. Kooperatiflerin Tarihsel Gelişimi

Doktrinde kooperatifçiliğin İngiltere, Fransa ve Almanya'da farklı kooperatifçilik konuları üzerine başladığı kanaati hakimdir(Koç, 2006:1).

İngiltere de Robert Owen ve dr. Willian king in zayıf halkın güç birliği yaparak kendilerine daha ferah bir yaşam standardı sağlama hedeflerini nasıl gerçekleştireceklerine dair fikirler üretmesi ile başlamış ve küçük bir kasaba olan Rochdale'de el emeği ile çalışan tekstil işçilerinin güçlü Amerikan dokuma endüstrisi ile rekabet edebilmesini sağlamak amacı ile kurulan modern anlamdaki kooperatif ile kooperatifçiliğin başladığı savunulur(Pastanoğlu,1973:15; Yüzgeç,2010:16; Poroy ve diğerleri,2010:856).

Fransa'daki kooperatif hareketi üretim kooperatifçiliği çerçevesinde gelişmiştir. Sosyal bilimci **Fourier** kapitalist ekonominin yarattığı rekabet sonucunda güçlüler güçsüzleri yok ettiği ve tekelleşme hakim duruma geçtiği; kişilerin kendi rızaları ile kuracakları dernekler bireyler aleyhine işleyen rekabeti ortadan kaldıracabileceği; bunun için “phalenstere” denilen büyük üretim ortaklıkları kurulması gerektiği fikrini ortaya atarak Fransa'da kooperatifçilik fikrini başlatmıştır(Ün,2007:2).

Almanya'daki kooperatif anlayışı ise, 19. yüzyılın ikinci yarısında Schulze Delitzsch önderliğinde büyük endüstrinin rekabetinden etkilenen esnafın kredi ve himaye ihtiyacını karşılamak amacıyla kunduracı kooperatifini ve ayrıca tasarruf ve kredi kooperatifleri fikrini başlatmıştır. Wilhemm Raiffeisen 1864 yılında **Schulze**'un deneyimlerinden de faydalanarak köylünün kooperatif aracılığı ile kalkınması yolunda kurduğu ortaklıklarına son şeklini vermiş ve “İkraz Sandıkları Birliği” ne çevirmiştir(Poroy ve diğerler,2010:857).

Bizde kooperatifçilik hareketinin **Mithat Paşa'nın** kurmuş olduğu Memleket Sandıklarıyla başlamış olduğu kabul edilmektedir(Deryal, 1998:377 ; Ün, 2007:7).

Dönemin Osmanlı toprağı olan Yugoslavya'nın Niş Kenti Valisi olan Mithat Paşa çiftçiliğın yoğun olduğu bu yerde çiftçilerin içinde buldukları zor koşulların yanı sıra tefecilerin faiz kışkacındaki çiftçilere rahatlama sağlayabilecek temel dinamosu yine çiftçilerin kendilerinin olduğu, yani temelde bir Anadolu geleneğı olan imece usulü ve ahiliğın, meslek birliğı dayanışmasının baz alınarak bu birlikteliğın devlet himayesinde ve devlet desteğı ile yürütülmesi gerektiğı sonucuna varmıştır. Böylece 1863 yılında, çiftçilerin oluşturduğu kaynakla, Mithat Paşa öncülüğünde, devlet eliyle ve devlet himayesinde Pirot yardımlaşma sandığı kurulmuş; sistemin sağlıklı işlediğı görülünce ülke çapında yaygınlaştırılması kararlaştırılmış ve **Mithat Paşa'nın** hazırlamış olduğu nizamname hükümetçe 1867 yılında kabul edilmiştir. Nizamname 29 maddeden ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sermaye, idare, ikraz ve kazanç, ikinci bölümde ise sandık tarafından izlenecek muhasebe usulü gösterilmiştir. **Mithat Paşa'nın** bu nizamnamesi ile Türkiye de tarım kredi kooperatifçiliğının temeli atılmış olmaktadır Deryal, 1998:171; Ün, 2007:3; <http://www.ziraat.com.tr/tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx>).

1867 yılında "Memleket Sandıkları Nizamnamesi" nin yürürlüğe girmesiyle Osmanlı Devleti'nin her yanında Sandıklar faaliyete başlamış ve uzun yıllar başarıyla hizmet vermiştir (Yüzgeç,2010:17-18;Koç,2006:2).

Memleket sandıkları olarak isimlendirilen bu sistemde Türkiye deki kooperatif anlayışının başlangıcı olmuştur.

İngiltere, Almanya ve Türkiye de kooperatif olgusunu doğuran ve başlatan temel etkinin daha çok iktisadi hayattaki mesleki dayanışma ihtiyacından doğduğu görülmektedir.

1.3. Türkiye ve Türk Hukukunda Kooperatif

Cumhuriyet döneminde kooperatiflerin önemi daha da anlaşılmış ve kooperatifçilik büyük ölçüde çıkarılan kanunlarla devletin öncülüğünde geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu

kanunların çıkarılmasında Atatürk'ün rolü büyüktür. 1924 de “İtibari Zirai Birlikleri Kanunu” ile ortakların kişisel ve müşterek kefalet esasına göre kredi dağıtılacak örgütlerin kurulması öngörülmüştür. 1926 yılında İtibari Zirai Birliklerinin kuruluş ve yönetimi hakkında esasları gösteren 58 maddelik bir Kanun Hükmünde Kararname de çıkarılmıştır. Bu kanun ve kararname yeteri kadar uygulama alanı bulamamıştır(Başar,1998:665; Ün,2007:7).

Kooperatifçiliğin merkezi otorite yoluyla kurulup geliştirilmesini esas olan bu yöntemin halk tarafından benimsenmemesi karşısında yabancı uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Dr. H. Wilbrand 1939’da, Prof. E. Hirsht 1944’de, Dr. A. Zuziç 1947’de M. Colombian 1950 de raporlar hazırlayarak ilgili bakanlara sunmuşlardır (Başar,1998:665).

Kooperatif mevzuatındaki bu çalışmalar, kooperatifçiliğin öneminin daha da anlaşılmasını sağlamış ve artık ülkenin anayasasının himayesine alınması kaçınılmaz olunca ilk kez 1961 anayasasında “Kooperatifçiliği geliştirme” başlığı altında 51. maddede “Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” şeklinde düzenleme yapılmış ve kooperatifçilik anayasal güvenceye kavuşturulmuştur(Deryal, 1998:173).

Kooperatife verilen bu önem 1982 Anayasasında da kendisini korumuş ve “Ekonomik Hükümler” kısmında “kooperatifçiliğin geliştirilmesi” başlığı ile Anayasanın 171. maddede “Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.” şeklinde düzenleme yinelenmiştir.

Bu bilimsel ön hazırlık çalışmalarının neticesi olarak 1956 yılında kabul edilen Ticaret Kanunu hazırlık çalışmalarında kooperatifler için ayrı bir kanun çıkarılması mı, yoksa kooperatiflere ilişkin düzenlemelerin Türk Ticaret Kanununda yer alması gerektiği tartışılmış ve Ticaret Kanununun genel nitelikli bir kanun olduğu, kooperatiflerin türlerine göre özel hükümler ihtiva ettiği bu nedenle ticaret kanununda kooperatiflerle ilgili lüzumlu esasların tespiti ile yetinilmesine diğer özel nitelikli hükümlerin tek ve özel bir kanunda bir araya getirilmesi görüşüne varılmıştır (Çevik,2006:8).

Ülkemizde kooperatifler, türlerine göre üç ayrı Kanuna tabi olarak kurulmakta ve faaliyet göstermektedirler:

1. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu; kooperatifçilik alanını düzenleyen temel kanundur. Doktrin de “çerçeve veya ana kanun” olarak ta adlandırılır (Deryal, 1998:151).

Kooperatif müessesesini düzenleyen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu 10.05.1969 tarihli Resmi Gazete yayımlanan kanun 101. yürürlük maddesi gereği üç ay sonra 10.08.1969 da yürürlüğe girmiştir.

Bu tarihten sonra da dokuz ayrı kanun ile KoopK da değişiklik ya da kanuna eklemeler yapılmış ve halen yürürlükte bulunan son halini almıştır.

KoopK değişiklik ya da kanuna ekleme yapan kanunlar,

- 16.11.1971 tarih ve 1496 sayılı kanun
- 08.06.1981 tarih ve 2475 sayılı kanun
- 06.10.1988 tarih ve 3476 sayılı kanun
- 12.06.1997 tarih ve 4274 sayılı kanun
- 28.05.1998 tarih ve 4363 sayılı kanun
- 21.02.2001 tarih ve 4629 sayılı kanun
- 21.04.2004 tarih ve 5146 sayılı kanun
- 23.01.2008 tarih ve 5728 sayılı kanun
- 03.06.2010 tarih ve 5983 sayılı kanun

Bu durumun Türk hukukunda kooperatiflerin henüz net kurallar ile tam yerini bulamadığından ya da kooperatifçiliğin içinde bulunulan zamana göre dinamik olmasından kaynaklanmaktadır(Daha fazla bilgi ve destekleyen görüş olarak Bkz. Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, Teşkilatlanma genel Müdürlüğü 2011 kooperatifçilik strateji belgesi swot analizi.).

2. 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu: Tarım kredi kooperatiflerinin kuruluş ve işleyişlerine ilişkin özel hükümleri içeren bu kanun, 18.4.1972

tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun 20. maddesinde “ bu kanun ve ve bu kanuna göre düzenlenen ana sözleşmelerde açıklık bulunmayan hususlar için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümleri uygulanır” lafı ile bu özel kanun veya ana sözleşmede bir husus da açıklık bulunmaması halinde 1163 sayılı kanuna başvurulacağı vurgulanmıştır.

3. 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun: Tarım satış kooperatifleri için çıkarılan özel kanundur. 1.6.2000 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun ile genel olarak tarım satış kooperatif ve birliklerine özgü hususlara yer verilmiştir. Kanunun 8. maddesinin 2. fıkrasında “... tarım satış kooperatifleri ve birlikleri hakkında sırasıyla bu kanun,...,1163 sayılı Kooperatifler Kanunu... hükümleri uygulanır”

Ayrıca çerçeve olan 1163 sayılı KoopK. m 96. İle 2834 sy ve 2836 sy nın hükümlerinin saklı olduğu ve bu kanunlarda açıklık olmayan hallerde 1163 sayılı kanunu uygulanacağı vurgulanmıştır. Her ne kadar KoopK m 96 da zikredilen 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri kanunları olarak bugün yürürlükte olan 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri kanunlarını lafzi olarak karşılamıyor ise de bu kanunların bir öncekini mülga ederek yerine iktibas edildikleri gözetildiğinde yapılan yollamanın yürürlükte bulunan 4572 ve 1581 sayılı kanunlara yapıldığı açıktır. Bu yollamadaki kanun sayıları ve adlarındaki kısmi değişikliğin tereddütlere yol açabileceği hususu Yahya Deryal in, Türk Hukukunda Kooperatiflerin Hukuki Niteliği Sorunu, İ.Ü.H.F., Prof. Dr. İMREGÜN Armağanı,147-218 s151 deki eserinde dipnot olarak işlenmiştir. Ayrıca T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının internet sitesinde yer olan Kooperatif Kanunu Değişiklik Taslağın da 41. madde de yürürlükteki kanun numaralarına atıf yapılarak oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır (www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=3997).

1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Kanunu: her ne kadar türlerine göre kanunla düzenlenen kooperatifleri sınıflandırdığımızda dördüncü olarak Tütün Tarım Satış Kooperatifleri var idiyse de 1/6/2000 tarih ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun 8 inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle tarım ürününün çeşidine göre düzenlenmiş ve dolayısıyla diğer ürün çeşitlerine göre de kanun hazırlanması yolunu açabilecek bir uygulamadan vazgeçilmiştir.

Ülkemizde kooperatifçilikten sorumlu üç ayrı bakanlık bulunmaktadır. Tarımsal amaçlı kooperatifler Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının sorumluluğunda; yapı kooperatifleri Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın sorumluluğunda, diğer kooperatifler ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sorumluluğundadır. Halen ilgili Bakanlıkların görev ve sorumluluk alanında faaliyet gösteren 26 ayrı türde yaklaşık 88.000 kooperatif bulunmakta olup, bunların ortak sayıları toplamı ise yaklaşık 8.500.000'dir. Ancak günümüzde Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında, ülkemiz kooperatifçilik sektörü arzulanan seviyede değildir. Maalesef, ülkemizde sayıca fazla ancak buldukları sektörlerde yeterince etkili olmayan bir kooperatif yapısı söz konusudur(Ergün, 2010:1).

1.4. Kooperatifin Kuruluşu

1.4.1. Kooperatif Kurabilecek Kişiler

Kooperatifler Kanununda kooperatif kurabileceklere ilişkin açık bir düzenleme yoktur.

Kooperatif kurabilecek olanlar, aynı zamanda kooperatifin ortağı da olacaklarından, kooperatiflere ortak olabilecekleri düzenleyen Koop.K unun 8. ve 9. maddeleri kurucular için de geçerli olan düzenleyici hükümlerdir.

Bu itibarla, kooperatif kurabilecek olanları

- Gerçek kişiler
- Tüzel kişiler

olarak iki guruba ayırabiliriz

Yabancıların yani yabancı ülke vatandaşlarının veya yabancı hukuk tüzel kişilerinin kooperatif kurucu üyesi olup olamayacakları husun da KoopK. Da açık bir hüküm bulunmamakla beraber Koop.K m56 ve m65 ile yabancıların kooperatif yönetim kurulu üyesi ve denetçilik görevinde bulunmalarını açıkla yasaklamıştır. Buna karşın üyelik konusunda herhangi bir yasaklama getirmemesi zımni olarak yabancıları kooperatif üyesi olmalarına cevaz verdiği söylenebilir (Deryal, 2005:380).

1.4.1.1. Gerçek Kişiler

Koop.K unun 8 maddesinde gerçek kişilerin kooperatife ortak dolayısı ile kurucu olabileceklerini belirtmektedir.

Kurucu olmak isteyen gerçek kişinin medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerektiği Koop.K unun 8. maddesinin metninde emredici olarak belirtilmiş ve bu duruma bir istisna getirilmemiştir.

Bu hükümde yer alan “medeni haklarını kullanma yeterliliği” nin diğer adı “fiil ehliyetidir”. Bu maddedeki fiil ehliyetinin tam fiil ehliyetimi yoksa ehliyeti sınırlandırılmış kimselerin bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Deryal, Yahya (2005), Ticaret Hukuku, Trabzon :Derya Kitapevi s383-385 eserin de ayrıntılı bir şekilde bu tartışmaya değinmiş ve Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Tekinalp ve Doğanay’ın maddede aranan fiil ehliyeti şartının tam ehliyet olarak algılanmaması gerektiği görüşünü savunduklarını, Zevkliler ve Ulusoyun ise maddede aranan şartın tam ehliyetlilik olduğunu savunduklarını belirtmiştir. Yazarın kendisi ise bahsi geçen maddede öngörülen ehliyet şartının katı ve dar bir şekilde yorumlanmasının uygulamada önemli problemlere yol açacağını belirtmiştir. bu durumun miras hukuku açısından tartışmalı sonuçlar doğurabileceğini işaret eden örnekler vermiştir.

Meseleyi medeni hukuk merceği altında irdelersek. Medeni hakları kullanma yeterliliği Türk Medeni Kanununda düzenlenmiştir. Ancak burada Medeni Kanun açısından ikili bir ayırım vardır. Medeni kanunda hak ehliyeti ve fiil ehliyeti ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Hak ehliyeti kavramı, TMK unun 8. maddesinde “her insanın hak ehliyeti vardır, buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, kendi fiilleri ile hak edinebilir ve borç altına girebilir” denilmektedir.

Hak ehliyeti, herkese tanınan bir ehliyettir. Kişinin fikri, bedeni gelişmesi ve yaşı değerlendirilmeden herkese tanınan bir ehliyettir(Öztañ,2005:236).

Fiil ehliyeti kavramı ise, TMK unun 9 maddesinde “fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleri ile hak edinebilir ve borç altına girebilir.” şeklinde düzenlemiştir.

Fiil ehliyeti bir kimsenin fiil ve hareketleriyle, rızasıyla hak iktisap etmesi, bu hakları değiştirebilmesi, borç altına girmesidir(Özta, 2005:239).

Koop. K ununda kooperatife ortak olmak için gerçek kişilerde, medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları şeklinde aradığı şart TMK da fiil ehliyeti olarak tanımlanmaktadır. Çünkü kooperatif ortaklığı kişiye hem hak kazandıracak hem de kişiyi borç altına sokabilecek bir işlemdir. Kişi ancak fiil ehliyetine sahip olduğunda medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olacaktır.

Kural olarak herkes fiil ehliyetine sahiptir. Ancak fiil ehliyeti, kişinin ergin olması, ayırt etme gücüne sahip olması ve kısıtlı olup olmamasına göre farklılık gösterir. Bu itibarla kişileri, sahip oldukları fiil ehliyetine göre dört grupta sınıflandırmak mümkündür,

Tam Ehliyetliler, ayırt etme gücüne sahip, ergin ve haklarında kısıtlılık kararı alınmamış kişilerdir. Bunlar kendi davranışları ile her türlü hukuki muameleyi yapabilirler. Dolayısı ile kendi iradeleri ve tasarrufları ile serbestçe kooperatif üyesi olabilirler.

Tam Ehliyetsizler, ayırt etme gücünden mahrum kimselerdir. Bu kimselerin ne hukuki işlem nede haksız fiil ehliyetleri yoktur. Tam ehliyetsizin yaptığı hukuki işlemler yapıldığı andan itibaren geçersizdir. Dolayısı ile kooperatife üye olmalarına imkan yoktur. Bir şekilde kooperatife üye olmuş olsalar bile işlemin hiçbir hukuki bağlayıcılığı yoktur. Bu üyelik işlemi yok hükmünde olduğundan iptal davası dahi açılmaz. Ancak durumun tespit ve ilanı için tespit davası açılabilir.

Sınırlı Ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olunmasına rağmen kişi ergin değilse yani velayet altında ise veya hakkında mahkemece kısıtlılık kararı verilmiş ise yani vasi atanmış ise, o kimse sınırlı ehliyetsizdir. Kendilerine kazanç sağlayan işlemleri yasal temsilcinin onayı olmadan yapabilirlerken kendilerini yükümlülük altına koyan bütün işlemleri ancak yasal temsilcilerinin onayı ile yapabilirler. Dolayısı ile bu kimselerin

kendilerine sorumluluk yükleyen kooperatif üyeliğini iktisap edebilmeleri için yasal temsilcilerinin onayı gerekir.

Sınırlı Ehliyetliler, ayırt etme gücüne sahip, ergin ve haklarında kısıtlılık kararı verilmemiş ancak TMK unun 458. maddesi ve devamı maddelerine göre kendilerine kayyım atanan kişilerdir. Kayyım vesayet makamınca hangi iş için görevlendirilmiş ise sınırlı ehliyetlinin o işi yapabilmesi için kayyımın onayı gerekecektir. Kayyım bir mal varlığının gözetim ve denetimi için görevlendirildi ise yalnız o mal varlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işlemleri yapabilir. Örneğin tek geliri aylık maaşı olan ve bu maaşın idare edilmesi işlerine mahkemece kayyım atanmış ise bu kimsenin kooperatife üyeliğinde bir sakınca yok ise de maaşından kooperatife yapacağı ödemelerde kayyımın onayı gerekecektir.

1.4.1.2. Tüzel Kişiler

Koop.K.nun 8. maddesinde “ tüzel kişiler “ ibaresi kullanılarak kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin yani tüm tüzel kişilerin kooperatif kurabilmeleri veya kooperatife üye olabilmeleri ne cevaz verildiği görülmektedir (Kurtulan,2007:56).

Tüzel kişilerin herhangi bir sınırlama olmadan ortak olup olamayacakları sorusunun cevabı ise Koop.K nun 9. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede “kamu ve özel hukuk tüzel kişileri amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşuna yardımcı olabilir, önderlik edebilir, ortak olabilir” denilmektedir.

Bu itibarla tüm kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin “amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflere” ortak olabilecekleri, bu ortaklığın sınırlarının da “amaç ve konu ilgisi” olacağı açıktır(Deryal, 2006:94).

1.4.2. Kooperatif Kurucusu (Üyesi) Olamayacaklar

Kurucu ortak olmakta kanun koyucu Koop.K nu ile iki tür sınırlama getirmiştir.

Birincisi gerçek kişiler açısından hukuki işlem ehliyetine sahip olma şartı Koop. K. m 8.

İkincisi tüzel kişiler açısından ise kooperatife ortak olacak tüzel kişinin faaliyet amacı ile kooperatifin faaliyet amaçları arasında paralellik bulunması şartıdır (Koop. K. m.9)

Bunların yanında bazı özel kanunlarla da ortak olabileceklere tahdidi olarak (saymak sureti ile) sınırlama getirilmektedir.

1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanununun 1.maddesinin 2. fıkrasında konusu kredi olan kooperatiflere, ortakların ürettiği ürünler üzerinde ticaret yapanlar, komisyonculuk yapanlar, faizle para veya mal olarak kredi verenlerin ortak olamayacakları emredici şekilde belirtilmiştir.

Ayrıca 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinin 3. fıkrasında tarım satış kooperatifi kurucusu olabilmek için tarım üreticisi olma şartı getirilmiştir.

1.4.3. Kooperatifin Kuruluş Aşamaları

Kooperatifler kuruluş şekilleri bakımından anonim şirketlerin ani kuruluşuna benzetilmektedir (Ansay ve Yongalık,2006:147; Deryal, 2005:380).

Koop.K nu hükümlerine göre kurulacak kooperatif in bir dizi kuruluş aşamasını tamamlaması gerekmektedir.

Bu aşamaları genel kabul gördüğü şekilde,

- ana sözleşmenin hazırlanması Koop.K.m.2
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığında izin alınması KoopK.m.3
- Tescil ve ilan Koop.k.m.3

şeklinde sıralaya biliriz.

Türk hukukunda tüzel kişilerin hangi andan itibaren şahsiyet kazanacaklarını düzenleyen sistemler “izin sistemi”, “serbest sistem” ve “tescil sistemi” dir. Hukukumuzda kooperatiflerin tüzel kişiliğinin başlangıç anı, Ticaret siciline tescil anıdır. Bu durum Koop.K unun 7. maddesinde “kooperatifler ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır...” denilerek hüküm altına alınmıştır.

Yani kooperatifler bu kuruluş aşamalarından tescil (ve ilan) aşamasını tamamladıklarında tüzel kişilik kazanacaktır. Yargıtay pek çok kararında kooperatifin kuruluş aşamasının tamamlanarak tüzel kişiliğın kazanılıp kazanılmadığını hususunun yargı kararlarında irdelenmesini istemiştir(Çetin,2004:20).

Yargıtay’ın 5. Ceza Dairesinin 14.04.1993 tarih ve 1993/577 numaralı kararında;“1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 2, 3 ve 7. maddelerinde açıklandığı üzere kooperatiflerin ticaret siciline kaydı ve ticaret sicil gazetesinde yayınından sonra tüzel kişilik kazanacağı... kooperatifin tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı tartışılmadan yazılı şekilde hükme varılması yasaya aykırıdır.” Yine Yargıtay’ın 4. Ceza Dairesinin 14.04.1992 tarih ve 1992/2694 numaralı kararında; “1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 2, 3 ve 7. maddelerine göre Kavaklıdere orman köylerini kalkındırma kooperatifinin kuruluş işlemlerini yerine getirerek tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı araştırılıp saptanmadan eksik soruşturma ile mahkûmiyet hükmü kurulması yasaya aykırıdır.” Kararını vermiştir. Her iki ceza dairesi kararına baktığımızda ileride inceleyeceğimiz üzere kooperatif faaliyeti kapsamında işlenen bazı suçların failleri memur gibi sorumlu tutularak daha ağır cezalara tabi olacaklarından Yargıtay ön mesele olarak kooperatifin var olup olmadığının yani tüzel kişilik kazanıp kazanmadığının netleştirilmesini aramaktadır.

1.4.3.1. Ana Sözleşmenin Hazırlanması

Kooperatifin kurulabilmesi için Koop.K unun 2 maddesi gereği en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bir araya gelmesi gerekir.

Kanunda asgari sayı öngörölmüş ise de herhangi bir azami ortak sayısı sınırlaması yoktur.

En az ortak sayısında Tarım Satış Kooperatifleri farklılık arz etmektedir. 4572 sayılı TSKBHK nun 1. maddesinin 3. fıkrasında tarım satış kooperatifi kurula bilmesi için en az otuz üreticinin bir araya gelmesi şartı aranmıştır.

Bir araya gelenlerin bir ana sözleşme hazırlaması ve her kurucu ortak tarafından imzalanması gerekir. Bu imzaların noterlikte onaylatılması gerekmektedir.

Kurucuların ana sözleşmeyi bizzat imzalamaları gerekmektedir. Bu nedenle kuruluş sözleşmesinde üçüncü şahıslar hesabına işlem yapılması imkanı yoktur(Parlar ve Parlar,2007:207).

Uygulamada kurucular Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğüne önceden hazırlanmış ana sözleşme örneklerinden yararlanmaktadırlar (<http://tgm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=1152&lng=tr>).

Kurucular Koop.K. m2 de öngörülen mecburi kayıtlara (örneğin, ana sözleşmenin tarihi, kooperatifin amacı, konusu, varsa süresi, kooperatifin ünvanı ve merkezi.)yer vermek şartı ile kendileri de özgün bir ana sözleşme hazırlayabilirler (Kurtulan, 2007:59).

1.4.3.2. İzin

Koop.K'nun 3. maddesi ile ana sözleşmenin Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verileceği hüküm altına alınmıştır.

Her ne kadar ana sözleşme dilekçe ekinde izin için STB verilecek ise de, kooperatiflere konularına göre STB veya Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından izin verilecektir.

Doktrinde bazı yazarlar, kuruluşa izni STB vereceğini belirtmişler, TKB nın bazı kooperatiflere izin verme yetkisi ve görevinden bahsetmemişlerdir (Poroy ve diğerler, 2010:867).

Oysa bu görüş eksiktir. 441 nolu Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü başlıklı 11. maddesinin b fıkrasında “Bakanlığın görev alanına giren kooperatifçiliği teşvik etmek ve geliştirmek üzere, kooperatif ve üst kuruluşların kurulmasına izin vermek, etüt ve proje yaptırmak veya gerektiğinde yapmak, kooperatiflere ait tesislerin işletilmesinde yardımcı olmak, teknik ve mali yardımda bulunmak, gerektiğinde ilgili kooperatifleri idari, mali ve hukuki yönden kontrolörler aracılığı ile denetlemek” düzenlemesi yer almaktadır.

Buna göre TKB nın görev alanına giren konular üzerine kurulan kooperatiflere izin verme yetkisi TKB Teşkilatlandırma ve Destekleme Genel Müdürlüğündedir (http://www.tedgem.gov.tr/kur_yapi.asp).

Ayrıca 5983 sayılı kanun ile değişik 3143 sayılı kanunun 2. maddesinin m bendinde “Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı tarımsal amaçlı kooperatifler, tarım kredi kooperatifleri ve birlikleri ile yapı kooperatifleri ve üst birlikleri hariç olmak üzere, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile genel hükümlere tabi kooperatiflerin ve birliklerin kuruluş, işleyiş ve denetimlerine ait işlem ve hizmetleri yürütmek” denilerek konusu tarım olan kooperatiflere izin verme yetkisinin STB da değil TKB olduğu vurgulanmıştır (Kurtulan,2007:68).

Ayrıca Koop.K unun ek madde 1 inde Koop.K ununda geçen bakanlık isimlerinin ilgili bakanlık olarak değiştirildiği ve bu ilgili bakanlık deyiminin tarımsal amaçlı kooperatif ve üst kuruluşları için Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, diğer kooperatifler ve üst kuruluşları içi ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığını olduğu belirtilmiştir.

İzin başvurusu üzerine ilgili bakanlığın kuruluş izni vermeden önce ana sözleşme üzerinde ne gibi bir inceleme yapacağı mevzuatta düzenlenmemiştir.

Mevzuatta bir düzenleme bulunmadığından yeknesak bir kural gelişmiş ve izin merciinin şekil yönünden ve esas yönünden olmak üzere ikili bir inceleme uygulanmaktadır. Şekil yönünden yapılan incelemelerde kuruluş için gerekli belgelerin tam olup olmadığı, bu belgelerin genel kabul gören yazım şekil şartlarına uyup uymadığı

incelenir. Esas yönünden yapılan incelemede ise ana sözleşmenin Koop.K unun emredici hükümlerine uyup uymadığı, mecburi kayıtların sözleşmede yer alıp almadığı hususları incelenir (Kurtulan,2007:74; Parlar ve Parlar,2007:209).

Kooperatifin konusuna göre, izin mercii, olan ilgili bakanlık Koop.K unun 3. maddesinin 2. fıkrası hükmünde “Ticaret Bakanlığı, ana sözleşmelerin, kanunun ihtiyari hükümlerinden ayrıldığını ileri sürerek kooperatifleri kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.” Denilerek izin mercii olan bakanlığın Koop.K m5 deki ihtiyari hükümlerine aykırılık bulunduğu gerekçesi ile izin vermekten kaçınmaz . Ancak ilgili bakanlık ana sözleşmenin Koop.K unun emredici hükümlerine uyulmadığı ya da mecburi kayıtların sözleşmede yer almadığı gerekçesi ile izin vermekten kaçınabilir.

İlgili bakanlığın ana sözleşme üzerinde yapacağı inceleme hukuki bir incelemedir, yani hukuki bir durumun ortaya konulmasıdır. Bakanlık ana sözleşmenin Koop.K m5 de sayılan ihtiyari hükümlerin olmadığından bahisle izin vermekten kaçınamayacağı halde bu gerekçe ile red kararı verirse bakanlığın kararına karşı adli yargıda dava açılabilir. Bu tür davaların adli yargıda çözümleneceğine dair Danıştay’ın 12. dairesinin 30.05.1978 tarih ve 1528 karar sayılı kararı mevcuttur(Deryal, 2005:381).

1.4.3.3. Tescil ve İlan

Kuruluş iznini alan kooperatif, Koop.K m3 göre ana sözleşmede gösterilen merkezinin bulunduğu yer ticaret sicili memurluğuna başvurarak tescili talep eder.

İlgili kanunlarda ve Ticaret Sicili Tüzüğünde aranan şartların ve belgelerin tam ve doğruluğunun tespiti halinde kooperatifin kuruluş tescili sicil defterine kaydedilir. Tüzelkişiliği başlatan işlem tescildir. Kooperatifin kuruluşunun ticaret siciline kaydedilmesi ile kooperatif tüzel kişiliği artık doğmuştur(Parlar ve Parlar, 2007: 209 ; Poroy ve diğerler, 2010: 867).

Tescil bir nevi doğum ve reşit olma belgesidir ve bu andan itibaren kooperatifin kendi hak ve fiil ehliyeti vardır.

İlgililerce Ticaret Sicili Memurluğundan temin edilen tescil ilan örneği yayınlanmak üzere Ticaret Sicili Gazetesine iletilir(Parlar ve Parlar, 2007:210).

Kooperatifin kuruluşu için asli bir unsur olmasa da ilan üçüncü kişiler ve ticaret sicilinin olumlu etkisi açısından önem taşır(Deryal, 2005:382; Poroy ve diğerler, 2010:867).

Görüldüğü gibi izin mercii ve Ticaret Sicili Memurluğu da şekil yönünden benzer bir inceleme yapmakta, bu itibarla tescil aşamasının da sadece mevcut durumun tescili değil bir nevi kontrol ve izin mercii olduğu söylenebilir.

1.5. Kooperatifin Organları

Kuruluş aşamasını tamamlayan kooperatifin işleri yürütebilmesi amacıyla kanun bazı zorunlu organlar öngörmüştür.

Koop.K unun beşinci bölümünde “Kooperatif Organları” başlığı altında 42. maddede Genel Kurul , 55. maddede Yönetim Kurulu ve 65. maddede ise Denetçiler müesseseleri düzenlenmiş ve devamı maddelerde ise bu organların nasıl oluşacağı, görevleri, çalışma şekil ve şartları gösterilmiştir.

Koop.K unun hükümlerine göre varlığı şart olan üç temel organ vardır (Poroy ve diğerler, 2010:908).

- Genel kurul
- Yönetim kurulu
- Denetçiler (Bir kişi de olabileceği için her zaman kurul olması gerekmemektedir.)

Genel kurul ortaklar oluşur ve gücünü onlardan alır. Yönetim kurulu ve denetçiler genel kurul tarafından seçilir ve yetkilerini genel kuruldan alırlar (Kurtulan, 2007:333).

Ancak bu organlar arasında bir astlık üstlük ilişkisi yoktur. Görevleri bakımından yani fonksiyonları bakımından bu ayırıma tabidirler(Poroy ve diğerleri, 2010:908).

1.5.1. Genel Kurul

Genel kurul ortakların tamamını içine alan ve bir araya getiren yani ortakların tamamında oluşan ve üyelik hakların kullanıldığı bir karar organıdır(Deryal, 2005:410; Parlar ve Parlar, 2007:523; Poroy ve diğerleri, 2010:908).

Koop.K m42 de “genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır” ibaresi yer alsa da kooperatifin organları arasında astlık üstlük ilişkisi yoktur(Deryal, 2005:410).

Genel kurulda alınan kararlar tüm ortakları bağlar. Genel kurulda hazır bulunmamak veya aleyhte oy kullanmış olmak, alınan kararların bağlayıcılığını etkilemez.

Genel kurul ortakların tamamından oluşur. Yani her ortak genel kurulun tabi üyesidir.

Genel kurul yetkilerinin bir kısmını yönetim kuruluna devredebilir ancak Koop.K 42. maddesine göre genel kurulun devredilemez yetkileri vardır. Örneğin ana sözleşmeyi değiştirmek, yönetim kurulu ve denetçilerini ibra etmek gibi.

Genel kurul toplantı şeklinde çalışır ve karar alır. Bu toplantılar kanundan doğan olağan toplantılar olabileceği gibi gerektiğinde olağanüstü de toplanabilir. Koop.K. m45 e göre Olağan genel kurul toplantısı her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve az yılda bir defa yapılmalıdır, olağan üstü genel kurul toplantısı ise gerektiğinde yapılır.

Koop.K. m45 e göre Genel kurulun toplantı yeter sayısı ana sözleşmede gösterilir. Bunun istisnası yapı kooperatifleridir. Yapı kooperatiflerinde ortaklardan en az dörtte biri hazır olmalıdır. Bu hüküm gereği yapı kooperatiflerinde toplantı yeter sayısı için ortakların dörtte birinin şahsen veya temsilen bulunması gerekirken diğer kooperatif türlerinde Koop.K m45/2 e göre ana sözleşmede belirtilmesi gereken toplantı yeter sayısı dikkate alınacaktır(Deryal, 2005:412).

Koop.K unun 51. maddesine göre kanunun istisna getirmediği ve ana sözleşmede farklı bir hüküm bulunmadığı sürece genel kurul kararlarında toplantıya katılan üyelerin yarısından bir fazlası karar yetersayıdır. Yani salt çoğunluk esası geçerlidir

Kanunun istisna getirdiği hollere örnek vermek gerekirse. Koop.K nun 52. maddesinde ortakların sorumluluklarını artırıcı veya ortaklara ek ödemeler yükleyen kararlar için toplam ortak sayısının dörtte üçü kadar aynı yönde oy gerekir.

1.5.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu kooperatifin genel yönetim ve temsil organıdır, kanunlar ve ana sözleşme hükümlerine göre kooperatifi yöneten ve onu temsil eden yürütme (icra) organıdır (Poroy ve diğerleri, 2010:913).

Koop.k. m55 de “yönetim kurulu , kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır” ibaresi bize yönetim kurulunun icra ve temsil görevleri olduğunu gösterir.

Bu itibarla yönetim kurulu hem kooperatifi temsil eder hem de kooperatif faaliyetlerini yürütür bu durum Koop.K m55. de “kooperatifin faaliyetlerini yöneten...” ibaresi ile kural olarak yönetim kuruluna verilmiş bir görevdir (Deryal, 2005:540).

Kooperatifi temsil görevi de yönetim kuruluna verildiğinden, kooperatifi resmi kurumlar nezdinde, mahkemelerde ve üçüncü kişilere karşı yönetim kurulu temsil eder (Kurtulan, 2007:427).

Yönetim kurulu üyeleri kooperatifin amacı doğrultusunda bütün hukuki işlemleri yapabilirler. Bu temsil yetkisi sınırlandırılmaz. Böyle bir sınırlandırma yapılsa bile, bu sınırlandırma kötü niyetli olarak bu sınırlandırmayı bildiği halde veya bilmesi gerektiği halde işlem yapan kişilere karşı ileri sürülebilir (Poroy ve diğerleri, 2010:914).

Yönetim kurulu kooperatifin faaliyeti kapsamında bütün hukuki işlemleri yapabilseler de, Yargıtay ilke olarak yönetim kurulunun genel kurulda alınan kararlar dahilinde işlem yapma yetkisine sahip olduğunu benimsemiştir (Çelik ve Lale, 2006:736). Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 13.06.2005 tarihli 6354 esas 6135 karar nolu kararında; ; “... anılan tarihler arasındaki yönetim kurulu kararları incelendiğinde gerek 05.10.1995 tarihli ve gerekse, 11.01.1996 tarihli yönetim kurulu kararlarında davalı-karşı davacıya bir takım ödemelerin yapılması karar altına alınmıştır. İlke olarak yönetim kurulu, genel kurulda alınan kararlar çerçevesinde işlem yapma yetkisine sahip olup, aldığı kararlar ve sonuçlarının genel kurulun iradesine sunularak denetlenmesi gerekmektedir. Bu durumda mahkemece öncelikle anılan yönetim kurulu kararlarının genel kurul iradesine sunulup sunulmadığı, bilançolarda gösterilip gösterilmediğinin araştırılarak, genel kurulun bu ödeme kararlarını benimseyip benimsemediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Yapılacak araştırma neticesinde genel kurulun bu ödeme kararlarını benimsediğinin belirlenmesi halinde, mahkemece bu kez karar altına alınan ödemelerin davalı-karşı davacıya ödenip ödenmediği...” şeklinde karar vermiştir. Bu karar da Yargıtay yönetim kurulunun hertürlü kararı kendiliğinden alarak icra etmesini ilke olarak kabul etmediğini yönetim kurulunun genel kurulda alınan kararlar çerçevesinde işlem yapma yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir. kanaatimce bu karar isabetli olmayıp yönetim kurulunun her icrai faaliyetinin öncelikle genel kuruldan karara bağlanması gerektiği gibi bir sonuç doğuracak ve kooperatifin işleyişini hantallaştıracaktır.

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri genel kurul tarafından seçilir. Kuruluş esnasında üyeler ana sözleşme ile belirlenebilir. Koop.K m55 gereği yönetim kurulu en az üç kooperatif üyesinden oluşur. Ana sözleşme ile yönetim kurulu üye sayısı artırılabilir. Ana sözleşmede aksine bir hüküm yok ise aynı üyeler yeniden seçilebilir, yönetim kuruluna seçilecek üyelerin Koop.K. m56 da sayılan şartlara haiz olup olmadıklarını araştırma yükümlülüğü denetçilerdedir. Koop.K unun 55. maddesinin 2. fıkrasına göre üyelerin yedekleri de seçilir ve bu yedeklerin de kooperatif üyesi olmaları zorunludur.

Kooperatife ortak olan tüzel kişiler de yönetim kuruluna seçilebilir, buna herhangi bir mani yoktur. Ancak Koop.K unun 55. maddesinin 3. fıkrası gereği tüzel kişiler yönetim kurulu üyesi olarak tüzel kişiyi temsil edecek gerçek kişi temsilcilerini kooperatife bildirirler. Bildirilen kişi yönetim kurulunda tüzel kişiyi temsil eder.

Kooperatife üye olmada Türk vatandaşlığı aranmaz iken Koop.K unun 56. maddesi ile yönetim kurulu üyeliğinde Türk vatandaşlığı aranır. Bu kuralın tüzel kişinin temsilcisi için geçerli olmadığını gösterir bir düzenleme olmadığından, tüzel kişi üyenin yönetim kurulundaki temsilcisinin Türk vatandaşı olması gerekir.

Kooperatif üyesi olabilecek özel hukuk tüzel kişileri bakımından yabancı tüzel kişiler için öngörölmüş bir sınırlama yoktur. Ancak yönetim kurulu üyeliği açısından vatandaşlık şartı vardır. Dolayısıyla yabancı özel hukuk tüzel kişileri kooperatif üyesi olabilecek, fakat yönetim kurulu üyeliğine seçildiğinde kendi adına yönetim kurulunda görev yapacak temsilcinin Türk vatandaşı olması gerekecektir.

Yönetim kurulu üyelerinin görevlerini tahdidi olarak saymak mümkün değildir. Kooperatifin amacına ulaşmak için Koop.K nu diğer kanunlar ve ana sözleşmenin öngördüğü şekilde gerekli olan bütün işlemleri yapmak yönetim kurulunun görevidir(Poroy ve diğerleri, 2010:915).

Bu görevleri layığı ile yerine getirmenin zorluğu, ticari faaliyetlerin uzmanlık gerektirmesi birtakım işlerin müdürlere devrine Koop.K müdürlük müessesesini düzenleyerek cevaz vermektedir (Bölükbaş, 2007:12).

Koop.K.nun 58. maddesine göre, ana sözleşmede hüküm bulunmak kaydı ile genel kurul veya yönetim kurulu tarafından kooperatifin yönetimi kısmen veya tamamen kooperatif ortağı dahi olmayan bir veya daha fazla müdüre bırakılabilir. Ancak bu durum da bile yönetim kurulunun nezaret görevi devam eder (Deryal, 2005:414).

Ayrıca diğer birtakım işlerin yürütülmesi için kooperatifin konusuna göre başkaca kimselere kooperatifte görev verilebilir. Bunlar örneğin kooperatifin muhasebecisi, yazı işleri ile görevlendirilmiş yazman, mağaza satış sorumlusu gibi görevliler kooperatifin memuru sayılır.

1.5.3. Denetim Kurulu

Denetçiler ilgili düzenleyici hükümler Koop.K unun 65. ve 69. maddeleri arasında yer alır.

Denetim kurulu,KoopK. M65 e göre, genel kurul tarafından seçilen denetçi ya da denetçilerden oluşur. Genel kurul, yönetim kurulu üyesi olmamak şartı ile, en az bir yıl için, üyelere veya üye olmayan kimselerden bir veya birden fazla kişiyi denetçi olarak seçebilir. Maddenin son fıkrasında denetçilerinde kanunun 56. maddesinde yönetim kurulu üyeleri için aranan şartları taşımaları gerektiği belirtilmiştir.

Denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder ve raporlar Deryal, Yahya (2005), **Ticaret Hukuku**, Trabzon :Derya Kitapevi,s416 eserinin dip notunda, denetçilerin genel kurul adına görev yapıyor olmalarının bağımsızlıklarına gölge düşüreceği ileri sürülmekte ve kooperatif adına denetim yapmalarının daha doğru olacağı ifade edildiği bilgisini Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, 1997,no1959 s921 den aktarmaktadır. Ancak genel kurulun kooperatifin tüm üyelerinden oluştuğu, yani kooperatifin tamamını kapsadığı düşünüldüğün de, pratikte kooperatif ile genel kurulun aynı olduğu ve aynı olguyu adlandırdıkları bu itibarla denetçilerin genel kurul adına yada kooperatif adına denetim görevi yürüttü lafsınız denetçilerin tarafsızlığına gölge düşüp düşürmeyeceğinin bir etkisi olmadığı açıktır.

Denetçilerin görevlerini özet şeklinde maddeler halinde sıralarsak(Poroy ve diğerleri, 2010:916).

- inceleme
- rapor düzenleme
- sırlama, şeklinde üç temel görevleri vardır.

Denetçiler inceleme görev ve yükümlülüklerini resen yerine getirebilecekleri gibi, KoopK. m66 ya göre, ortakların şikâyet ya da aydınlanma amacıyla ile olsun gerekli gördükleri hususlarda da konuyu incelemek ve ortaya çıkarmak amacıyla harekete geçebilirler (Deryal, 2005:416; Parlar ve Parlar, 2007:545; Poroy ve diğerleri, 2010:916).

Rapor düzenleme görevi ise Koop.K unun 67. maddesinde düzenlenen yıllık denetim raporu hazırlanmasını ihtiva eder. Ayrıca resen ya da üyelerin talebi sonucu başlattıkları inceleme sonucunu da genel kurula rapor olarak sunma zorunlulukları vardır(Parlar ve Parlar, 2007:545; Poroy ve diğerleri, 2010:916).

Sır saklama görevi ise Koop.K m67 nin son fıkrasından doğar ve denetçilerin görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında ortaklık ya da ortaklar için zarar doğurması ihtimali bulunan hususları açıklamama edimini ihtiva eder.

1.6. Kooperatif Üst Birlikleri

Koop.K unun 70 ila 80. maddelerinde, kooperatiflerin üst kuruluşlar biçiminde örgütlenmelerine yasal imkan verilmiş ve bu üst birliklerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

Aynı konu için kurulmuş kooperatiflerin tek başlarına yapamayacakları ya da birlikte hareket etmelerinde yarar bulunan işleri en iyi ve en ekonomik şekilde yapma gayesi ile bir araya gelerek örgütlenmelerine üst örgütlenme, bu şekilde oluşan birliklere de kooperatif üst birlikleri denir(Çetin, 2004:20).

Bu üst örgütlenmeler, yani kooperatif üst birliklerine kooperatiflerin katılması zorunlu değildir. Ancak kanun koyucu bu birliktelikleri teşvik amacı ile bu birliklere katılan kooperatiflere birtakım teşvik edici düzenlemeler yapmıştır.

Koop.K unun 93. maddesinde kooperatiflere tanınan birtakım muafiyetler gösterilmiştir. Ancak bu muafiyetlerin bazılarında yararlanabilmek için üst birliğe üye olma şartı getirilmiştir. Buna göre 93. maddenin 1. fıkrasının b alt bendinde, kooperatifte tutulan her neviden defterlerinin ve ana sözleşmenin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfaların mühürlenmesi her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf tutulacağı belirtilmiştir. Ancak aynı maddenin son fıkrasında bu muafiyetten faydalanabilmek için kooperatif üst birliğine girme şartı aranmıştır.

Bu kooperatif üst birliklerinin yapılanmaları, kanunun belirttiği sıralamaya göre; kooperatiflerin bir araya gelmesi ile “kooperatif birlikleri”, kooperatif birliklerinin bir araya gelmesi ile “kooperatif merkez birlikleri”, kooperatif birlikleri veya kooperatif merkez birliklerinin bir araya gelmesi ile “Türkiye Milli Kooperatifler Birliği” şeklinde oluşur. Bu üst birlikler kooperatif şeklinde kurulur ve işleyişleri kooperatifler kanununa tabidir.

Koop.K.nun 71. maddesine göre birliklere katılan kooperatifin ortaklarına, üst birliğe girmekle kanundan veya kendi ana sözleşmelerinden doğan yükümlülüklerinden fazlasının yüklenemeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle kooperatifin birliğe yapacağı aidat, sermaye payı gibi ödemelerin kooperatifin kendi öz imkanları ile karşılanması gerekir(Parlar ve Parlar, 2007:798).

1.6.1. Kooperatif Birlikleri

Kooperatif birlikleri, kooperatiflerin birinci kademedeki üst kuruluşlarıdır(Çetin, 2004:22). KoopK m 72 ye göre aynı konudaki kooperatiflerin bir araya gelmesi ile kooperatif şeklinde kurulur.

Koop.K unun 72. maddesine göre kooperatif birliğinin kurulabilmesi için;

- birliği kuracak olan ve ya birliğe katılacak olan kooperatiflerin konularının aynı ve birbiri ile ilgili nitelikte bulunmaları,
- yedi veya daha çok kooperatifin bir araya gelmesi,
- kooperatiflerin ana sözleşmelerinde birlik kurabilecekleri konusunda açık hüküm bulunması,
- kooperatif genel kurulunun katılma konusunda karara varması, gerekir

1.6.1.1. Kooperatif Merkez Birlikleri

Üst kuruluşların ikinci kademesini kooperatif merkez birlikleri oluşturur. KoopK.m.76 ya göre aynı konudaki kooperatif birliklerinin bir araya gelerek kooperatif şeklinde oluşturdukları birlikler kooperatif merkez birlikleridir..

Koop.K unun 76. maddesine göre kooperatif birlikleri kendi aralarında kooperatif şeklinde merkez birlikleri kurabilirler.

Aynı maddenin son fıkrasına göre ise aynı çalışma konularına sahip kooperatif birlikleri birden fazla kooperatif merkez birliği kuramazlar.

Bu itibarla her ne kadar kooperatif merkez birliklerinin en az kaç birlik tarafında kurulacağına dair, Koop.K unun da açık bir hüküm bulunmasa da .kooperatif şeklinde kurulacakları belirtildiğinden, merkez birliğinin kurulabilmesi için,

- kooperatif şeklinde kurulacak merkez birliğinin en az yedi kooperatif birliğinin bir araya gelmesi,
- kurucu kooperatif birliklerinin aynı çalışma koluna tabi olmaları,
- kurucu veya katılacak olan kooperatif birliklerinin genel kurullarında katılım yönünde karar alınması, gerekir.

1.6.1.2. Türkiye Milli Kooperatifler Birliği

Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, tüm Türkiye'yi kapsayan ve kooperatiflerin üst kuruluş halinde örgütlenebilecekleri üçüncü ve son kademeyi oluşturan Koop.K unun 77. maddesi ile kurulması öngörülen bir kuruluştur.

Koop.K unun 77. maddesine göre, Birlikler ve Merkez Birlikler kooperatif şeklinde Türkiye Milli Kooperatifler Birliğini kurabilirler. Yani bir kooperatif birliği merkez birliğe üye olmadan da doğrudan doğruya Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine üye olabileceklerdir.

Türkiye Milli Kooperatifler Birliği (TÜRKİYE KOOP), ulusal birlik örgütlenmesine olanak sağlayan 1163 sayılı Kooperatifler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden ancak 22 yıl sonra 30 Aralık 1991 tarihinde kurulabilmiştir (<http://www.turkiyemillikoop.org.tr/tarihcenew.htm>).

Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ortak sayısında herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Ortak olabilmek için Koop.K uyarınca kooperatif birliği veya kooperatif merkez birliği olarak kurulmuş olmak, genel kurullarında ortak olma yönünde karar almak gerekir(Parlar ve Parlar, 2007:800).

1.6.1.3. Danışma Kurulu

Koop.K unun 80. maddesinde, Türkiye Milli Genel Kooperatifler Birliği Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Planlama Teşkilatı, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy İşleri, İmar ve İskan, Milli Eğitim ve Sanayi Bakanlıkları, kooperatifleri finanse eden bankalar ve Türkiye Kooperatifçilik Kurumunun birer mümessilinin iştirakiyle "Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu" kurulacağı hüküm altına alınmıştır.

Danışma kurulunun kurulmasının amacı, Anayasal teminat altında olan kooperatifçiliğin geliştirilmesinde, kooperatif ve birlikler arasında beraberlik kurulmasına, kooperatifçilik eğitimine ve kooperatifler kanununun uygulanmasına ilişkin olarak yapılacak olan çalışmalarda istişari olarak görev yapacak bir organa duyulan ihtiyaçtır.

Kurul, kooperatifçilik konusunda en yüksek danışma organıdır, kooperatifçilikle ilgili aksaklık ve sorunları, tespit etmek çözüm yollarını bulmak; kooperatifler ve birliklerle yetkili kanun ve kuruluşlar arasında eşgüdümü sağlayacak önerilerde bulunmak üzere kurulmuş olup, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 95/6593 sayılı kararı ile kabul edilen Kurulun görev ve yetkileri ile çalışma şekil ve koşullarına ilişkin Tüzük'ün 9'uncu maddesi uyarınca en az beş yılda bir bu konuda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak üzere " Türk Kooperatifçilik Kurultayı"nın toplanması öngörülmüştür. Türk Kooperatifçilik Kurultayı Yönetmeliği 17.12.1996 tarih ve 22850 sayılı Resmi Gazetede 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir(Parlar ve Parlar, 2007:800-801).

İKİNCİ BÖLÜM

2. CEZA SORUMLULUĞUNUN ESASLARI VE TEMEL İLKELERİ

2.1. Suç ve Ceza Kavramları Nedir?

Suç ceza kanunu ya da ceza içeren kanunların ihlalidir. Daha açık bir ifade ile ceza veya ceza hükmü içeren kanunlar tarafında öngörülen emir veya yasağın ihlalidir (Toroslu, 2005:61).

Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin açık şekilde ve bilerek ihlali veya bu değerleri koruma amacı güden kurallara özensizlik taşıyan insan davranışları suç olarak tanımlanabilir(Özgenç, 2006:190).

Yalnız her ceza hukukuna aykırılık suç olarak tanımlanamaz. Bir hareketin suç olarak sayılabilmesi için iki ayrı unsur daha ihtiva etmesi gerekir. Bunlar tipe uygunluk ve kusurluluk tur. Hukuka aykırı fiilin ceza içeren kanun maddesindeki tanıma yani tipe bire bir uyması gerekir. Kusur ise ceza içeren hükmü ihlal eden insan hareketini sağlayan iradeden bireyin sorumlu olmasını ifade eder. Bu itibarla, kanunda yer alan tipe uygun olup, hukuka aykırı ve kusurlu bir şekilde gerçekleşen hareket suçtur(Jescheck, 2007:28).

2.2. Ceza Nedir?

5237 sayılı TCK ununa göre ceza ise suç karşılığında uygulanan yaptırımdır.

Ceza bir emri ihlal eden kişiye çektirilen acıyı tanımlar. Cezanın asıl karakteri acı verici olmasıdır. Ceza hukuku mevzuatımıza göre ise ceza suç karşılığında uygulanan yaptırımdır(Bakıcı, 2008a:1054; Toroslu, 2005:265).

Kişinin cezaya muhatap olmasının nedeni, hukukun kendisine yüklediği yükümlülüklerle aykırı davranışta bulunması halinde bu durumdan sorumlu tutulmasıdır.

Cezanın kişiye uygulanmasının nedeni, kişinin işlediği suçtan dolayı kusurlu olmasıdır, yani hukuki anlam ve sonuçlarının bilincinde olarak, haksızlık teşkil eden eylemi işleme hususunda tercihte bulunmasıdır (Özgenç, 2006:579).

Türk Ceza Kanunu da hapis ve adli para cezası olmak üzere iki tür ceza öngörülmüştür. Hapis cezası belli bir süre kişinin özgürlüğünden mahrum edilmesidir. Adli para cezası ise hükmedilen meblağın devlet hazinesine ödenmesidir (Toroslu, 2005:271).

2.3. Ceza Sorumluluğunun Esasları ve İlkeleri

Hukukumuzda ceza sorumluluğunun esasları 5271 sayılı Türk Ceza Kanununda Genel Hükümler başlığı altında düzenlenmiştir. Ancak başkaca kanunlarda da suç tanımlarına veya ceza hukukuna ilişkin hükümlere rastlanmaktadır(Özgenç, 2006:91).

Hem TCK hem diğer özel ceza kanunlarında hem de ceza içeren diğer kanunlarda tanımlı suçlar değerlendirilirken TCK da yerini bulan genel hükümler uygulanacaktır. Bu durum TCK 5. maddesinde “bu kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır” şeklinde emredici olarak düzenlenmiştir.

2.3.1. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği

Anayasanın 38. maddesinde “ceza sorumluluğu şahsidir” ilkesi benimsenmiş ve TCK deki yerini bu kanunun 20. maddesinde “ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden sorumlu tutulamaz” şeklinde almıştır.

Buna göre, kişi ancak kendi icra ettiği fiilden dolayı sorumlu tutulabilecektir. Suç işlemediği sürece, başkalarının işlediği suçlara katılmadıkları sürece kimseye ceza sorumluluğu yüklenilemez(Özgenç,2006:272).

Peki tüzel kişiler bakımından bu ilke nasıl uygulanacaktır?

Tüzel kişiliğin fonksiyonlarını kanunlara ve kuruluş statüsüne göre, bağımsız olarak yerine getirmek üzere seçilen veya atanan kişi ya da gruplar tüzel kişinin organlarıdır(Aslan, 2010:236).

Tüzel kişiler işlemlerini gerçek kişiler aracılığı ile yürütmekte olduğundan her ikisinin fiilini ayrı düşünmek ve değerlendirmek olanaksız gibi görünebilir.

Tüzel kişiler, faaliyetlerini yürütme organı eli ile sürdürürler. Genelde bu yürütme organları tüzel kişiyi temsil etme yetkisine de sahiptirler.

Meseleyi kooperatif bazında ele alırsak; kooperatiflerin yasal temsilcisi ve yürütme organı da yönetim kuruludur. Yönetim kurulu kendi üyelerinden bir veya birkaçına münhasır yürütme yetkisi verebileceği gibi bu iş için bir veya birden çık müdür de atayabilir. Kooperatif faaliyeti kapsamında yapılan bir eylemden cezai sorumluluk doğması halinde cezai sorumluluk suç oluşturan fiili gerçekleştiren yürütme yetkisi verilmiş bu kişiye ait olacaktır(Bakıcı, 2008a:322).

Kooperatiflerde kanun koyucunun yönetim kuruluna verdiği görevler yerine getirilirken yapılan eylem ve işlemler yönetim kurulu adına yapılmış ve bu eylem ve işlemlerden yönetim kurulu sorumlu olsa da ortaya çıkabilecek kusurdan yönetim kurulu değil yönetim kurulu üyesi gerçek kişiler sorumludur(Deryal, 1991:21).

Ancak kooperatifin faaliyet alanı dışında, yönetim kurulu üyesinin, müdürün veya kooperatif memurunun eylem ve tasarrufları dolayısı ile tüzel kişi hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Bu durum ceza sorumluluğunun şahsiliği prensibi gereğidir(Özgenç, 2006:272).

Hukukumuzda tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağı TCK 20. maddesinin 2. fıkrası ile hüküm altına alınmıştır. Bu durum tüzel kişinin fiil ehliyetine sahip olmamasından kaynaklanır. Medeni hukuk açısından tüzel kişilerin fiil ehliyeti yani hukuki muamele yapma bu muamelelere taraf olma ehliyeti vardır(Öztan, 2005:333-334). Ancak ceza hukuku açısından tüzel kişinin fiil ehliyeti yoktur. Dolayısıyla ceza hukukunda fiil ehliyeti olmadığından kusur ehliyetinden de söz edilemez(Özgenç, 2006:274-275).

Tüzel kişilerin cezai sorumluluğu olmamasına rağmen bazı hukuksal düzenlemeler tüzel kişiler için de sorumluluğu kabul eder. Organ veya temsilcisinin tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlemiş olduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında idari yaptırım uygulanabilir (Albayrak, 2008: 15). Bu tür bir yasal düzenlemeye Kabahatler Kanunu örnek verilebilir.

Kabahatler Kanununun 8. maddesinde tüzel “kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görev kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idari yaptırım uygulanabilir.” lafzı ile bu durum düzenlenmiştir.

Ayrıca TCK unun 20. maddesinin 2. fıkrasında “tüzel kişinin faaliyeti kapsamında işlenen suç dolayısı ile güvenlik tedbirlerinin tüzel kişiler hakkında uygulanabileceği belirtilmiştir

Bu iki durumda tüzel kişilerin cezai sorumluluğu bulunmaması ilkesi ile çelişik gibi görünebilir. Ancak Kabahatler Kanunu'nun öngördüğü müeyyidelerin “idari yaptırım” oluşu; yine güvenlik tedbirlerinin bir nevi idari yaptırımlar oluşu bunların ceza hukukunda ceza olarak nitelendirilmeyişleri nedeniyle tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun olmadığı ilkesine ters düşmez.

2.3.2. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

2.3.2.1. Genel Olarak

Tüzel kişinin organ veya temsilcisinin suç teşkil eden fiil veya tasarrufları neticesinde tüzel kişi hakkında ceza yaptırım uygulanmaz. Tüzel kişinin fiil ehliyeti yoktur. Tüzel kişinin kendisi bir amaca yönelik olarak hareket edemez. Bu nedenle tüzel kişi ceza normunun muhatabı olamaz (Özgenç, 2006: 708). Gerçek kişiler tüzel kişinin amacına yönelik eylemleri tüzel kişi adına gerçekleştirirler. Gerçek kişinin gerçekleştirdiği eylemin suç teşkil etmesinde bu durumdan tüzel kişi değil eylemi icra eden gerçek kişi ceza normunun muhatabı olacaktır.

Ancak tüzel kişinin faaliyetleri kapsamında, tüzel kişinin menfaatine suç işlenmesi halinde kanun koyucu sadece asıl fail olan gerçek kişilerin cezalandırılmalarını yeterli görmeyerek ceza normunun muhatabı olamayacak olan tüzel kişiler için bir takım güvenlik tedbirleri öngörmüştür(Toroslu, 2005: 292).

Tüzel kişilere ilişkin güvenlik tedbirleri TCK unun 60 maddesinde düzenlenmiştir. Maddede tüzel kişiler için iki tür güvenlik tedbirine yer verilmiştir. Bunlar “iznin iptali” ve “müsadere”dir.

Tüzel kişi örneğin kooperatifin müsadereye muhatap olabilmesi için gerçek kişi organ veya temsilcinin işlediği suçun tüzel kişinin yani kooperatifin faaliyetleri kapsamında olmalıdır.

Ayrıca TCK unun 60. maddesinin son fıkrası hükmü gereği tüzel kişinin güvenlik tedbirine muhatap kılınabilmesi için kanunda ayrıca tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirinin uygulanacağını belirtilmesi gerekir. Örneğin TCK 169. maddesinde “Hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. “ denilmek suretiyle sayılan suçların işlenmesi ile yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir.

2.3.2.2. İzin İptali

Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisinin iştirakiyle bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkumiyet halinde tüzel kişinin bu iznin iptal edilmesidir.

2.3.2.3. Müsadere

TCK hükümlerine göre iki ayrı değer müsadereye konu olabilmektedir: Bunlardan biri “eşya” diğeri de “kazanç”tır.

Eşya müsaderesi, TCK unun 54. maddesine göre, iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak şartıyla, kastlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmedilebilir.

Kazanç müsaderesi, TCK unun 55. maddesine göre, suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine hükmedilebilir.

2.3.3. Ceza Sorumluluğunda Kusur Türleri

2.3.3.1. Kast

TCK unun 21. maddesinde kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir şeklinde tanımlanmıştır.

Kast kişi ile işlediği suçun arasındaki manevi bağı ifade eder. Yani işlenen suçun unsurlarını bilmek ve bunu gerçekleştirmeyi istemektir(Özgenç,2006:280, Malkoç, 2008:13).

Suçtan sorumlu tutulmanın temel şartı, suçun işlenişindeki davranışın iradi olarak gerçekleştirilmesidir. Bu nedenle, kişinin iradi olarak gerçekleştirmediği eylem hukuka aykırı olsa bile bu eylemden dolayı sorumlu tutulamayacaktır (Özgenç,2006:281).

2.3.3.2. Olası Kast

TCK unun 21. maddesinde olası kast, kişinin, suçun kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hâlinde olası kast vardır. Denilerek düzenlenmiştir.

Buna göre olası kastta fail neticeyi öngördüğü halde aldırmamakta, “sonuç meydana gelirse gelsin” demektedir. Fail meydana gelebilecek neticeyi aslında istememekte ancak

sonucu göze almakta, olursa olsun diyerek hareket etmektedir. İşte bu durumda fail olası kast ile hareket etmiş olur(Bakıcı,2008a:356).

Kanun koyucu kast ve olası kast için öngörülen cezalarda ayırma gitmiş ve TCK 21. maddesinin 2. fıkrasının son cümlesi ile olası kastla işlenen suçlar için, kasten islenen suçlara verilecek cezalara göre indirim öngörmüştür.

2.3.3.3. Taksir

TCK unun 22. maddesinde taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısı ile bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir şeklinde tanımlanmıştır.

Suçun kanuni tanımında yer alan unsurlardan birisini kişinin dikkatsizliği veya özensizliği nedeniyle öngöremeyerek iradi hareketi ile gerçekleştirmesidir. Taksirdeki hareket icrai veya ihmali bir davranış olabilir(Malkoç,2008:15).

Başka bir deyişle, gereken özen ve dikkat sarf edilmiş olsaydı suçun kanuni tanımında yer alan bir unsurun gerçekleşebileceği öngörülebiliyor idiyse, eylem taksirle gerçekleştirilmiş demektir (Özgenç,2006:309).

Suç olarak kabul edilen eylemler kural olarak kasten işlenebilir. Taksir istisnai bir durumdur. Hangi suçların taksirle işlenebileceğinin kanunda gösterilmesi gerekir.(Bakıcı, 2008a:466) Yani taksirle işlenmiş bir eylemin cezalandırılabilir olması için, suçun kanuni tanımında bunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir (Özgenç,2006:308).

Örneğin, TCK nun 151. maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçunun kanuni tarifinde taksirden söz edilmemiştir. Bu nedenle kazaen taksirle başkasının malına zarar verildiğinde mala zarar verme suçunun oluştuğundan bahsedilemez.

2.3.3.4. Bilinçli Taksir

TCK unun 22. maddesinin 3. fıkrasında bilinçli taksir, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır şeklinde düzenlenmiştir.

Buna göre dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak, suçun yasal tanımında yazılı netice öngörülmemekle birlikte o neticenin istenmemesine rağmen sonucun meydana gelmesi halinde bilinçli taksirden söz edilir (Bakıcı,2008a:473).

Bilinçli taksir ile olası kast arasındaki fark; bilinçli taksirde fail neticeyi öngörmekte fakat neticenin meydana gelmemesi için gereken dikkat ve özeni göstererek çaba sarf etmemekte, olası kastta ise fail neticeyi öngörmekte fakat bu neticeyi olursa olsun diyerek kabullenmektedir (Özgenç,2006:325). Yani her iki durumda da fail neticeyi ön görmekte olası kastta neticeyi kabullenmekte, bilinçli taksirde ise netice öngörülmesine rağmen neticenin meydana gelmemesi için gereken dikkat ve özen gösterilmemektedir

Kanun koyucu TCK unun 22. maddesinin 2 fıkrası ile taksire işlenen suça verilecek cezanın olayda bilinçli taksir olması halinde artırılmasını ön görmüştür.

2.4. Suça Katılma

Suç tek kişi tarafından işlenebileceği gibi, birden fazla kişi tarafından da işlenebilir. Tek kişi tarafında gerçekleştirilebilen bir suçu birden çok kişinin eylemleri birleşerek bir suç gerçekleştirdiğinde suça katılma söz konusu olur (Toroslu,2005:201).

Birden çok kişinin birlikte faaliyette bulunması suçun işlenmesinin karar aşamasında olabileceği gibi suçun gerçekleştirilmesi aşamasında da olabilir. Bu faaliyet kararlaştırma aşamasında, suç işleme kararının doğmasını sağlamak veya bu kararı güçlendirmek biçiminde olursa azmettirmeden. İcra aşamasında ise suçun işlenmesi için gereken hareketleri kısmen veya tamamen yapmak veya bunları yapanlara yardım etmek yahut bunların yapılmasını bir şekilde kolaylaştırmak şeklinde olursa yardım etmeden bahsedilir (Toroslu,2005:202).

2.4.1. Müşterek Faillik

TCK unun 37. maddesinde “suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.”

Buna göre işlenen suçun kanuni tanımında tarif edilen eylemi gerçekleştiren kişi faildir. Suçun birden fazla kişi tarafında birlikte işlenmesi halinde bu kişilerin her biri müşterek fail olarak meydana gelen neticeden sorumludur.

Ayrıca müşterek faillikten bahsedilebilmek için, birden fazla kişinin, beraber suç işleme kararına sahip olmaları ve eylem üzerinde ortak hakimiyet kurmaları gerekmektedir (Toroslu,2005:224-225).

Yargıtay’ın 5. Ceza Dairesinin 18.09.2006 tarih ve 2006/6921 numaralı kararında müşterek işlenen suçta faillğe şu şekilde değinmiştir, diğer sanık mağdurun pantolon ve külotunu çıkartıp arkasına geçerek iki dakika kadar sürtünerek basit cinsel istismar suçunu işlediği sırada yanında bulunan, mağdurun başını tutarak direncini kırmak suretiyle suçun birlikte gerçekleştiren sanığın 5237 sayılı TCK unun 37/1. maddesi gereğince fail olarak sorumlu tutulması gerektiği gözetilmeden, aynı yasanın 39/2. maddesi uyarınca cezasından indirim yapılması...” (Malkoç, a.g.e., 298), Yargıtay bu kararında müşterek failin eylemlerinin asli failin eylemini gerçekleştirmesinde esaslı yardımlar olduğunu kabul etmiştir.

2.4.2. Azmettirme

Suç işleme hususunda henüz bir kararı olmayan kişiye bu kararı vermesinde bir şekilde etkide bulunularak bu kararı vermesinin sağlanması azmettirmedir.

Azmettirme manevi anlamda bir iştiraktır. Eylemi gerçekleştirecek kişi üzerinde o işi yapması için manevi bir etki ve baskı uygulanması halidir (Malkoç,2008:300; Toroslu,2005:225).

TCK unun 38. maddesinde “başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır” denilerek; suç başkası tarafından işlenmiş olsa da azmettirenin de işlenen suça öngörülen cezanın aynısı ile cezalandırılacağı öngörülmektedir.

Örnekleme gerekirse, kooperatif denetçisinin genel kurula sunacağı raporun sahte içerikle hazırlanması fikrini denetçiye vererek, denetçinin bu sahte içerikli raporu hazırlamasını sağlayan yönetim kurulu üyesi de, her ne kadar kendisi bu raporu hazırlamamış ise de, denetçinin alacağı ceza ile cezalandırılacaktır. Yargıtay’ın 1. Ceza Dairesinin 23.05.2007 tarih ve 2007/4007 numaralı kararında azmettirmeye şu şekilde değinmiştir, Silahla kasten yaralama suçlarının asli faili olan ve hakkında verilen hüküm kesinleşen sanık Ramazan'ın, olay esnasında araçtan tüfeği alıp fişekleri doldurduktan sonra, sanık Ahmet'in " vur ulan şunları " şeklinde beyanda bulunması karşısında, sanık Ahmet'in suç işlemeye teşvik suretiyle eyleme iştirak ettiği gözetilmeyerek, azmettirmeden yazılı şekilde hüküm kurulması suretiyle fazla ceza tayini...”(Bakıcı,2008a:863). Yargıtay bu kararında eylemi gerçekleştirmeyen ancak eylemin gerçekleştirilmesi için faile suç aletini vererek talimat veren kimsenin asli fail olarak değil azmettiren olarak cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir (Bakıcı,2008a:863).

2.4.3. Yardım Etme

Yalın hali ile suçun icrasının kolaylaştırılması yardım etmedir. Burada işlenmesine yardım edilen suç kasten işlenebilen suçlardan olmalıdır. Ayrıca yardım eden bir suça yardım ettiğinin bilincinde olmalıdır. Yani yardım eden de kasten hareket etmelidir. Taksirle işlenebilen suçlarda yardım etme şeklinde iştiraktan söz edilemez.

Yardım etme, bir başkasının kasten işlemekte olduğu suçun icrasına kasten destek olunması halini ifade eder (Özgenç,2006:522).

Suç işlenmesine yardım eden kişiye azmettirmede olduğu gibi aynı ceza verilmez. İşlenen suça öngörülen cezalardan yardım etmeyi düzenleyen TCK 39. maddede öngörülen indirimler yapılarak cezaya hükmedilir.

Yardım etme manevi ve maddi şekilde olabilir.(Toroslu, 2005:225) Örneğin kooperatif defterleri üzerinde nasıl usulsüz hesap işlemi yapılabileceğini tarif etmek manevi yardım şekli iken, defterler üzerinde usulsüz işlem yapılabilmesini sağlayacak makbuz, fatura v.b. şeyleri temin etmek maddi yardım şeklidir.

Ayrıca tereddüde yer vermemek amacı ile TCK 39. maddesinin 2. fıkrasında tahdidi olarak yardım etme halleri sayılmıştır.

Buna göre manevi yardım etme halleri,

- suç işlemeye yardım etmek
- suç işleme kararını kuvvetlendirmek
- suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunmayı vaat etmek
- suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek

Maddi yardım halleri

- suçun işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak
- suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak, şeklinde kanunda sıralanmıştır.

Burada, “azmettirme” ile “suç işleme kararını kuvvetlendirmek” arasındaki fark şu şekilde açıklanabilir: Azmettirmede suç işleme fikri olmayan kişiye bu fikrin aşılması, bu suç işleme fikrinin ilk kez doğurtulmasıdır. Suç işleme kararının kuvvetlendirilmesinde ise var olan suç işleme iradesini taşıyan kişinin bu iradesinin teşvik edilerek kuvvetlendirilmesi durumu vardır.

Yargıtay’ın 8. Ceza Dairesinin 17.01.2008 tarih ve 2008/222 numaralı kararında “yardım etme” fiili şu şekilde yorumlanmaktadır: Hakkında sahte para basmak suçundan mahkumiyet kurulan ve hükmü kesinleşen Metin Özcan’ın, yakalanamayan ve hakkında tefrik kararı verilen Tahsin Akdağ ile birlikte sanığın evine fotokopi makinesi getirerek sahte para bastıkları, sanık Mehmet Aşkın’ın sahte para basma suçuna bizzat katılmadığı, evini tahsis ederek yardımcı olduğunun anlaşılması karşısında ve lehe olan 5237 sayılı

TCK unun 197/1, 39. Madde ve fıkraları uyarınca hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi...”(Malkoç,2008:307). Yargıtay burada suçun icrasına katılmayan ancak suçun işlenmesine evini tahsis ederek imkan sağlayan sanığın asli fail gibi değil yardım eden olarak sorumlu tutulması gerektiğini belirtmiştir.

2.5. Suçların Birleşmesi

Birden çok suçun bir arada bulunması hali suçların birleşmesidir (Bakıcı, 2008a:905). Kişi ceza normunu birden çok kez ihlal ettiğinde ve dolayısı ile birden çok suçtan mesul olduğunda, farklı suçlar oluşmuş olur ancak bir nedenden bu suçların birbirleri ile ilintili olması halinde suçların birleşmesi durumu oluşur.

Normalde ceza normunun her ihlal edilişi ayrı bir suçtur ve her suça ayrı bir ceza öngörülür. Ancak TCK nu birden çok ihlali tek suç saymakta ve faile tek ceza verilmesini öngörmektedir. Bu tür birleştirmeler muhtevalarına göre “birleşik suç”, “zincirleme suç” ve “fikri içtima” kavramlarını oluşturur (Toroslu,2005:230).

2.5.1. Birleşik Suç

TCK unun 42. maddesinde “biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça birleşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz” şeklinde birleşik suçu tanımlamıştır.

Burada birden çok suçun bir araya gelerek bir suça birleşmesini ifade eder. Burada farklı mahiyetteki suçların bir araya gelmesinden oluşan bir suçtan bahsedilir (Toroslu,2005:230).

Birleşik suçta, bir suçun diğer bir suçun unsuru olmakta veya ağırlaştırıcı sebebi bulunmaktadır. Unsur olması halinde bağımsızlığını ve cezalandırılabilirliğini tamamen kaybetmekte ve ortada tek bir suç kalmaktadır. Ağırlaştırıcı sebebinin teşkil etmesi halinde ağırlaştırıcı neden suç, bağımsızlığını kaybedecektir (Bakıcı,2008a:906).

Örneğin yağma suçunun oluşabilmesi için tehdit veya cebir suçlarının da bulunması gerekir, kişi yağma suçunu işlediğinde tehdit veya cebir suçunu da işlemiş olur. Yağma eylemi kanunda ayrıca suç olarak düzenlenmiştir. Burada tehdit veya cebir araç suç yani yağma suçunun unsurudur. Ancak kanun koyucu TCK 42. maddeyi koyarak suçu oluşturan araç suçtan dolayı faile ayrıca ceza verilmemesini failin amaç suçtan ceza almasını hüküm altına almıştır. Bu nedenle fail asıl amacı nedeni ile cezalandırılmış olacaktır. Kaldı ki kanun koyucu amaç suçlar için daha ağır yaptırımlar öngörmüştür. Örneğin TCK.nda tehdit suçuna iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüş iken, yağma suçuna on yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür

Yargıtay'ın 6. Ceza Dairesinin 25.09.2006 tarih ve 2006/8578 numaralı kararında birleşik suça şu şekilde değinmiştir (Bakıcı,2008a:948). “konut dokunulmazlığını bozma suçunun, hükümden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCY ’nın 149/1 maddesinde yazılı nitelikli yağma suçunun ögesi olduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay bu kararında konut dokunulmazlığı ihlal edilerek yağma yapılması halinde, yağma suçunun konut dokunulmazlığı ihlal edilerek işlenmesi halinde yağmanın nitelikli yağma olarak ayrı kanun maddesi ile düzenlendiğinden ayrıca konut dokunulmazlığı suçundan da ceza verilemeyeceğini belirtmiştir. (Bakıcı,2008a:948).

2.5.2. Zincirleme Suç

Zincirleme suç TCK unun 43. maddesinde yerini bulur. Zincirleme suç bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı mağdura karşı aynı suçun birden çok kez işlenmesi halidir.

Bu itibarla zincirleme suçtan söz edebilmek için, aynı suçun, aynı mağdura yönelik olarak, birden çok kez gerçekleştirilmesi hali aranacaktır (Malkoç,2008:319).

Kanunda birden çok kez işlenecek olan suçların zaman aralığına ilişkin bir düzenleme bulunmasa da, Yargıtay uygulamaları ile işlenen suçlar arasında makul zaman yakınlığı aranır hale gelmiştir

Yargıtay 5.CD 09.07.1987 tarih ve 1987/3845 numaralı kararında, “Tarım Kredi Kooperatifleri Memurları Emekli Sandığı Vakfı’nda ikinci derecede imzaya yetkili kasa ve muhasebe işlerinden sorumlu memur olarak görev yaptığı sırada iştirak halinde adiyen zimmetine para geçirdiği ve muhakeme edilmezden evvel bu parayı tamamen ödediği yapılan yargılaması sonunda anlaşılan sanık Zühal’in eylemi hizmet nedeni ile görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur... oluşa göre eylemin teselsül ettiği gözetilmeyerek sanık hakkında TCK 43. maddesinin (zincirleme suç) uygulanmaması bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay bu kararında failin birden çok kez belli olmayan zamanlarda kooperatif memurunun kooperatif faaliyeti sırasında işlediği zimmet suçu için tek bir cezaya hükmedilemeyeceğini, eylemin birden çok kez tekrarlanması nedeniyle TCK 43 uygulanarak cezanın artırılması gerektiğini belirtmiştir (Ülgüt ve Dilsiz,2003:30).

Failin eylemlerinin zincirleme suç kapsamında kaldığı değerlendirildiğinde, faile suç teşkil eden her eylemi için ayrı ayrı ceza verilmeyecek fakat verilecek cezanın belirlenmesinde TCK unun 43. maddesinde belirtilen cezada artırım oranlarına göre ceza artırılarak belirlenecektir.

Beki eylemler arasındaki bu zaman aralığının kıstası nasıl olacaktır, aradan uzun sürelerde geçse failin bir den çok eylemi ayrı arı değerlendirilmeden zincirleme olarak mı değerlendirilecektir? Bu husus kanunda belirtilmemiş olsa da uygulamada Yargıtay içtihatları ile kendisini bulmaktadır.

Yargıtay 5.CD 13.05.1993 tarih ve 1993/2091 numaralı kararında “Sanık Kooperatif yönetim kurulu başkanı R.E.'nin (Mart 1991-Aralık 1991) tarihleri arasındaki on aylık dönemde 6.3.1991/294 tarih ve sayılı yönetim kurulu kararıyla yapılan görevlendirilmeye dayalı olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 58 ve ana sözleşmenin 51. Maddesi uyarınca ayda bir milyon lira müdürlük ücreti alması gerekirken Temmuz-Aralık 1991 aylarında genel kurul kararı bulunmadan ve yönetim kurulu üyelerinin muhalefetine rağmen mesaisinin karşılığı olduğu düşünce ve inancı ile 3.000.000 lira aylık ücret aldığı ve muhasebe kayıtlarına intikal ettirdiği anlaşılması olmasına ve ayrıca 31.1.1991-30.11.1991 tarihleri arasında üzerinde 20.500.000 lira avans artığı kalacak şekilde devamlı avans aldığı belirlenmesine ve sanığın bu paradan yararlandığının veya yararlanma kastıyla üzerinde bulundurulduğunun tespit edilmemesine

göre eylemlerinin zincirleme görevi kötüye kullanma suçlarını oluşturacağı gözetilmeden beraatine hükmolunması, yasaya aykırıdır.” Yargıtay kooperatif müdürünün bir yıl içerisinde her ay yönetim kurulu kararına muhalif olarak fazladan maaş alması eylemini her ay için ayrı suç saymamış bir yıl içinde her ay tekrarlanan eylemin zincirleme suç kapsamında kaldığını hükme bağlamıştır. Burada zincirleme suçun tespitinde bir yıllık sürenin makul olarak kabul edilmesinde ihlal edilen yönetim kurulu kararının bir yıllık süreyi kapsamaması da önemli bir husustur.

2.5.3. Fikri İçtima

TCK unun 44. maddesinde “işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.” denilerek fikri içtima hali düzenlenmiştir.

Buna göre fikri içtima, kişinin tek bir eylemi ile kanunun birden çok hükmünü ihlal etmesi halidir. Fikri içtima için tek bir eylem ve bu tek eylemin kanunun değişik hükümlerini ihlal etmesi dolayısı ile birden fazla ve farklı suçun oluşması şartı aranacaktır (Özgenç, 2006:567; Toroslu,2005:236-237).

Failin eyleminin fikri içtima suç kapsamında kaldığı değerlendirildiğinde, tek eylemle oluşan her suça ayrı ayrı ceza verilmeyecek, oluşan suçlardan hangisi daha ağır ceza öngörüyor ise o suç için öngörülen cezaya hükmedilecektir.

Ancak konun koyucu gördüğü lüzum üzerine bazı suçların birleşmesi halinde içtima kuralının uygulanmasını yasaklamış ve oluşan suçlardan ayrı ayrı ceza verilmesini öngörmüştür. TCK 212. maddesinde “Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.” diyerek sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun ağırlaştırıcı nedeni veya unsuru olsa dahi içtima hükümleri uygulanmayarak o suçtan bağımsız olarak cezalandırılmasını öngörmüştür.

Yargıtay’ın 5. Ceza Dairesinin 17.01.2011 tarih ve 2011/48 nolu kararında TCK unun 212. maddesi gözetilerek sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi

sırasında kullanılması halinde fikri içtima uygulanmayacağına ve bir çok ortak adına sahte belge düzenlenmesinin zincirleme suçu oluşturacağını belirtmiştir.

Yargıtayın 5.CD 17.01.2011 tarih ve 2011/48 nolu kararında,“...5237 sayılı TCK.nun 212. maddesindeki “sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur...” Biçimindeki düzenleme nedeniyle, kooperatifin yetkili memuru olan sanığın zimmeti sağlamak ve açığa çıkmasını engellemek için gerçekleştirdiği bir çok ortak adına sahte kredi borç senedi düzenleyerek bu senetlere konu gübre, motorin ve zirai mücadele ilacı gibi malları müşteki ortaklara teslim etmeyip mal edildiği halde, teslim etmiş gibi kayıt düzenleme eylemlerinin ayrıca kamu görevlisinin zincirleme biçimde resmi belgede sahteciliği suçunu da oluşturacağı nazara alınarak bu suçtan da mahkumiyet hükmü kurulması gerektiği gözetilmeden, yasal olmayan gerekçeye dayanılarak yazılı biçimde ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi...” Yargıtay bu karında kooperatif memuru olan sanığın birden çok sahte belge ile üyelere dağıtılmadığı halde bazı malları dağıtılmış gibi göstererek zimmete geçirmesi eyleminden zimmet suçunun oluşacağı gibi ayrıca kullanılan her bir sahte belge için resmi belgede sahtecilik suçunun zincirleme şekilde oluşacağını vurgulamıştır.

2.6. Ceza Sorumluluğunda Failin ve/veya Mağdurun Memur Olması

Konuyu kooperatifler bazında ele aldığımızdan Koop.K devletin kooperatife verdiği önemin bir göstergesi olarak bazı kooperatif personelinin memur gibi sorumlu tutularak cezalandırılacağını hüküm altına almıştır. Bu itibarla memur kavramının açıklanmasında yarar vardır.

Koop.K ile birlikte bir dönem yürürlükte olan fakat ilga edilen 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 279. maddesindeki memur kavramı açık ve anlaşılabilir değildi. Bu nedenle Yargıtay ve Danıştay içtihatları ile kavram anlaşılır ve bir standarda bağlamaya çalışılmış ise de, herkesçe tereddüde yer vermeyecek şekilde bir memur tanımı yapılması mümkün olmamıştır. Genelde her olaya özgü açıklama ve yorumlar ile memur kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu eksikliğin farkına varan kanun koyucu ilga edilen 765 sayılı yasanın yerine yürürlüğe koyduğu 5237 sayılı TCK nu ile bu durumu düzeltmek istemiştir. 5237 sayılı yasanın tanımlar başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrasının c bendine “Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” ibaresini koyarak kamu görevlisinin tanımını yapmış, bahsettiğimiz belirsizliğin sonlanması amaçlanmıştır. Bu sayede memuru da kapsayan daha geniş bir kamu görevlisi kavramı getirilmiştir. Bu sayede ceza hukuku alanındaki sorun çözülmüştür (Şan,2008:7).

Koop.K unun 62. maddesinin 3. fıkrasında, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı Devlet Memuru gibi ceza görecekları hüküm altına alınmıştır. Yürürlükteki 5237 sayılı TCK unun kamu görevlisi deyimini ile buradaki Devlet Memuru lafzi olarak örtüşmediği düşünülebilse de, bahsettiğimiz gibi kamu görevlisi tanımı devlet memuru kavramını da içermektedir.

Ayrıca Yargıtay kanunun belirttiği hallerde kişilerin kamu görevlisi gibi sorumlu tutulacağını belirterek, özel hukuk işlemleri ile kişilerin kamu görevlisi gibi sorumlu tutulamayacağına dair düzenlemeleri kabul etmemektedir.

Yargıtay, özel hukuk işlemi olan vakıf senedi ne eklenecek bir madde ile kişilerin kamu görevlisi gibi sorumlu tutulmalarını kabul etmediğini 5. Ceza Dairesinin 09.07.1987 tarih ve 1987/3845 numaralı kararında şu şekilde belirtmiştir; “1163 sayılı kanunun 62. maddesi uyarınca zimmet suçunun oluşabilmesi için, mal edinmenin, kooperatif malları üzerinde işlenmesinin gerekmesine, tarım Kredi Kooperatifi Memurlar Emekli Sandığı Vakfı’na ait malların ortaklığa (kooperatife) ait mal olarak kabulü mümkün olmadığı gibi, vakıf senedinin 17. maddesinde yer alan ‘vakfın para ve malları üzerinde suç işleyen olursa haklarında Tarım kredi Kooperatifleri memurlarının tabi olduğu hükümlere göre işlem yapılır’ hükmünün özel hukuk tüzel kişiliğinde çalışan kimseleri dolaylı olarak devlet memuru statüsüne dahil edilemeyeceğini gözetilmeden hüküm kurulamaz..” Yargıtay bu kararda özel hukuk düzenlemesi olan vakıf senedine eklenecek bir hükümle kişilerin daha ağır cezalar öngören ceza yaptırımlarına muhatap kılınamayacaklarına isabetli ve adil bir şekilde değinmiştir. Bu durum ayrıca suçta ve cezada kanunilik ilkesinin de bir gereğidir

TCK ununda mağdurun kamu görevlisi olduğu hallerde faile daha ağır cezalar öngörölmüş ise de (örneğin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçu hakaret suçuna göre ağır bir ceza öngörmektedir.) kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları Koop.K unun 62. maddesi ile işleyecekleri suçlardan kamu görevlisi gibi sorumlu olsalar da kendilerine karşı görevleri nedeni ile işlenen suçlar da kamu görevlisi olarak kabul edilmemektedir

Yargıtay'ın 4. Ceza Dairesinin 01.12.2010 tarih ve 2010/19825 numaralı kararında bu duruma şu şekilde değinmiştir, “Tarım Kredi Kooperatifi görevlilerinin 1163 sayılı Yasanın 62/3. maddesinde belirtilen kendilerinin işledikleri suçlarda kamu görevlisi olarak cezalandırılacaklarına ilişkin hüküm ve TCY.'nın 6. maddesi hükümleri karşısında, Tarım Kredi Kooperatifi müdürünün kendisine karşı işlenen hakaret suçunda kamu görevlisi sayılmayacağı gözetilmeden 125/3-a maddesi ile hüküm kurulması... bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay bu kararında kooperatif görevlilerinin kooperatif faaliyeti kapsamında işledikleri suçlar nedeni ile memur gibi sorumlu tutulsalar da kendilerine karşı işlenen suçların memur kişiye karşı işlenmiş sayılmayacağını isabetli bir şekilde belirtmiştir. Çünkü Koop.K m62 kooperatif yönetici ve memurların işlediği eylemler nedeni ile memur gibi sorumlu olacaklarına değinmiş ancak bunlara karşı işlenen suçlara karşı herhangi bir düzenleme getirmemiştir.

2.7. Özgü Suç

Memurluk sıfatı, bazı suçların faili olabilmek yönünden önemlidir. Ceza kanunlarında düzenlenen bir kısım suçlar ancak kanunun aradığı sıfatı taşıyanlar tarafından işlenebilir. Bu tür suçlara özgü suç denir(Toroslu,1994:524).

Ceza kanunlarında veya ceza normu içeren kanunlarda tanımlanan suçlar kural olarak herkes tarafından işlenebilen suçlardır. Ancak bazı suçlar özel bir yükümlülük altında bulunan ve belli faillik vasfını taşıyan kişiler tarafından işlenebilir (Özgenç,2006:214). Örneğin TCK unun 247. maddesinde tanımlı “zimmet” suçunun failinin kamu görevlisi tarafında işlenebileceği, bu madde içerisinde “...zimmetine geçiren kamu görevlisi” denilerek hüküm altına alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KOOPERATİFLERDE CEZA SORUMLULUĞU

Bireysel ekonomisini korumak veya geliştirmek güdüsüyle gönüllü olarak bir araya gelen insanlar, kooperatifler sayesinde sadece kendileri için değil toplumları için önemli ekonomik ve sosyal kazanımlar elde etmişlerdir. Günümüz dünyasında kooperatifler, en etkili kalkınma araçlarından birisidir. Çok küçük işletmelerden, yer yer küresel oyuncular olarak milyar yuroluk satışlar yapan büyük işletmelere kadar oldukça büyük bir bant genişliğinde bulunmaktadır. Bu da devletlerin kooperatiflere verdiği önemi artırmıştır (<http://tgm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=1061&lng=tr>).

Kooperatifler yaygın teşkilatlanması ve ekonominin vazgeçilmez unsuru oluşu ile toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren yapılanmalardır (Şan,2008:513).

Ayrıca kooperatifler, belirli bir ekonomik amaç etrafında faaliyet gösterenlerin “güvene dayalı” birliktelikleridir. Dolayısıyla kooperatif faaliyetlerinde kamusal bir nitelik söz konusudur (Günay, 2009:33).

Bu kamusal niteliğe uygun olarak işlevin ortakların güvenine dayalı sürdürülebilmesi için de kanun koyucu diğer şirket tiplerine göre kooperatiflerde ceza sorumluluğu daha titiz ele almıştır. Kooperatiflerde işlenebilecek suçları caydırmak amacı ile aslen kamu görevlisi olmasalar bile bir kısım görevlilerine kamu görevlisi gibi sorumlu olma şartını getirmiştir. Kooperatiflerde özellikle icra faaliyetini yürütenlere 1163 Sayılı Koop.K unun ve onu destekleyen mevzuatla ayrıcalıklı bir önem verilmiştir. Örneğin TCK unun özel hükümler kısmında doğrudan kooperatifleri belirterek bazı yaptırımlar öngörmüştür.

3.1. Kooperatif Faaliyeti Kapsamında Ceza Sorumluluğuna Tabi Olanlar

Tüzel kişiliğini kazanmış ve iktisadi hayatta faaliyet sürdüren kooperatifin faaliyetleri kapsamında genel kurulun tabii üyesi olan ortaklar, yönetim kurulu üyeleri, denetçiler, kooperatif müdürleri ve kooperatif memurları ceza yaptırımını içeren bazı kanunlara muhatap kılınmıştır.

Bu kimseleri taşıdıkları sıfatın Koop.K unun göre tabi olduğu düzenlemeler bakımından iki guruba ayırabiliriz,

- Devlet memuru gibi sorumlu olanlar;

- yönetim kurulu üyeleri
- kooperatif müdürleri
- kooperatif çalışanları

- Genel hükümlere göre sorumlu olanlar;

- kooperatif ortakları
- denetçiler
- kooperatifte ameliye işi görenler (işçiler)
- genel kurul ya da yönetim kurulu kararı olmadan kooperatife iş görenler

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 04.05.1987 tarih ve 1987/252 nolu kararında, tarım kredi kooperatifinde daimi kadrolu odacı olan sanığın kooperatifin posta işlemlerine yardım ederken, posta ücretlerinin önüne rakam ekleyerek kendisine posta bedeli olarak avans verilen paraların bir kısmını mal edinmesi eyleminin zimmet suçunu oluşturmayacağına zira sanığın 1163 sayılı KoopK m62/3 de tanımlı kooperatif memurlarından olmadığından memur sayılmayacağı ve memur gibi sorumlu tutulamayacağına hükmetmiştir. Çetin, Erol (2004), Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınları, s55. Yazar eserinde bahsi geçen maddedeki “kooperatif memurları” sözcüğünün kooperatifçe kooperatife ait hizmetleri yapmak üzere kendisi ile iş sözleşmesi yapılmış sürekli olarak çalışanların

hepsini kapsayacağını savunmuştur. Yargıtayın kararının isabetli olduğunu belirterek yazarın görüşünün ceza kanunlarının yorumunda genişletici yorum yapma yasağına aykırı olduğu (TCK m2/3 “...suç ve ceza içeren hükümler kıyasa yol açacak şekilde geniş yorumlanamaz...”) zira kanunun lafındaki “kooperatif memuru” kavramın genişletilerek ameliye işi görenleri de kapsar hale getirilmesi bu kuralın ihlali olacaktır.

3.1.1. “Devlet Memuru Gibi Sorumlu Olma” İlkesi ve Sorumlular Çevresi

Tamamen özel hukuk tüzel kişisi olmasına rağmen, çalışanların eylemleri eylemlerinin toplumsal ve sosyal etkisi nazara alındığında kanun koyucu kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının, görevleri sebebiyle kamu görevlisi gibi ceza görmelerini öngörmüştür (Şan,2008:513).

Kooperatifin yürütme organı niteliğinde olan yani kooperatifin işlerini icra eden yönetim kurulu üyeleri, kooperatif müdürleri ve kooperatif memurları bu unvanlarından kaynaklanan bazı özel düzenlemelere tabi tutulmuşlardır.

Daha önce, birtakım işlerin yürütülmesi için kooperatifin konusuna göre başkaca kimselere kooperatifte görev verilebileceğini; bunların örneğin kooperatifin muhasebecisi, yazı işleri ile görevlendirilmiş yazmanı, mağaza satış sorumlusu gibi görevliler kooperatifin memuru sayılacaklarından bahsetmiştik. Ayrıca geniş anlamda kooperatif müdürü de kooperatif memuru kavramının içindedir.

Kanun koyucu kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarından çalışmalarında devlet memuru dikkat ve özenini göstermelerini istemiştir (Bölükbaş, 2007:42).

Koop. K 62. maddesinin 3. fıkrasında “Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.” düzenlemesine yer verilmiştir.

Burada öngörülen ceza hukuku açısında devlet memuru gibi sorumlu olma kuralı, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarını kapsamakta olup kooperatif ortakları ve denetçiler bu sorumluluk türü dışındadırlar (Deryal, 1991:67). Çünkü kanun (Koop.K m62) açıkça yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının memur gibi sorumlu olacaklarını düzenlemekte, böyle bir sıfatı bulunmayan üyeler ve denetçilerden bahsetmemektedir

Bu düzenleme ile kooperatifin bir kısım personelinin, bazı fiilleri yönünden TCK unun genel hükümleri kısmında 6. maddede tanımı yapılan ve memur kavramını da kapsayan kamu görevlisine atıf yapılmıştır. Bu yolla kamu görevlileri için daha ağır cezalar içeren yaptırımlara ve veya sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilecek özgü suçlara tabi kılınmaları ve böylelikle kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının çalışmalarında “devlet memuru” dikkat ve özenini göstermeleri amaçlanmıştır (Deryal, 1991: 66).

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının kamu görevlisi gibi cezalandırılmalarını gerektiren eylemleri, kooperatifin yönetimiyle ilgili olanlardır. Yönetimle ilgisi olmayan eylem ve davranışlar ise Koop.K 62. madde kapsamı dışında olup genel hükümlere tabidir. Hangi eylem ve davranışların kooperatifin yönetimi ile ilgili olacağı hususu, kooperatiflerle ilgili mevzuat hükümleri ve kooperatif ana sözleşmesinde belirtilen hükümler çerçevesinde belirlenir (Parlar ve Parlar, 2007:40).

Ayrıca bu kimseler yönetim faaliyetlerinin icrası kapsamında işledikleri her suç için kamu görevlisi gibi sorumlu olmayacaklardır. Koop.K 62 maddesinin 3. fıkrasında “...ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı...” denilmek sureti ile kooperatifin paraları, malları, defter, kağıt ve bilançoları ile ilgili işledikleri suçlardan kamu görevlisi gibi sorumlu tutulacakları anlaşılmaktadır(Öztürk,1987:236). Yoksa yöneticiler ve kooperatif memurlarını suç teşkil eden her eylemleri nedeniyle devlet memuru gibi ceza yaptırımına tabi tutmak bahsi geçen maddenin ruhuna aykırı olduğu gibi lafsına da aykırı düşer (Deryal, 1991: 67)

Yargıtay’da konunun uzmanlık dairesi olan 4. Ceza Dairesi birçok kararında Koop.K 62. maddesine göre devlet memuru gibi sorumlu olanların suç teşkil eden her

eylemleri nedeniyle devlet memuru gibi sorumlu olmayacaklarını bu kimselerin kooperatifin parası, mal varlığı, belge ve senetleri üzerinde işlemiş oldukları suçlar nedeni ile devlet memuru gibi sorumlu tutulacaklarını hükme bağlamıştır (Çetin,2004:31).

Kooperatif üst birliklerinin kooperatif şeklinde kurulduklarından bahsetmiştik. Bu itibarla kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği yöneticileri ve çalışanları da görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan kamu görevlisi gibi ceza sorumluluğu altındadırlar.

Ayrıca özel yasası bulunan tarım kredi kooperatifleri ve tarım satış kooperatifleri de tabi oldukları yasaların 1163 sayılı Koop. K ununa yaptığı göndermeler nedeni ile görevleri sebebiyle kooperatif para ve malları üzerinde işledikleri suçlardan kamu görevlisi gibi ceza sorumluluğu altındadırlar(Çetin,2004:24). Yargıtay failin kooperatifin para ve malları üzerinde işlemediği eylemleri nedeni ile sanığın memur gibi sorumlu tutulamayacağını belirtir

Yargıtay'ın 4. Ceza Dairesinin 04.11.2003 tarih ve 2003/10645 numaralı kararında Tarım Kredi Kooperatifi müdürü olan sanığın kooperatifin para ve malları üzerinde işlenmeyen eylemine ilişkin şu kararı vermiştir,"tarım kredi kooperatifinde müdür olan sanığın, kooperatifte çalışan bir kişinin maaşından kesinti yapılmasına ilişkin, icra dairesinin yönergesinin gereğini yerine getirmemekten ibaret eyleminin kooperatife ait para ve mallara karşı işlenmediği ve bu nedenle ceza yasası uygulamasında memur sayılmayacağı..."(Şan,2008:526), icra dairesinden gönderilen kooperatif çalışanın maaşından haciz kesinti yapılmasını belirtilen ve buna uyulmaması memurlar açısından 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 355,356 ve 357 maddelerinin yollaması ile TCK unun m257 ne göre görevi ihmalden sorumlu olacaktır. Ancak burada suçun konusu başka bir kurundan gelen talimatın memur tarafında işleme konulmamasıdır, bu talimat ise kooperatif açısından kooperatif para ve mallarında sayılmayacağından kooperatif görevlisi icra dairesinin talimatına uymadığı için memur gibi sorumlu tutulamayacaktır.

Yargıtay yapılan yargılamalarda Koop.K unun 62. maddesine göre devlet memuru gibi sorumlu olanların, yargılama esnasında, devlet memuru gibi sorumlu olmaya başlamadıkları veya sorumluluklarının sona erdiğini savunmaları halinde ise bu hususları

araştırılması gerektiğine vurgu yaparak ve böyle bir araştırma eksikliğine rastladığı yargı kararları hakkında bozma kararı vermektedir.

Yargıtay'ın 5. Ceza Dairesinin 06.12.2010 tarih ve 2010/9314 numaralı kararında sorumluluğun başlangıcının araştırılmamasına şu şekilde değinmiştir, “1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 2, 3 ve 7. maddelerinde açıklandığı üzere bir kooperatifin düzenlenecek ana sözleşmesi noterce onaylanıp, Sanayi ve Ticaret Bakanlığından alınacak izinden ve Ticaret Siciline tescil edildikten sonra tüzel kişilik kazanacağı ve ancak tüzel kişilik kazanmış kooperatiflerin yönetim kurulu başkan ve üyelerinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları mümkün bulunmasına göre; kooperatifin tüzel kişilik kazanıp kazanmadığı, kazandı ise hangi tarihte kazandığı, yönetim kurulu üyelerinin kimler olduğu, hangi tarihlerde görev yaptıkları araştırılmadan hüküm kurulması... (bozulmasına)”, (bu kararda sorumluluğun başladığı an önemlidir)Yargıtay'ın 7. Ceza Dairesinin 18.02.2010 tarih ve 2010/2328 numaralı kararında sorumluluğun bittiği savunmasının araştırılmamasına şu şekilde değinmiştir, “Sanıkların savunmalarında kooperatif yönetim kuruluna seçildikten sonra istifa ettiklerini bildirmeleri karşısında, kooperatif ana sözleşmesi, sicil kayıtları, yönetim kurulu karar defteri ve istifa dilekçeleri dosyaya celb edildikten sonra, 1163 sayılı kooperatifler kanununda yönetim kurulu üyeliğinin istifa yöntemi ve sonuçlarını düzenleyen hüküm incelenerek, suç tarihinde sanıkların yönetim kurulu üyeliklerinin devam edip etmediği hususu belirlendikten sonra hukuki durumlarının tespiti gerekirken, eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde hüküm tesisi...(bozulmasına)” (bu karar da ise sorumluluğun bittiği an önemlidir)

Bu Yargıtay kararlarından da açıkça anlaşılıyor ki ilgililerin devlet memuru gibi sorumlu olmaları anının başlangıcı kooperatifin tüzel kişilik kazandığı an, memur gibi sorumlu olmalarının son bulunduğu an üstlendikleri görevden ise istifa anıdır.

3.1.2. Genel Hükümlere Göre Sorumlu Olanlar

Kooperatif genel kurulu üyesi olan ortaklar ve ortak olması zorunlu olmayan denetçiler kimliklerinden doğan özel bir düzenlemeye tabi tutulmamışlardır.

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları dışında kalan diğer kooperatif mensupları, denetçiler ve genel kurul ya da yönetim kurulu tarafından alınmış bir karar olmadan çalıştırılanlar ve kooperatif işçileri Koop.K 62. madde kapsamı dışında olup bu kimselerin eylemleri genel hükümlere tabidir(Parlar ve Parlar, 2007:41).

Kişinin kooperatif memuru sayılabilmesi ve ceza kanunu uygulamasında devlet memurları gibi cezalandırılabilmesi için, kooperatifin ana sözleşmesinde memur ataması için genel kurul ya da yönetim kuruluna yetki verilmiş olması ve bu yetkiye dayanarak genel kurul ya da yönetim kurulunca görevlendirme yapılmış olması gerekmektedir. Örneğin, yönetim kurulunca bu konuda alınmış bir karara dayanmadan kooperatifin kayıtları tutturulan serbest muhasebeci kooperatifin memuru sayılmaz ve memurlar gibi cezalandırılmaz

Yargıtay'ın 5. Ceza Dairesinin 02.07.1986 tarih ve 1986/3230 numaralı kararında bu duruma şu şekilde değinmiştir, "1163 sayılı Kooperatif Kanununun 62. maddesinde, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının kendi kusurlarından meydana gelen zararlardan sorumlu tutulacağı ve suç teşkil eden eylemlerinden ötürü Devlet memurları gibi ceza görecekları belirtilmiştir. Aynı Yasanın 58. maddesi ile de ana sözleşmede hüküm bulunduğu takdirde genel kurula ve yönetim kuruluna kooperatif yönetim ve temsili için memur atayabilmelerine imkan tanımaktadır. Kooperatif ana sözleşmesi celp ve tetkik edilerek memur atamaya yönetim kuruluna yetki verilip verilmediği araştırılmadan ve yönetim kurulu tarafından karar alınmadan serbest muhasebeci olarak çalışan sanık A.'in kooperatif kayıtlarını düzenli tutmadığından, memur kabul edilerek mahkumiyetine karar verilmesi, yasaya aykırıdır." (Çetin,2004:24). Bu kararda görüyoruz ki kooperatifte çalışan kimsenin kooperatif memuru olarak kabul edilebilmesi için kooperatif mevzuatına göre usulünce bir atama olması gerektiği bunun dışında usulünce görevlendirilmeden çalıştırılan kimselerin kooperatif memuru sayılamayacakları açıktır, bu isabetli karar arızı şekilde bedelli veya bedelsiz olarak kooperatife iş görenlerin herkesin memur gibi sorumlu tutulamayacağına iyi bir örnektir.

3.1.3. Özgü Suçlara İştirak

Kooperatifte kamu görevlisi gibi sorumlu olanların işledikleri özgü suçlara katılan diğer kimseler özgü suçun işlenmesine katılırsa durumları nasıl olacaktır. Kamu görevlisi sayılmadıklarından bu suçlara iştirak ettikleri halde ceza sorumlulukları doğmayacak mıdır?

Bu sorunun cevabı TCK unun 40. maddesinin 2. fıkrasında cevap bulmaktadır. Anılan fıkrada “Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.” denilmek suretiyle özgü suçların işlenmesine katılan diğer kimselerin de eylemlerinin caza yaptırımına bağlanması sağlanmıştır. Bu kimseler işledikleri özgü suçların faili olmasalar bile, özgü suça yaptıkları katkının şekline göre, işlenen suçlardan azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutularak cezalandırılacaklardır.

Özel bir yükümlülük altında olmayan bir kişi ancak özel yükümlülük altında olan kişinin fail olarak işleyebileceği özgü suça şerik (azmettiren veya yarımında bulunan) olarak iştirak edebilir (Özgenç,1994:345).

3.1.4. Soruşturma Yöntemi

Her ne kadar, kooperatif yönetici ve memurları kooperatifin faaliyetleri kapsamında işledikleri suçlardan kamu görevlisi gibi sorumlu olacak iseler de uygulanacak soruşturma usulüne dair özel bir düzenleme yoktur. Bu nedenle haklarında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre değil, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. Örneğin 4483 sayılı kanunda düzenlenen soruşturma izni istenmesi hususu olmadan 5271 sayılı yasa gereği ilgililer hakkında doğrudan soruşturma yapılabilir (Çetin, 2004:33; Deryal, 1991:68; Parlar ve Parlar, 2007:40; Şan, 2008:514).

3.2. Kooperatiflerde Cezai Sorumluluğu Gerektiren Haller

Bu başlık altında kooperatifin işlemlerinin icrası sırasında bu faaliyetler kapsamında kooperatife üye olan, bir vasıf altında kooperatifte iş gören kişilerin Türk Ceza kanunu, Kooperatif Kanunu, Türk Ticaret Kanununun ve diğer bazı kanunlarda belirtilen ve bu kişilerin muhatap olabilecekleri ceza yaptırımlarına değineceğiz.

3.2.1. Türk Ceza Kanunundan Doğan Ceza Sorumluluk Halleri

Kooperatif faaliyetlerinin icrası sırasında kişilerin bilerek veya bilmeyerek işledikleri eylemleri TCK da tanımlı birtakım suçların oluşmasına neden olunabilir. Ayrıca TCK ununda sadece kooperatifçilik faaliyeti kapsamında işlenebilecek suçlara da rastlamak mümkündür. Örnek olarak kanunun 158. maddesinin 1. fıkrasının h bendinde düzenlenen kooperatif faaliyeti kapsamında işlenebilen nitelikli dolandırıcılık hali gösterilebilir.

3.2.1.1. Güveni Kötüye Kullanma Suçu

TCK unun 155. maddesinde “Başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Madenin birinci fıkrasında güveni kötüye kullanma suçunun basit şekli ikinci fıkrada ise nitelikli hali düzenlenmiştir.

Bu suç, malın (para, tahvil, araba, sıvı yakıt v.b.) maliki ile zilyedi (fail) arasında yapılmış hukuken geçerli bir sözleşme (irade uyuşması) gereği zilyede geçici süre teslim edilmiş olan malın devir amacı dışında kullanılması veya devir olgusunun inkar edilmesi ile oluşur. Burada, mağdur malı teslim eden (kooperatif tüzel kişiliği), fail kendisine mal teslim edip te devir olgusunu inkar eden veya devir amacı dışında malı kullanan kişi, suçun konusu ise devredilen maldır.

Kooperatiflerde bu suçun ikinci fıkrada bahsedilen nitelikli halinin görülmesi mümkündür. Çünkü kooperatif faaliyeti kapsamında yapılan işler ikinci fıkrada aranan “bir hizmet ilişkisi içinde” olma şartını karşılar.

Kooperatif ortakları, denetçiler, kooperatif işçileri, genel kurul ya da yönetim kurulu kararı olmadan kooperatife iş görenler yani daha önce genel hükümlere göre sorumlu olanlar başlığı ile belirttiğimiz kişiler bu suçun faili olabilecektir. Yöneticiler ve kooperatif memurları kooperatif para ve malları üzerinde bu suçu işlerlerse Koop.K. m62 gereği artık güveni kötüye kullanmaktan değil devlet memuruna özgü zimmet suçundan sorumlu olacaklardır.

Ortaklar kooperatifle olan ticari ilişkileri gereği, denetçiler kooperatif üyesi olduklarından hem ticaret ilişkisi gereği hem de hizmet ilişkisi gereği, işçiler ve genel kurul yada yönetim kurulu kararı olmadan kooperatife iş görenler (örneğin bir ihtiyari muhasebeci) ise meslek veya sanat ilişkisi gereği kendilerine devredilmiş olan kooperatif mallarının devrini inkar ederek uhdelere geçirir veya devir amacı dışında kullanırlarsa TCK unun 155. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen nitelikli güveni kötüye kullanma suçunun faili olabileceklerdir.

Kendisine mal teslim edilen kişilerin memur gibi sorumlu olmaları halinde, kooperatiflerde bu kişileri “devlet memuru gibi sorumlu olanlar” başlığı altında yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları (kooperatif müdürleri ve diğer kooperatif memurları, örneğin kooperatif katibi) olduklarını belirtmiştik, bu görev nedeni ile zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mallar üzerinde görevinin gerekleri ile bağdaşmayacak şekilde tasarrufta bulunulması halinde güveni kötüye kullanma suçu değil zimmet suçu oluşacaktır(Bakıcı,2008b:6-7).

Failin kooperatifteki vasfi suçun vasfının tespitinde büyük önem taşımaktadır. Özellikler kooperatif memurlarının haksız fiil içeren eylemleri güveni kötüye kullanma suçuna uyacağı gibi zimmet suçuna da uyabilir. Burada Yargıtay memurun kooperatifle arasındaki iş akdinin kooperatif mevzuatına uygun yapıp yapılmadığını kriter olarak alır ve arada usulünce bir sözleşme yok ise kişinin güveni kötüye kullanma suçundan yok eğer arada usulünce yapılmış bir iş akdi var ise failin artık kooperatif memuru olduğunu ve eyleminin zimmet suçunu oluşturabileceğini söyler.

Yargıtay'ın 11. Ceza Dairesinin 28.04.2009 tarih ve 2009/4887 numaralı kararında, "Katılan Fiskobirlik Genel Müdürlüğü, Ankara İrtibat Bürosu Müdürlüğü personeli olan sanığın; satış reyonu günlük satış hasılatını banka hesabına eksik yaptırıp uhdesinde kalan parayı kullanarak şahsi yarar sağlamak ibaret eyleminin; sanıkla, çalıştığı kooperatif arasında fiili bir hizmet ilişkisinin olması ve paraların bankaya yatırılması hususunda görevlendirilmesi nedeniyle suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK.nun 202 (5237 sayılı TCK.nun 247.) maddesi kapsamında "zimmet" suçunu oluşturup oluşturmayacağı hususundaki delilleri değerlendirmek görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik karara verilmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı biçimde mahkumiyet hükmü tesisi, yasaya aykırıdır"

Bu kararda yerel mahkeme sanık hakkında güveni kötüye kullanmak suçundan hüküm kurmuş ise de Yargıtay isabetli bir karar vererek kooperatif ile kooperatif memuru olan satış reyonu görevlisi arasındaki hizmet ilişkisinin gözetilerek, reyon görevlisi kooperatif memuru olarak kabul edildiği takdirde artık güveni kötüye kullanmak suçu değil zimmet suçunun oluşup oluşmayacağının da yerel mahkemece tartışılarak karara bağlanması gerektiğine hükmederek yerel mahkeme kararını bozmuştur. Ancak burada daha önce değindiğimiz Yargıtay'ın 5. Ceza Dairesinin 02.07.1986 tarih ve 1986/3230 numaralı kararını bu karar için söylediklerimizi hatırlamakta fayda var "bu kararda görüyoruz ki kooperatifte çalışan kimsenin kooperatif memuru olarak kabul edilebilmesi için kooperatif mevzuatına göre usulünce bir atma olması gerektiği bunun dışında usulünce görevlendirilmeden çalıştırılan kimselerin kooperatif memuru sayılamayacakları açıktır.

3.2.1.2. Zimmet Suçu

TCK unun 247. maddesinde “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında zimmet suçunun tanımına yer verilmiş, ikinci fıkrada suçun açığa çıkmasını önlemek amacıyla başkaca hileli hareketler (örneğin sahte faturalar, teslimat fişleri düzenlemek gibi) yapılması halinde daha fazla ceza verileceği öngörülmüş, üçüncü fıkrada bir nevi kullanım hırsızlığı düzenlenerek geçici süre kullandıktan sonra malın iade edilmesi veya iade edilecek olması hali için daha az ceza öngörülmüştür.

Zimmet kelime anlamı itibariyle, kendisine emanet edilen parayı kendi malı gibi harcamaktır (Çetin, 2004:37). Ancak TCK düzenlemesi zimmetin konusunu paradan daha geniş tutarak mal kavramını kullanmış ve böylece maddi değeri olan menkul gayri menkul her şeyi hatta enerjiyi de zimmetin konusu olabilir hale getirmiştir (Malkoç, 2008: 2126).

Bu suç kasten işlenebilen suçlardandır. Bu nedenle failin suçun konusu olan malın görevi nedeni ile kendisine devredilmiş veya malı koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğunu ve görevi ile bağdaşmayacak şekilde mal üzerinde tasarrufta bulunduğunu bilmesi gerekir (Parlar ve Parlar: 2007: 51).

Madde tanımında kamu görevlisi tabirinin kullanılması bu suçun kamu görevlisi tarafında işlenebilecek bir özgü suç olduğunu gösterir.

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının Koop.K unun 62 maddesine göre kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor, defter ve diğer belgeleri üzerinde işleyecekleri suçlardan devlet memuru gibi sorumlu tutulacaklarından bahsetmiştik. Bu itibarla bu kimselerin kooperatifin malı olmayan şeyler üzerinde işledikleri eylemler başka suçları oluşturabilecektir

Yargıtay 3. CD, 12.11.2003 tarih ve 2003/6958 nolu kararında,”... K Orman Kalkınma Kooperatifi ile taşıma sözleşmeleri olan ve kooperatife üye olduğu ayrıca emvali nakletmesi için sanığa vekaletname verildiği belirtilmiş, yapılan keşif sonucu dinlenen zabıt mümzi ve bilirkişi beyanlarından, sanığın kooperatif üyesi olduğu kooperatif adına verilen vekaletname gereğince kesilen emvali yükleyip belirtilen yere kooperatif adına istif yerine götürmesi gerekirken amaca aykırı olarak amcasının oğlu Orhan'ın evine yakmak için götürdüğü, suç tutanağı, zabıt mümzilerinin beyanı, olayın meydana geliş şekli ile sanığın yakalanış tarzı keşif ve bilirkişi beyanları ve tüm dosya münderecatından anlaşılacakla sanığın eyleminin TCK unun güveni kötüye kullanma suçunu oluşturduğu...” Yargıtay bu kararında henüz kooperatifin malı olmamış ancak kooperatife teslim edildiğinde kooperatifin malı olacak emvalin alınmasının zimmet değil güveni kötüye kullanma suçunu oluşturacağını belirtmiştir.

Kooperatif yöneticisi dışında bu suçun faili olabilecek kimseler olan kooperatif memurlarının bu suçtan sorumlu tutulabilinmeleri için kooperatif mevzuatı hükümlerine göre usulünce bir görevlendirme yapılmış olması gerekir. Kişinin kooperatif memuru sayılabilmesi ve ceza kanunu uygulamasında devlet memurları gibi cezalandırılabilmesi için, KoopK. m.58 e göre kooperatifin ana sözleşmesinde memur ataması için genel kurul ya da yönetim kuruluna yetki verilmiş olması gerekmektedir.

Yargıtay 5.CD, 13.03.1997 tarih ve 1997/926 no lu kararında, yönetim kurulu kararı ile işe alınan muhasebecinin eyleminin zimmet suçunu oluşturup oluşturmadığının tespiti için KoopK m58 cevaz verdiği şekilde kooperatif ana sözleşmesi ile yönetim kurula böyle bir atama yetkisi verilip verilmediğinin araştırılması gerektiğine hükmetmiştir. Bu karardan da anlaşılacağı üzere kişinin kooperatif memuru sayıla bilmesi için usulünce görevlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kişi kooperatifte hangi sıfatla iş görüyor

olsun yineden kooperatif memuru sayılmayacak ve kamu görevlisi gibi sorumlu olmayacaktır.

Bu suçun oluşabilmesi için yani zimmete konu paranın ya da malın faile görevi nedeni ile bırakılmış olması gerekir. Ancak paranın ya da eşyanın resmen teslim edilmesi gerekmez, burada ki para ya da mal o kişinin görevi nedeniyle zilyet olduğu maldır (Çetin, 2004: 40)

Buna göre zimmet suçunu kooperatiflere özgülersek, suçun konusu kooperatifin malı (parası, tuğlası, pancarı v.b.), suçun faili kooperatifte Koop.K göre devlet memuru gibi sorumlu olan ve kooperatif malını uhdesine bilerek (kasten) geçiren kooperatif görevlisi, malı zimmetleşen kooperatif ise suçun mağduru olacaktır.

Ancak kooperatif yöneticileri ve memurlarının zimmet suçundan sorumlu tutulabilmeleri için denetimlerindeki para veya malı mal edinme kastı ile zai etmeleri gerekmektedir, bu kasıtları ispatlanamadığında devlet memuru gibi sorumlu olduklarından zaine sebep oldukları para ve mallar üstünde görevi ihmal suçundan sorumlu tutulabileceklerdir.

Ayrıca yöneticilerin ve memurların zimmetten sorumlu tutulabilmeleri için zaine sebep oldukları para ya da malın kendilerinin muhafazasında veya denetiminde veya sorumluluğu altında olmalıdır

Yargıtay'ın 5. Ceza Dairesinin 29.11.2010 tarih ve 2010/8960 numaralı sorumluluk altında olma hususuna şu şekilde değinmiştir, “zimmetin kooperatifin gelirleri ile giderleri arasındaki kasa açığından oluştuğu nazara alınarak, kooperatifin banka hesaplarındaki paralar da dahil olmak üzere harcamaların kimler tarafından ne şekilde yapıldığı, ilgili evraklardaki imza ve yazılar ile kooperatif gelirlerinin tahsili sırasında düzenlenen gelir makbuz ve belgelerindeki imza ve yazıların kime ait olduğu araştırılıp, gerekirse bu konu da grafolojik inceleme de yaptırılarak, kooperatifin muhasebecisi Hülya Temuçin, kontrol mühendisi Barış Zengin ile kooperatifin işlerini yapan müteahhit firma yetkilileri de tanık olarak çağrılıp, kooperatifin tahsilat ve harcamalarıyla kimin ilgilendiği, muhasebenin ne

şekilde tutulduğu sorularak, kooperatifin parasal işleriyle kimlerin ilgilendiğinin tespit edilmesi,...”

Yargıtay bu kararında yerel mahkemenin kooperatifin tahsilat ve harcamalarıyla kimin ilgilendiği, muhasebenin ne şekilde tutulduğu sorularak, kooperatifin parasal işleriyle kimlerin ilgilendiğinin tespit edilmesi dolayısıyla paranın kimin sorumluluğu altında olduğunun tespit edilmesinin öncelikli soruşturma şartı olduğuna karar vermiştir.

Sorumluluğu altında olma deyimi failin bu para ya da mallara fiilen zilyet olması şartını gerektirmez o şey üzerinde tasarrufa yetkili olması yeterlidir (Çetin, 2004:40).

Zimmet suçu fail bakımından özgü suç olduğundan, kamu görevlisi sayılmayan kişiler örneğin kooperatif yönetim kurulu üyesi olmayan ortağın da suça katılması halinde TCK 40. maddede tanımlı bağlılık kuralı gereği suça yaptıkları katkının şekline göre, işlenen zimmet suçundan dolayı azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutularak cezalandırılırlar (Parlar ve Parlar, 2007:52).

Kamu görevlisi tarafından işlenebilen ve özgü suçlardan olan zimmet suçunun işlenişine iştirak eden diğer kişilerin 5237 sayılı TCK unun 40/2. maddesi gereği ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilirler (Yalvaç, 2008:1383).

3.2.1.3. Hileli İflas Suçu

TCK unun 161. maddesinde “Malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişi, bu hileli tasarruflardan önce veya sonra iflasa karar verilmiş olması hâlinde, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hileli iflasın varlığı için;

a) Alacaklıların alacaklarının teminatı mahiyetinde olan malların kaçırılması, gizlenmesi veya değerinin azalmasına neden olunması,

b) Malvarlığını kaçırmaya yönelik tasarruflarının ortaya çıkmasını önlemek için ticari defter, kayıt veya belgelerin gizlenmesi veya yok edilmesi,

c) Gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı hâlde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesi,

d) Gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi, gerekir.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında hileli hareketlerle malvarlığı azaltılarak iflasa neden olunması suç olarak tanımlanmış, diğer bentlerde iflasın hileli sayılabilmesi için aranan eylemler tahdidi olarak sayılmıştır. Buradaki sayma tahdidi olduğundan burada belirtilmeyen haller ile iflasa neden olunması halinde bu iflas hileli olarak kabul edilemeyecektir.

Suçun oluşabilmesi için öncelikle 2004 sayılı İcra İflas Kanunu hükümlerine göre gerçek ya da tüzel kişi hakkında kesinleşmiş bir iflas kararının verilmiş olması gerekir. Madde metninde iflasa karar verilmiş olması şartının aranacağı “iflasa karar verilmiş olması halinde” denilerek belirtilmiştir(Yalvaç, 2008:1113).

Suç kooperatiflere özgülersek, kooperatifin icra organı olan yönetim kurulu üyeleri hileli hareketleri ile hileli iflas suçunun madde metninde sayılan amaçlara ulaşmak için hareket eder ve neticede kooperatifin iflasına karar verilirse hileli iflas suçunun faili olacaklardır.

Suçun mağduru ise, hileli harekete katılmayan ve kooperatifin iflası nedeni ile zarara uğrayan kooperatif üyeleri veya müflisteki alacağı tehlikeye düşmüş diğer kimseler (örneğin kooperatiften alacağı bulunan kişiler, hatta iflas nedeni ile vergi borcunu tahsil edemeyen kamu kurumu) olacaktır (Bakıcı,2008b:867).

Fail bu suçu işlemek amacı ile sahte özel veya resmi belge kullandığında her ne kadar bu sahtecilik eylemi bu suçun unsuru ise de TCK 212. maddesinin“sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hüküm olunur.” Şeklindeki amir hükmü nedeni ile hem bu suçtan hem de kullandığı belgenin vafına göre özel belgede sahtecilik veya resmi belgede sahtecilik suçundan da cezalandırılacaktır.

Bu suçta birleşik suç kavramına rastlamak mümkün değildir. Çünkü hileli iflasın varlığı için maddenin alt bentlerinde amaca ulaşmak için iflasın hileli sayılabilmesi için işlenmesi gereken diğer eylemler de sayılmış, bu eylemler suçun unsuru haline getirilmiştir. Daha önce birleşik suçta, bir suçun diğer bir suçun unsuru olması halinde bağımsızlığını ve cezalandırılabilirliğini tamamen kaybedeceği ve ortada tek bir suç kalacağından bahsetmiştik.

Suç, iflas olayının gerçekleştiği anda işlenmiş ve tamamlanmış sayılır. Ancak o an itibariyle iflası tespit etmek olanağı yoktur. İflastan söz edebilmek için kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile iflasın tespit edilmiş olması gerekir(Malkoç,2008:1440).

Bu nedenle bu suç için dava zaman aşımı süresi hileli hareketler yapılarak iflas olayının gerçekleştiği anda değil, iflasa karar verilmesi hukuk mahkemesinde çözülmesi gereken bir mesele olduğundan TCK unun 67. maddesi gereği hukuk mahkemesinin iflas kararı kesinleştiğinde zaman aşımı işlemeye başlayacaktır.

3.2.1.4. İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu

TCK unun 184. maddesinde “Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tâbi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince

kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında hangi imar işi eylemlerinin suç olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Buna göre imar mevzuatına aykırı olarak yapı ruhsatı olmadan veya alınan yapı ruhsatına aykırı olarak inşaat yapılması suç olarak tanımlanmıştır. Dördüncü fıkrada bu suçun belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerlerdeki binalar için söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise ruhsat alınması veya yapının ruhsata uygun hale getirilmesi halinde ise dava açılmayacağı açılmış ise düşme kararı ile kapatılacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu suçta madde tanımında “yapan veya yaptıran” sadece binayı yapan kişiler değil inşaat sahibi kişilerde fail olarak sorumlu tutulacaktır.

Bu suç kasten işlene bilen suçlardandır, hem inşaatı yaptıran hem de yapan kişinin bina yapmak için ruhsatlarının olmadığını veya yaptıkları işin yapı ruhsatına aykırı olduğunu bilmeleri gerekir(Malkoç,2008:1575).

Kooperatiflere bu suçu özgülersek, kooperatif faaliyeti kapsamında inşaat yaptıran kooperatif icra heyeti yani yönetim kurulu ruhsatsız veya var olan ruhsata aykırı şekilde inşaat yaptırtırsa, hem yönetim kurulu üyeleri hem de inşaatı yapanlar (yüklenici, taşeron v.b.) bu suçun faili olacaklardır. Kooperatif genel kurulu kararı ile ruhsata aykırı bir tadilat yapılması halinde genel kurul bu kararı nedeni ile sorumlu olmayacaktır. Çünkü genel kurul kararlarının icrasını yönetim kurulu yapar ve hukuka aykırı olduğunu tespit ettikleri genel kurul kararlarını Koop.K unun 53. maddesine göre iptal ettirebilirler. Ayrıca yönetim kurulunca yapılan inşaatın resmi ruhsat işlerinin başkaca bir firmaya veya kişiye verilmesi ancak bu durum da kanuna aykırılık oluşması halinde artık yönetim kurulu değil o işi yüklenen sorumlu olacaktır. Yargıtay’ın 4. Ceza Dairesinin 26.01.2011 tarih ve 2011/423 numaralı kararında,”... Sanıklar ve müdafilerinin kooperatif ile yüklenici şirket arasında yapılan sözleşmeye göre, suça konu binanın ruhsat ve diğer resmi işlemlerinin yüklenici şirket tarafından yapılması gerektiğine ilişkin savunmalarının araştırılarak bu husus değerlendirildikten sonra, sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun belirlenmesi

gerekirken, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması,” şeklindeki kararı ile işi yüklenenin sorumlu olacağına değinmiştir.

3.2.1.5. İnşaat veya Yıkımla İlgili Emniyet Kurallarına Uymama Suçu

TCK unun 176. maddesinde “İnşaat veya yıkım faaliyeti sırasında, insan hayatı veya beden bütünlüğü açısından gerekli olan tedbirleri almayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Buna göre inşaat yapılmasını veya yıkımını düzenleyen mevzuatta alınması gereken önlemlere uyulmaması hali kişilerin hayatı ve beden bütünlüğü açısından bir tehlike oluşturması halinde suç olarak öngörülmüştür.

Bu suç bir tehlike suçudur. Zarar doğma ihtimali görülmesi halinde tehlike suçundan söz edilir. Tehlike suçunda zarar doğma olanağı bulunmaktadır. Sadece hareketin yapılmış olması yeterli sayılmaz, hareket sonucunda tehlikenin gerçekleşme olanağı olup olmadığı araştırılır(Malkoç,2008:1535). Tehlikenin gerçekleşme olanağı var ise suç oluşmuş olur.

Suçu kooperatife özgüleyerek örneklemek gerekirse, kooperatifin faaliyeti kapsamında yapılmakta olan yıkım işleminde imar mevzuatına aykırı şekilde yıkım gerçekleştirilirken komşu binanın zeminin kaymasına neden olunması halinde o binada yaşayanların can veya beden bütünlükleri tehlikeye düşeceği açıktır bu halde suç oluşmuş olacaktır. Fail kooperatif genel kurulu veya yönetim kurulu kararı ile inşaat faaliyetini yürütmekle görevlendirilen kişi (taşeron, inşaat mühendisi v.b.) olacaktır. Tehlike gerçekleştiğinde ise yani zemini kayan binada ölümler olması halinde, TCK unun 85. maddesinde tanımlı “taksirle öldürme” suçu oluşacaktır ve artık TCK unu 44. maddesinde tanımlı fikri ıçtima kuralı gereği daha fazla cezayı öngören taksirle öldürme suçundan fail sorumlu tutulacaktır.

3.2.1.6. Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıda veya İlaçların Ticareti Suçu

TCK unun 186. maddesinde “Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş, değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilâçları satan, tedarik eden, bulunduran kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adlî para cezası verilir.

(2) Bu suçun, resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.” Şeklinde düzenlenmiştir

Bu maddede bozulmuş, değiştirilmiş her tür katı veya sıvı gıda maddeleri ile ilaçları satmanın, temin etmenin veya bulundurulmasının suç olduğu hüküm altına alınmıştır. İkinci fıkrada resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi halinde daha fazla cezaya hükmedileceği belirtilmiştir.

Ancak bu durumun kişilerin hayatını veya sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş veya içeriğinin değiştirilmiş olması gerekir. Sağlığa tehlike oluşturmayacak düzeydeki bozulmalar veya değiştirmeler suçun kapsamına girmez. Örneğin bayat ekmeğin satılması.

Bu suç kastla işlenebilen bir suçtur. Kişinin sattığı temin ettiği veya bulundurduğu malın kişilerin hayat veya vücut bütünlüğü açısından tehlikeli olacağını bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir.

Kooperatife özgülersek, tarım satış kooperatifinin satış reyonunda kooperatifin satış memurunun kişilerin hayatını etkileyebilecek şekilde zeytinyağına makine yağı karıştırarak satması halinde reyon görevlisi bu suçun faili olacaktır.

Maddede geçen “değiştirmek” cümlesini açmak gerekirse, 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun hükümlerine göre, normal yapısında bulunması gereken, miktar, sayı özellik ve niteliklerle unsuların eksik olması veya nitelik ve özelliklerini değiştiren

başka şeylerin katılması yoluyla gerçek niteliğinin kaybettirilmesidir(Özgenç,2006:919; Malkoç,2008:1585).

3.2.1.7. Mal ve Hizmet Satımından Kaçınma Suçu

TCK unun 240. maddesinde “Belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınarak kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Maddede genel adı ile bilinen karaborsacılık suç olarak düzenlenmiştir.

Suçun oluşabilmesi için sadece mal ve hizmeti satmaktan kaçınmak yetmeyecek ayrıca kamusal acil bir ihtiyacın yani kitlesel bir ihtiyacın doğmasına neden olunması gerekecektir.

Burada acil ihtiyaçtan anlaşılması gereken, satılmayan mala karşı anormal bir talep doğması, yapılmayan hizmet nedeni ile çeşitli sosyal, tıbbi tehlike ve zararlara yol açılmasıdır(Malkoç,2008:2060).

Ticari amaçlar, kaygılar veya rekabet nedeni ile mal ve hizmetin satılmasından elbette kaçınılabilecektir. Ancak bu kaçınma toplumsal acil bir ihtiyacın çıkmasına neden olmamalıdır.

Bu suçun tüzel kişinin faaliyetleri kapsamında işlenerek tüzel kişinin yararına haksız menfaat kazanılması durumunda hem fail cezalandırılacak hem de TCK 242. maddesi gereği tüzel kişi hakkında da güvenlik tedbirine hükmedilecektir.

Kooperatife özgülersek, pancar üretimi ile iştigal eden kooperatifin icra organı yönetim kurulu fiyatları artırmak için pancarı satmayarak piyasada anormal bir şeker açığının çıkmasına sebep olur bu sayede kooperatifte kar elde ederse, bu kararı icra eden yönetim kurulu fail olarak ceza alacağı gibi ilgili kooperatif hakkında da TCK 60. maddede gösterilen güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir.

3.2.1.8. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu

TCK unun 239. maddesinde “Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi hâlinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur..” Şeklinde düzenlenmiştir.

Suçun oluşması için sırlara ulaşma şekli önemli değildir. Bu sırlara görev, meslek ve sanat gereği vakıf olmak gerekmektedir. Böyle bir ilgi olmadan öğrenilen sırlar bu suçun kapsamında değildir. Ayrıca görevin kamu görevi, görevlinin de kamu görevlisi olup olmaması suçun oluşmasında etkili değildir(Malkoç,2008:2058).

Kooperatif bazında örneklersek, kooperatife üye olmak isteyen tüzel kişi ortağın ana sözleşmede gösterilen şartları taşıyıp taşımadığını araştırmakla yükümlü olan yönetim kurulu (Koop.K unun 8. maddesine göre) üyesi bu görevini icra ederken ortak olmak isteyen tüzel kişinin hakkında edindiği ticari sırları genel kurul üyesi ortaklar ile paylaşabilir ancak bu sırrı öğrenen kooperatif ortağının bu sırları (örneğin teşkilat yapısını) yetkisiz kişilere açıklaması halinde bu suçun faili olacaktır. Burada ticari sırrı ilk öğrenen yönetim kurulu üyesinin bu sırrı kooperatif ortağına açıklaması ile bu suç oluşmayacak sırrı kooperatif ortağına açıklayan yönetim kurulu üyesi fail olmayacaktır, çünkü vasıfsız genel kurul üyesi ortağın bu sırrı öğrenmesinde menfaati ve ilgisi vardır. Bu suçta sırrı ilgisiz kişilere açıklamak suç olarak tanımlanmıştır.

Burada ceza yaptırımını ile korunan hukuksal fayda kanuna uygun halleridir. Kooperatifteki kanuna aykırı durumların ifşa ve ihbar edilmesi bu maddenin ihlali anlamına gelmez.

Ayrıca suçun işlenmesi neticesinde kooperatifin yararına haksız menfaat elde edilmesi durumunda hem ticari sırrı açıklayan fail cezalandırılacak hem de TCK 242. maddesi gereği tüzel kişi hakkında da güvenlik tedbirine hükmedilecektir.

3.2.1.9. Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu

TCK unun 258. maddesinde “Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Maddede görev nedeni ile çalışılan kurum hakkında öğrenilen sırrın başkaları ile paylaşılması suç olarak düzenlenmiştir.

Maddenin lafzında geçen “yayınlanması” terimi gereği suçun oluşması için gizli bilginin bir şekilde sesli, basılı veya dijital ortamda yayınlanması ile suç oluşur bu bilginin başkaları tarafından öğrenilmiş olması şartı aranmaz.

Bu suç kamu görevlisi tarafında işlenebilen bir özgü suçtur. Özel kanunlarda kamu görevlisi gibi sorumlu tutulan kimseler de bu suçun faili olabileceklerdir (Malkoç,2008:2406).

Koop.K 62. maddesine göre yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor, defter ve diğer belgeleri üzerinde işleyecekleri suçlardan devlet memuru yani kamu görevlisi gibi sorumlu olacaklarından bu suçun faili olabileceklerdir. Ancak açıklanan sırrın mutlaka kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor, defter ve diğer belgeleri ile ilgili olması gerekir.

Ayrıca sırrın yani gizli kalması gereken bilginin görev sebebi ile öğrenilmesi gerekir. Sırrı öğrenme biçimi önemli değildir(Malkoç,2008:2406). Görevin sağladığı imkanlar dahilinde bir şekilde öğrenilmesi yeterlidir.

Suç kooperatife özgü örnekle ele alırsak, yönetim kurulu üyesi olmanın verdiği yetki ile kooperatif arşivini inceleme yetkisi olan üyenin arşivi incelerken tesadüfen

öğrendiği ve gizli kalması gereken bir bilgiyi kooperatif dışındaki kimselere açıklaması ile suç oluşur.

3.2.1.10. Şirket veya Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi Verme Suçu

TCK unun 164. maddesinde “Bir şirket veya kooperatifin kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyeleri veya tasfiye memuru sıfatını taşıyanlar, kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya verdirtecek olurlarsa altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılırlar.” şeklinde düzenlenmiştir.

Madde ile şirket veya kooperatif hakkında madde metninde gösterilen kişiler tarafından kasten yanlış bilgi verilmesi veya verdirilmesi hali suç olarak düzenlenmekte. Böylelikle kamunun, kooperatif genel kurulunun veya ilgililerin yanıltılmalarının önlenmesi amaçlanmaktadır (Yavuz,2007:213).

Bu suç kasten işlenebilecek suçlardandır. Failin verdiği bilgilerin yanlış, yalan veya aldatıcı nitelikte olduğunu bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir. Verdiği bilginin yanlış olduğunu bilmeyen kimse bu suçtan sorumlu tutulamaz. Örneğin genel kurula sunulan bilançoda, elde edilen karlar, muhasebe hatası dolayısıyla olduğundan fazla yazılmış ise, ilgilinin kasıtlı davrandığından söz etmek mümkün olmadığından bu suç oluşmayacaktır (Altun,2008:302).

Madde ile şirket veya kooperatif hakkında kasten yanlış bilgi verilerek kamunun, genel kurulun veya ilgililerin yanıltılmaları hali suç olarak düzenlenmiştir.

Bu suç kasten işlenebilecek suçlardandır. Failin verdiği bilgilerin yanlış, yalan veya aldatıcı nitelikte olduğunu bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir. Verdiği bilginin yanlış olduğunu bilmeyen kimse bu suçtan sorumlu tutulamaz.

Madde metninde geçen “kamuya yaptıkları beyandan” amaç, basın veya yayın yolu ile veya çeşitli şekildeki (örneğin açık hava reklamı billboardlar) ilanlar ile topluma hitap

edilmesi ve bunlara yanlış bilgiler verilmesidir(Malkoç, 2008:1454; Parlar ve Parlar, 2007: 70).

Kooperatiflerde, kurucu; ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim, denetim kurulu üyeleri madde metninde öngörülen şekilde kasten yanlış bilgi verdiklerinde bu suçun faili olacaklardır (Parlar ve Parlar, 2007: 73).

Bu suçun mağduru, şirket veya kooperatif hakkında yapılan gerçeğe aykırı yapılan açıklamalara itibar ederek yaptıkları işlem neticesinde zarar görenlerdir (Bakıcı, 2008b: 899).

Burada bu suç ile hileli iflas suçunun bazı noktalarda örtüştüğü ve her iki suçun oluşması için aranan hareketin, eylemin benzer hatta bazı durumlarda aynı olduğu görülebilir.

Şirket veya Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi Verme suçunda kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyelerinin yanlış, yanıltıcı bilgi vermeleri suç olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde hileli iflas suçunda hileli iflasın varlığı için aranan seçimlik hareket, eylemlerden biri de, gerçeğe aykırı muhasebe kayıtlarıyla veya sahte bilanço tanzimiyle aktifin olduğundan az gösterilmesi eylemi de şirket veya kooperatif hakkında yanlış bilgi verilmesi mahiyetindedir. Böyle bir durumda TCK 44. maddede tanımlı “fikri içtima” kavramı önümüze gelecektir. Buna göre fail işlediği bir eylem ile hem şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme suçunu hem de hileli iflas suçunu (iflasın gerçekleşmesi halinde) işlemiş olacaktır. Bu durumda fikri içtima kuralı gereği fail bu iki suçtan en ağır cezayı öngöreni ile cezalandırılacaktır. Burada hileli iflas suçu için daha fazla ceza öngörüldüğünden fail hileli iflas suçu ile cezalandırılacaktır.

3.2.1.11. Nitelikli Dolandırıcılık Suçu

TCK unun 157. maddesinde “Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası verilir.” Şeklinde dolandırıcılık

suçu düzenlenmiş ve aynı kanunun 158. maddesinin 1. fıkrasının h bendinde ise “Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,” denilerek dolandırıcılık suçunun kooperatif faaliyeti kapsamında yöneticiler tarafında işlenmesi hali nitelikli yani daha ağır cezayı öngörür şekilde düzenlenmiştir.

Dolandırıcılık hileli davranışlarla bir kimseyi aldatarak, onun veya başkasının zararına, failin kendisine veya başkasına haksız yarar sağlaması suç olarak tanımlanmıştır (Parlar ve Parlar, 2007: 78).

Dolandırıcılık suçu, kişiler arasındaki ticari ilişkilerin hile yapanlara karşı korunması amacıyla düzenlenmiştir. Ticari ve ekonomik ilişkilerin güven içinde sürdürülmesi ve karşılıklı güvenin korunması amaçlanmıştır (Bakıcı, 2008b: 213).

Maddede belirtilen hile, mağduru hataya düşüren her türlü söz ve davranıştır. Gerçeğin gizlenmesi ve çarpıtılması için söylenen yalanlardır. Yalan gerçeği gizlemek için gerçeğe aykırı olarak söylenen sözlerdir. Basit, kaba, kolay anlaşılır yalanlar aldatma sonucunu doğurmaya yeterli olmadığından hile olarak kabul edilemez(Bakıcı,2008b:229).

Kooperatiflerde, bu suçun faili sadece kooperatif yöneticisi olacaktır. Yönetici kooperatif faaliyeti kapsamında hileli davranışları ile başkalarının zararına ve kendisi veya başkasının yararına haksız menfaat elde edilmesine sebep olursa suçun faili olacaktır. Yöneticinin bir kimseyi gerçekte üye yapmadığı halde üye kaydını yapmış gibi onu kandırarak aidat alması yöneticinin taşıdığı sıfat gereği bu suçu oluşturacaktır (Bakıcı, 2008b: 464).

Şirket ya da kooperatif adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında dolandırıcılık suçunu işleyebilmeleri için; öncelikle bir kooperatifin olması, failin ise o kooperatifin yöneticisi veya kooperatif adına hareket etmeye yetkili temsilcisi, şirket müdürü veya memuru olması ve suçun kooperatifin faaliyeti sırasında ve yine bu faaliyetle ilgili olarak işlenmesi gerekmektedir

3.2.2. Kooperatifler Kanunundan Doğan Cezai Sorumluluk Halleri

Önceki bölümlerde ayrıntılı bir biçimde değindiğimiz gibi kooperatiflerin üstlendiği sosyal ve iktisadi hayattaki önemleri ve kısmi kamusal görevleri ile kooperatif müessesesine duyulan güvenin artırılması ve devamlılığının sağlanması amacı ile Kooperatifler Kanununda kooperatif ortakları ve başta kooperatif yönetim kurulu üyeleri olmak üzere kooperatif çalışanlarına vasıflarına göre birtakım ödev ve cezai sorumluluklar yüklenmiştir. Koop.K ek 2 maddesi ile de bu ödev ve sorumlulukları üç grup halinde düzenlenmiş ve bunların ihlalin cezalandırılacağı ve ne gibi ceza müeyyidelerinin öngörüleceği belirtilmiştir(Deryal, 1991:68).

Ek madde 2 de fıkralara bölünmüş ve fıkralar öngördükleri yaptırımın en ağırından en hafifine doğru Koop.K daki hangi maddelerin ihlal edildiğinde nasıl bir cezaya hükmedileceği belirtilmiştir.

Bu itibarla,

Koop.K unun Ek 2/1 maddesine göre aynı yasanın 8. maddesinin 3. fıkrası, 16. maddesinin 5. fıkrasını, 56. maddenin 6. fıkrası, 59. maddenin 4,6,7 ve 8 fıkraları ve 90. maddenin 5. fıkrasına aykırı hareket edenlerin bu fıkralarına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları 3 aydan 2 yıla kadar hapis ve 50 günden 500 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Koop.K unun Ek 2 maddesinin 2. fıkrasına göre aynı yasanın 45. maddesi, 2. maddesinin 4. fıkrası, 8. maddenin 2. fıkrası, 16. maddenin 1. fıkrası, 66. maddenin 2. fıkrasına ve 90. maddenin 3. fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşların yönetim kurulu üyeleri 6 aya kadar hapis ve 30 günden 300 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Koop.K unun Ek 2. maddesinin 3. fıkrasına göre aynı yasanın 56. maddenin 2 ve 4. fıkraları, 66 ve 67. maddelerine aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyelerinin 1 aydan 6 aya kadar hapis ve 30 günden 300 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları hüküm altına alınmıştır.

Buna göre Ek 2. maddenin 1. fıkrasında kooperatif ve üst kuruluşlarının “yönetim kurulu üyeleri ve memurlarına” ilişkin yaptırımlara 2. fıkra ile kooperatif üst kuruluşlarının “yönetim kurulu üyelerine” 3. fıkra ile de kooperatif ve üst kuruluşlarının “denetim kurulu üyelerinin” eylemlerine ilişkin yaptırımlara yer verilmiştir.

Her ne kadar Koop.K unun Ek madde 2 sinin 4. fıkrası daha evvelden var idi ise de, daha önce Koop.K unun değiştiren kanunlar olarak ele aldığımız 12/06/1997 tarih ve 4274 sayılı kanun ile bu 4. fıkra ve 4. fıkranın yaptırımı öngördüğü aynı yasanın 92. maddeleri mülga edilmiştir. Ayrıca 5728 sayılı yasanın 340. maddesi ile değişik ek 2. maddesinde daha önce 4274 sayılı yasa ile mülga edilen 4. fıkra ile ilişkili hiçbir düzenleme yapılmamış ve 4. fıkra tamamen yürürlükten kalkmıştır.

Mülga edilmeden önce kooperatifler kanununun ek madde 2nin 4. fıkrası Koop.K unun mülga 92. maddesinde belirtilen siyasi maksatlı veya kamu düzenini bozmaya yönelik eylemlerde bulunmayı yasaklamış ve ceza yaptırımı ön görmüş idi. Ancak bahsi geçen kanun ile mülga edildiklerinden dolayı artık 1997 tarihinden itibaren kooperatiflerde siyasi maksatlı veya kamu düzenini bozmaya yönelik eylemlerde bulunma fiili suç olarak tanımlanmamaktadır.

Koop.K unun ek madde 2 si ile faillerin sıfatına göre suçların fıkralar halinde tasnif edildiği açıktır. Böylelikle bu suçlar madde metninde kimlerin işleyebileceği gösterildiğinden özgü suç olarak karşımıza çıkar.

Koop.K unun ek madde 2 si ile faillerin sıfatına göre suçların fıkralar halinde tasnif edildiği açıktır. Böylelikle bu suçlar madde metninde kimlerin işleyebileceği gösterildiğinden özgü suç olarak karşımıza çıkar. Madde metninde sayılanlar dışında bu suçlara katkıda bulan diğer kişiler örneğin genel kurul üyesi ortak veya denetçi bu suçların işlenmesine katıldığında, TCK 40. maddesinde tanımlı “bağlılık kuralı” gereği bu kişiler asıl faillerle birlikte işledikleri özgü suçların faili olmasalar bile, özgü suça yaptıkları katkının şekline göre, işlenen suçlardan azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutularak cezalandırılacaklardır.

Her ne kadar Koop.K unun ek madde 2 nin beşinci fıkrası ile bu maddede öngörülen hapis cezaların paraya çevrilemeyeceğinden bahsedilmiş idiyse de, 5728 sayılı yasanın 340. maddesi ile değişik Koop.K ek 2. maddesinde artık bu hükme yer verilmemiştir.

Bu nedenle artık verilen hapis cezaları para cezasına dahil TCK unun 50. maddesinde öngörülen seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir(Tosun,2008:1509).

Koop.K unun Ek madde 2 de saydığı sıraya göre Koop.K dan yer bulan suçları sırasıyla ele alırsak;

3.2.2.1. Yönetim Kurulu Üyeleri ve Kooperatif Personelinin Faili Olabileceği Suçlar

Koop.K unun ek madde 2 sinin 1. fıkrasında kooperatif yönetim kurulu üyesi ve kooperatif memurlarının Koop.K ununun hangi müeyyidelerini ihlal ettiklerinde ne gibi ceza sorumluluğu ile karşı karşıya kalacaklarını düzenlemiştir. Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ve memurlarının bazı görevlerini yerine getirmemeleri veya hatalı işlem yapmaları bu madde ile suç sayılmış ve caza yaptırımını öngörülmüştür.

Ek madde 2'nin birinci fıkrasında değinilen memur kooperatif müdürünü işaret etmektedir. Çünkü bu fıkra kooperatif yönetim kurulu üyelerinin görevlerine giren işlerin yapılmaması veya yanlış yapılması yaptırıma bağlanmıştır. Dolayısı ile yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarına sahip olabilecek tek kooperatif memuru kooperatif müdürüdür. Örneğin bir kooperatif sekreteri memurun bu yönetim yetkilerini alması mümkün değildir bu yetkiler sadece müdürlere devredilebilir.

Kooperatif memuru olan kooperatif müdürüne yönetim kurulunun sahip olduğu yetkiler Koop.K unun 58. maddesine göre verilebilir. Bu halde bu müdürler hem karar verme hem de yürütme görevini icra ederler (Bölükbaş, 2007: 12). Bu durumda kooperatif müdürü görevlerini yerine getirmediği veya yanlış yaptığında yönetim kurulu üyelerinin maruz kaldığı yaptırımlara ek madde 2 nin 1. fıkrası gereği muhatap kalacaklardır.

3.2.2.1.1. Yapı Kooperatiflerinde Genel Kurulca Belirlenen Sayının Üzerinde Ortak Kaydetme Suçu

Koop.K unun 8. maddesinin 3. fıkrası ile “Yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir. Yönetim Kurulu, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemez.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Koop.K. md 42/8 e göre, yapı kooperatiflerinde; kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etme görevi genel kurula verilmiş ancak kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin hakkında karar vermek yetkisi ve görevi Koop.K unun 8. maddesine gereği yönetim kurulundadır(Kurtulan,2007:436; Parlar ve Parlar,2007:33).

Kooperatif memuru olan kooperatif müdürüne yönetim kurulunun sahip olduğu yetkiler Koop.K unun 58. maddesine göre kooperatife müdür atanmış ise, bu durumda üye olmak isteyen kişinin durumuna müdür yani kooperatif memuru karar verecektir.

Böylelikle yapı kooperatifinde yönetim kurulu üyeleri veya memurlar (müdürler), ortak olmak isteyen kimsenin durumuna karar verirken genel kurulca belirlenen ortak sayısının aşılmadığını gözetmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülüklerini ihlal ettiklerinde ceza sorumluluğu altına gireceklerdir.

Buna göre, bu suç sadece yapı kooperatiflerinde kooperatifin yöneticisi ve memurları tarafında işlenebilecektir(Bölükbaş, 2007: 59; Çetin, 2004: 151). Yapı kooperatiflerinde amaç ortaklara mülk edindirmek olduğundan fazladan kaydedilecek üyeler ortak sayısını artıracak ve her ortağın mülk edinme amacı sağlanamayacaktır. Bunu önleme görevi ortaklık durumuna karar verecek olan mercide yani yönetim kurulu veya müdürdedir.

Ayrıca mevzuatta olmamasına rağmen uygulamada kooperatiflerin bu yasağı aşmak için “yedek üyelik” gibi bir kavramı kullandığı, ya da “ortaklığın zımni kabulü” yani yönetim kurulunca ortaklık kaydı yapılmasa bile ortak olmak isteyen kişi ile kooperatif

arasında diğerk ortaklar gibi bağı kurulması (örneğin aidat olarak yatırdığı paranın kabulü, genel kurula davet edilmesi gibi) gibi yollara başvurulduğu görülmektedir. Burada suçun oluşup oluşmadığını değerlendirirken yönetim kurulunun genel kurulun aldığı ortak sayısı kararını bilerek ve isteyerek aşmaya çalışıp çalışmadıkları hususu değerlendirilecektir (Çalışkan,2009:29).

Bir yapı kooperatifinde, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedilmesi halinde, bu kayda sebep olan yönetim kurulu üyeleri ya da kooperatif müdürleri Koop.K unun 8. maddesinin 3. fıkrasını ihlal ederek, ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlanan suçu işlemiş olacaklardır(Çetin,2004:151).

3.2.2.1.2. Çıkarma Kararı Kesinleşmeyen Ortağın Yerine Yeni Ortak Alma Suçu

Koop.K unun 16.. maddesinin 5. fıkrası ile “haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin hakkında karar vermek yetkisi ve görevi Koop.K unun 8. maddesine gereği yönetim kurlunda olacağından ve eğer Koop.K unun 58. maddesine göre kooperatife müdür atanmış ise bu durumda üye olmak isteyen kişinin durumuna müdürün karar vereceğinden bahsetmiştik.

Yönetim kurulu üyesi ve varsa müdür, hakkında çıkarma kararı verilen üyenin yerine yeni üye kaydederken, çıkarma kararının kesinleşip kesinleşmediğini gözetmek durumundadırlar. Çıkarma kararı kesinleşmiş ise yeni üyenin kaydına karar verebileceklerdir.

KoopK’nu çıkarma sebeplerini tahdidi olarak saymaktan kaçınmış ve bu hususu ana sözleşmenin düzenlemesine bırakmıştır (Deryal, 2005:400). KoopK md 16 “ kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler, ana sözleşmede açıkça gösterilir” şeklin de bu durumu düzenlemiştir. Bu düzenlemeden iki sonuca varıla bilir Birincisi

çıkarma sebepleri ancak ana sözleşme ile belirlenebilir. İkincisi çıkarma sebepleri kuşkuyla yer vermeyecek ve herkesçe anlaşılabilir şekilde belirlenmelidir.

Koop.K unun 16. maddesine göre ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ana sözleşme ile çıkarma kararına karşı genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak koşulu ile bu yetki yönetim kuruluna da verilebilir. Aynı maddenin 4. fıkrasına göre çıkarılma kararının verilmesinden itibaren bu karar aleyhine üç ay içerisinde genel kurula veya mahkemeye başvurulmaması halinde çıkarma kararı kesinleşir (Bölükbaş, 2007:61).

Hakkındaki çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın yerine yeni üye kaydedilmesine karar veren ve bu kayda sebep olan yönetim kurulu üyesi veya kooperatif müdürü Koop.K unun 16 maddesinin 5. fıkrasını ihlal ederek ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktırlar (Çetin,2004:152).

Bu maddede tanımlı suçun olduğundan bahsedebilmek için çıkarılma kararı kesinleşmeyen üyenin yerine yeni üye kaydı yapılması gerekir. Yani yeni üyenin usulüne uygun şekilde üyelik kazanmış olması gerekir.

Yargıtay'ın 7. Ceza Dairesinin 09.06.2004 tarih ve 2004/7987 numaralı kararında çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın yerine yeni ortak olma suçuna ilişkin şu kararı vermiştir (Tosun ve Artuç,2008:1524),

“haklarında çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamayacağından ve çıkartılan üyenin yerine yeni üye kaydının yapılması ile suç oluşacağından, müdahilin yerine yeni üye kaydı yapıp yapılmadığı araştırılıp yeni üye kaydı yapıldı ise buna göre sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi...”

3.2.2.1.3. Yönetim Kurulu Üyelerine Genel Kurulca Belirlenenlerden Başkaca Ödeme Yapılamayacağına İlişkin Kurala Uymama Suçu

Koop.K unun 56. maddesinin 6. fıkrası ile “Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Yönetim kurulu üyelerine ancak kanunda sayılan ödemeler genel kurul kararı ile yapılabilir. Genel kurul kararı olmadan her ne ad altında olursa yönetim kurulu kararı olmadan ödeme yapılamaz (Bölükbaşı,2007:61; Çetin,2004:153).

Koop.K unun 56. maddesinin 6. fıkrası ile genel kurul kararı ile yönetim kurulu üyelerine yapılabilecek ödemeler tahdidi olarak sayılmıştır. Buna göre yönetim kurulu üyelerine sadece aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk olmak üzere dört çeşit ödeme şekli öngörülmüştür. Eğer genel kurul kanunda sayılanlar dışında bir ödeme türü belirlemiş olsa bile yönetim kurulu üyeleri bu ödemeyi almamalıdır, Burada genel kurul kararı ödemelerdeki hukuki sorumluluğu kaldırsa bile yöneticiler üzerindeki cezai sorumluluğu kalkmayacaktır (Altaş,2010:50; Kurtulan,2007:448).

Risturn kavramını açmak gerekirse, her firma gibi kooperatif de yaptığı ekonomik faaliyetler sonunda bir müspet gelir gider farkı elde edecektir, yani kar edecektir. Bu karların yani fazlaların kooperatifle yapılan işlem ve kooperatif faaliyetlerine iştirak oranında dağıtılması (bölüşme) risturndür (Ün,2007).

Yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif arasında bir hizmet akdi olmadığından aradaki ilişki vekalet akdi olduğundan yönetim kurulu üyeleri sigorta mevzuatı açısından sigortalı olarak gösterilemez, sigorta başlığı altında yapılacak prim ödemeleri Koop.K. m56 nin ihlali olacaktır (Çalışkan, 2010:31).

Buna göre genel kurul kararı olmadan her ne ad altında olursa olsun yapılan ödemeler ile genel kurul kararı olsa bile kanunda tahdidi olarak sayılan ödemeler dışında başkaca adlar altında yönetim kurulu üyelerine ödeme yapılması halinde yapılan ödemeler

nedeni ile yönetim kurulu üyesi veya kooperatif müdürü Koop.K unun 56 maddesinin 6. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır (Çetin,2004:153).

3.2.2.1.4. Kooperatife Alınacak Gayrimenkulün Tapu ile Alınması Kuralına Uymama Suçu

Koop.K unun 59. maddesinin 4. fıkrası ile “Kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verdirilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılması şarttır.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Bu hükümle kooperatife gayrimenkul yani taşınmaz alırken tapu devrinin yapılması veya tapuya satış vaadinin şerh verdirilmesi gerekmektedir.

Gayrimenkul alımları, tapu devri şeklinde yapılır. Bunun dışında uygulamada taraflar aralarındaki adi sözleşme ile de gayrimenkul devir işlemleri yapmakta ancak bu tür devir işlemleri usulsüzlük ve dolandırıcılığa konu olabilmektedir (Çalışkan, 2010:31).

Tapu devrinin yapılmadan veya tapuya satış vaadi şerh verdirilmeden yapılan alımlarda, gayrimenkulün iyi niyetli üçüncü kişilere satılması halinde, gayrimenkul devirlerinde tapu kaydı esas olduğundan, kooperatif, iyi niyetli devralana karşı hak iddia edemeyecektir. Kanun koyucu bu durumlar karşısında kooperatif ortaklarının zarar görmemesi için gayrimenkul tapu devrinin yapılması veya satış vaadinin tapuya şerh verdirilmesini aramış, aksi uygulamayı cezai müeyyideye bağlamıştır.

Gayrimenkul tapuya şerh verilmeden alındığın da devir işlemleri henüz tamamlanmadığından gayrimenkulün henüz kooperatif adına alınıp alınmadığının tespiti suçun oluşup oluşmadığının tespitinde çözülmesi gereken bir ön mesele olacaktır.

Taşınmaz alınırken tapuda Koop.K unun 59. maddesinin 4. fıkrasında aranan şekil şartı yerine getirilmeden işlem yapılırsa kanunu anılan hükmü ihlal edilmiş olacak ve bu

satın alma işlemini gerçekleştiren yönetim kurulu üyesi veya kooperatif memuru ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suç işlemiş olacaktır (Çetin,2004:154).

3.2.2.1.5. Kooperatif Yönetici ve Personelinin Kooperatifle Ticari İşlemler Yapmaları Suçu

Koop.K unun 59. maddesinin 6. fıkrası ile “Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Bilindiği gibi ticari işlerde tarafların menfaatleri önceliklidir. Yönetim kurulu üyeleri ve diğer kooperatif personelinin birinci önceliği üstlendikleri görev gereği kooperatifin çıkarlarıdır. Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari iş yapmaları halinde kooperatifin çıkarları ile bu kimselerin çıkarları çatışacaktır. Kanun koyucu bu madde ile kooperatifin dolayısı ile kooperatif üyelerinin çıkarlarını bireylerin çıkarlarında üstün tutarak çıkabilecek menfaat çatışmasını önlemek istemiştir. Burada yasaklanan eylem ortaklık işlemleri dışından ticari faaliyette bulunulmasıdır. Yoksa ortaklığın gerektirdiği işlemler kapsamında ticari faaliyette bulunulması bu yasağın kapsamına girmez (Atlas, 2010:51).

Maddede tanımlı suçun oluşması için kooperatif yöneticilerinin ve memurlarının kooperatifle sadece gerçek kişi olarak doğrudan yaptığı ticari faaliyetlerin yanı sıra, kurdukları tüzelkişi şirketler ile kooperatif arasında ticari faaliyet yapılması halinde de bu suç oluşacaktır (Tosun ve Artuç, 2008:1513).

Yargıtay 7.CD nin 13.12.2006 tarih ve 2006/18909 numarala kararında “Dosya kapsamına göre, müşteki tarafından ileri sürülen sanıkların S.S.Yeşil Site Konut Yapı Kooperatif Yönetim Kurulu Üyesi olmalarına rağmen S.S.Yeşil Site Arsa ve Konut İnşaat Taahhüt Emlak Anonim Şirketini kurup, yönetim kurulu üyesi oldukları halde kooperatifle ticari ilişki içerisine girerek 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na muhalefet etmek şeklindeki eylemlerine ilişkin hususların, 27.04.2000 tarihinde sanıkların anılan anonim

şirketi kurduklarına dair 11.05.2000 gün ve 5035 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, yine sanıklar Tevfik Şevket Avcıkurt ve Vahit Özbakan`ın kooperatif adına yönetim kurulu üyesi sıfatı ile imzalayarak üyelere gönderdikleri 29.04.2000 tarihli yazı, dosya içerisinde bulunan üyelere ait vekaletnameler, anılan şirkete ait defter kayıtları birlikte değerlendirildiğinde kamu davasının açılmasını gerektirir yeterlilikte ve nitelikte bulunduğu...anılan kararın bozulması” şeklinde karar vermiş ve kooperatif yöneticisi sanıkların kurdukları ve yönetici oldukları şirket ile kooperatif arasında ticari faaliyet yapılması halinde bu suçun oluşacağına hükmetmiştir.

Maddede geçen kooperatif personeli tabiri kooperatif memurunu karşılamaz. Genel kurul kararı olmadan kooperatife arızı iş gördürülen muhasebeci de bu işini yaptığı sürece kooperatif personeli kapsamında iş görür fakat kooperatif memuru kapsamında iş görmez. Bu nedenle kooperatif memuru dışındaki personel de bu ticari faaliyet yasağı kapsamındadır.

Ancak bu kimseler bu ticari faaliyet yasağını ihlal ettiklerinde ceza sorumlulukları bu arızı personelde değil bu olayın gerçekleşmesine sebep olan yönetici veya memurdadır.

Ayrıca, yönetim kurulu üyeleri veya personeli, kooperatifin konusuna giren ticari iş niteliğinde olmayan ve kooperatifin amacını gerçekleştirmek için destek hizmeti niteliğinde olan işleri yapabileceklerdir(Özdemir,2007:203).Örneğin kooperatif yöneticisi olan kişi aynı zamanda kooperatifin avukatlığını yapabilecektir.

Kooperatif ile kendi ya da başkası namına ticari işlere girişen yönetim kurulu üyesi veya kooperatif personeli (kooperatif memuru olması halinde) Koop.K unun 59 maddesinin 6. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır.

3.2.2.21.6. Yapılacak İlan ve Reklamlarda Gerçeğe Aykırı ve Yanıltıcı Bilgi Verme Kuralına Uymama Suçu

Koop.K unun 59. maddesinin 7. fıkrası ile “Kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz.” Hükmü getirilmiş ve aynı

yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Kanun koyucu bu düzenleme ile kooperatife ilişkin ilan ve reklamlarda gerçeğin dışına çıkılarak ortak olmak isteyenlerin kandırılmalarını önleme amacı gütmüştür (Bölükbaşı,2007: 62; Çetin,2004: 155).

Bu suçun genelde yapı kooperatiflerine ortak kaydetmek amacı ile işlenmektedir. Kişiler verdikleri yanıltıcı ilanlarda aidatların cüzi olacağı, konutların niteliği, teslim süreleri gibi hususlar hakkında yanlış bilgiler vererek konut sahibi olmak isteyen insanların iradeleri yanıltarak normalde ortak olmayacakları kooperatiflere ortak olmaları sağlanmaya çalışılmaktadırlar (Altaş, 2010: 52; Çalışkan, 2010: 33).

Kanun koyucu 06.10.1988 tarih ve 3476 sayılı kanunla Koop.K unun 59. maddesine ekleme yaptığı 7 fıkra ile ulaşmak istediği amaca ulaşamamış olacak ki mülga 765 sayılı TCK ununda bulunmayan ancak 1 Haziran 2005 yürürlük tarihli 5237 sayılı TCK unun 164. maddesinde şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme suçu düzenlemiştir (TCK unundan doğan sorumluluk hallerinde işlemiştir). Yeni TCK da yer bulan suçun tanımı Koop.K unun 59. maddesinin 7. fıkrasının ihlal edilmesi ile oluşan suç da kapsamaktadır.

Kanun koyucu TCK unu ile getirdiği yeni düzenleme ile bu yanıltıcı eylemlerin faili olarak artık sadece yönetim kurulu üyesi ve müdürü sorumlu tutmamakta fail olabilecekleri TCK unun 164. maddesinde kooperatifin kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyeleri şeklinde bu suçun faili olabilecek kimseleri genişleterek saymaktadır.

Kooperatif yöneticisi veya memuru tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla gerçeğe aykırı veya yanıltıcı bilgi ve unsurlar içerecek şekilde ilan, reklam ve açıklamalar yaptıkları halde, tek eylem ile hem TCK unun 154. maddesini hem de Koop.K unun 59/7. maddesi delaletiyle ek madde 2 nin 1 fıkrasını ihlal etmiş olacaktadırlar. Burada yine karşımıza “fikri içtima” kavramı çıkmış gözükmektedir. TCK unun 44. maddesi gereği fail

daha ağır cezayı ön gören TCK unun 164. maddesinde sorumlu tutularak cezalandırılacaklardır.

3.2.2.1.7. Genel Kurulun Devredemeyeceği Yetkileri Kullanma

Koop.K unun 59. maddesinin 8. fıkrası ile “Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Genel kurulun devredemeyeceği yetkiler aynı yasanın 42. maddesinin 2. fıkrasında sekiz bent halinde sayılmıştır. Bu yetkilerden herhangi birinin yönetim kurulu üyeleri veya memurlar tarafından kullanılması yasanın 59. maddesinin 8. fıkrası ile yasaklanmıştır. Bu devredilemeyecek yetkiler genel kurulundan ana sözleşme düzenlemeleriyle de alınıp başka bir organa verilemeyecek münhasır yetkilerdir. Bu münhasır yetkilerin yanında ana sözleşme ile başka yetkiler de genel kurula verilerek genel kurulun yetkileri genişletilebilir (Deryal, 2005:411).

Kanun koyucu bu madde ile genel kurulun devredilemeyecek yetkilerinin kanuna karşı hile yolu ile üstü örtülü şekilde devredilmesinin önüne geçmek istemiştir. Genel kurullar bu yetkilerini ana sözleşme ile devretmeseler bile zımnen yönetim kurulu üyelerinin veya temsile yetkili memurların bu yetkileri kullanmasına izin vererek bu yetkilerini devredebilir. İşte kanun koyucu bunun önüne geçmek amacı ile bu eylemi suç olarak düzenlemiştir.

Buna göre genel kurulun yasanın 42. maddesine göre devredilemez yetkilerinden birini kullanan yönetim kurulu üyesi ve temsile yetkili memuru yasanın 59 maddesinin 8. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır.

Genel kurulun devredemeyeceği yetkileri kullanma suçu çoğunlukla KoopK. m42/5 de “kanun veya ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek” şeklinde belirtilen, genel kurulun devredemeyeceği yetkinin yönetim kurulunca

kullanılması halinde anılı madde ihlal edilerek suçun işlendiği görülür. Suçun oluşmasında ya kanunla genel kurula verilmiş bir yetki ihlal edilmiş yada ana sözleşme ile genel kurulun yetkili kılındığı bir husus ihlal edilmiş olmalıdır.

Kanunla genel kurula verilmiş olan yetkinin ihlaline ilişkin olarak şu örneği verebiliriz; Yargıtay Ceza Genel Kurulu 24.04.1995 tarih ve 1995/144 no lu kararında Yapı kooperatifi yöneticisi olan sanıkların ödemede sıkıntıya düşülmesi, işçi ücretlerinin ve malzeme fiyatlarının artması karşısında inşaatı bitirebilmek amacı ile, KoopK m52 ile ortakların sorumluluklarını artıracak veya ek ödemeler yüklenmesi konusunda alınacak kararlar kanun ile genel kurula bırakılmış bir yetki iken KoopK. m42/5 e göre devredilemeyecek bu yetkiyi kullanarak yönetim kurulunun aidatları artırması, KoopK m59/8 de tanımlı yönetim kurulunun genel kurulun devredemeyeceği yetkileri kullanamayacağını belirten normu ihlal etmiştir, ancak Yargıtay bu kararında kooperatifin amacına ulaşmak için yönetim kurulunun genel kuruldan aldı inşaatın bitirilebilmesi için her türlü girişimde bulunabilme yetkisi veren karara dayanarak yapıldığından bahisle kast yokluğundan ve tapuların teslim edilmesi nedeniyle üyelerin çıkarına hareket edildiğinden bahisle yerel mahkemenin beraat kararını onamıştır.

Ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan hakların ihlaline ilişkin olarak ise Yargıtay'ın 7. Ceza Dairesinin 23.01.2002 tarih ve 2002/251 numaralı kararında Koop.K unun 42. maddesinin 2. fıkrasının 5. bendini ihlal ederek (ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular da karar vermek) genel kurulun devredemeyeceği yetkileri kullanma suçunun işlenmesi haline ilişkin şu kararı vermiştir, “Kooperatifin intibak öncesi ana sözleşmesinin 21. maddesinde, taksit miktarı ve ödeme esasını belirleme yetkisi açıkça genel kurula verilmemiş, ancak 18. maddesinde kooperatifin amacının sağlanması için genel kurulun belirleyeceği miktardaki arsa ve inşaat fonundan bahsedilip, intibak sonrası onaylanan ana sözleşmenin 23. maddesinde bu yetki açıkça genel kurula verilmişse de; kooperatiflerde yönetim ve temsil organı olan yönetim kurulunun, kooperatifin amacına dahil işlerde karar alıp bu kararları yürütmekle yükümlü bulunduğu cihetle, aşırı fiyat artışları karşısında, kooperatif amacının gerçekleşmesinin sağlamak için başvuru ödemelerinin artırılması kararını alan yönetim kurulunun, bu işlemleri intibak öncesi geçerli olan ana sözleşme döneminde olup, bu ana sözleşmenin 18. maddesinde belirtilen ödeme niteliğinde bulunmadığı gibi, bilahare yapılan genel kurulda ibra edilen ve alınan

kararları kabul edilen yönetim kurulu başkan ve üyelerinin davranışlarında suç kastının bulunmadığı, beraatleri yerine yazılı şekilde hüküm kurulması.., her iki karardan da görüldüğü gibi Yargıtay uygulamasında bu devredilemez yetkilerin ihlalinin kasten olup olmadığı ve davranışın kooperatifin çıkarına olup olmadığını gözetmektedir (Tosun ve Artuç, 2008:1534).

Bu nedenle sadece KoopK md42 de sayılmayan devredilemeyen yetkiler için değil kooperatif mevzuatına giren ve genel kurulu devredilemeyecek şekilde yetkili kılan tüm kanun normlarının ihlali bu suçun oluşmasına neden olacaktır (Çalışkan, 2010:33).

Kooperatifler Kanununda ve Türk Ticaret Kanununda yer alan genel kurul yetkileri; ana sözleşmeyi değiştirmek (KK md. 42/II/1), yönetim kurulu, denetim kurulu ve tasfiye kurulu üyelerini seçmek (KK md. 42/II/2, md.81/III), mali tabloları onaylamak (KK md. 42/II/3), yönetim ve denetim kuruluna ibra etmek (KK md. 42/II/4), gayrimenkul alım-satımına karar vermek (KK md. 42/II/6), imalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek (KK md. 42/II/7), ortaklıktan çıkarmaya karar vermek (KK md. 16/II, III), ayrılanlara yapılacak ödemelerin geciktirilmesine karar vermek (KK md. 17/II). mal-sermayenin değerini belirleyecek bilirkişileri seçmek, raporlarını onaylamak (KK md. 21/I, 22), ticari defterin tetkikine izin vermek (KK md.25), sınırlı/sınırsız sorumluluk ve ek ödeme kararı almak (KK md. 34), sermaye paylarına faiz ödemesine karar vermek (KK md. 38/III), yönetim kuruluna yapılacak ödemeleri belirlemek (KK md. 53/VI), tasfiyeye karar vermek (KK md. 81/I/2), yapı kooperatiflerinde ortak/konut/işyeri sayısını tespit etmek (KK md. 8/III, md. 42/II/8), kuruluşta yapılan giderlerin, taahhüt ve muamelelerin kabulü (TTK md. 289, md. 290, md. 301), yönetim kurulu aleyhine dava açılmasına karar vermek (TTK md. 341), belli konuların incelenmesi için özel denetçi seçmektir (TTK md. 348), şeklinde sıralaya biliriz.

3.2.2.1.8. Denetim ve İnceleme Elemanlarının İncelemelerine Yardımda Bulunmamak ve İstenilen Belge ve Bilgileri Vermek Kuralına Uymama Suçu

Koop.K unun 90. maddesinin 5. fıkrası ile “Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli bulunanlar bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif

kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımcı bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlüdürler.” Hükümü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 1 fıkrası ile bu emredici hükümü ihlal eden yönetim kurulu üyeleri ve memurların cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Bu maddenin birinci fıkrasına göre ilgili bakanlığın, kooperatifler ve kooperatif üst kuruluşlarının işlemlerini, hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere ve kooperatif kontrolörlerine denetleme yetkisi vardır (Çetin, 2004:157).

Yasanın dördüncü fıkrasına göre ise, kooperatiflere kredi veren kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve ilgili bakanlıklar; verilen kredilerin açılış gayesine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını, plan ve projesine uygunluğu, teknik özellikleri ve kalite açısından denetleyebilirler.

Bu itibarla, kooperatiflerin yönetim kurulu üyelerinin veya memurlarının bakanlık müfettişleri, kooperatif kontrolörleri ya da kredi kuruluşlarının denetim görevlilerinin taleplerini karşılamakla yükümlüdürler (Altaş, 2010:56).

Ancak suçun oluşabilmesi için, verilmeyen evrakın veya defterin gerçekten var olup ta verilmemesi gerekir. Örneğin kanunen tutulması zorunlu olupta hiç tutulmayan bir defterin verilmediğinden bahisle suçun oluştuğu kabul edilemez(Çalışkan, 2010:34).

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları denetim görevi ve yetkisi bulunan kurumun, denetim amaçlı, gelen görevlilerine istedikleri bilgi ve belgeleri eksiksiz ve gerçeğe uygun olarak vermek, sorulan hususlara doğru beyanda bulunmak, kooperatife ait para, para hükmünde kağıtlar (çek, senet v.b.), mal, gizli de olsa bunlara ait defter ve belgeleri vermekle yükümlüdürler. Buna aykırı davranan yönetim kurulu üyesi veya memuru yasanın 90. maddesinin 5. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır.

3.2.2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Faili Olabileceği Suçlar

Koop.K unun ek madde 2 sinin 2. fıkrasında kooperatif yönetim kurulu üyelerinin Koop.K ununun hangi müeyyidelerini ihlal ettiklerinde ceza sorumluluğu ile karşı karşıya kalacakları düzenlemiştir. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri bazı görevlerini yerine getirmemeleri veya hatalı işlem yapmaları bu madde ile suç sayılmış ve caza yaptırımını öngörülmüştür.

3.2.2.2.1. Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Suçu

Koop.K unun 45. maddesinin 1. fıkrası ile “Genel kurul olağan ve gerektiğinde olağanüstü olarak toplanır. Olağan toplantının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa yapılması zorunludur.” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Suçun oluşması için hesap devresi sonundan itibaren altı aylık sürenin geçmiş olması gerekir.

Hesap devresi değiştirilebilir; bu nedenle toplantı için öngörülen süre de değişebilir ancak her halükarda en az bir yıl içinde genel kurul olağan toplantıya çağırılmalıdır.

Koop.K unun 43. maddesinde “Yönetim kurulu veya ana sözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler.” Hükmü ile yönetim kurulu üyelerinin genel kurulu toplantıya çağırma yetkili kılınmışlardır.

Burada kanun sadede bir yetkilendirmeden bahsetmekte fakat görevlendirmeden bahsetmemektedir. Kanun koyucu burada bir yetkinin kullanılmamasını cezalandırmıştır.

Kaldı ki Koop.K unun sistematığı gereği, yönetim kurulu icra organı olduğundan, genel kurulu, olağan ve olağan üstü toplantıya çağırma yönetim kurulunun birlikte yapacağı bir görevdir(Parlar ve Parlar,2007:32).

Genel kurulu olağan toplantıya çağırılmamak yönetim kurulunun birlikte yapacağı işlerden olduğundan, çağırılmama suçundan tüm yönetim kurulu üyeleri sorumlu olacaktır.

Genel kurulun toplantıya çağırılma şeklinin usulüne uygun olup olmadığının suçun sübutuna etkisi yoktur. Yargıtay suçun oluşup oluşmadığı konusunda herhangi bir yolla yapılmış çağrı olup olmadığını değerlendirmektedir

Yargıtay'ın 7. Ceza Dairesinin 10.07.2008 tarih ve 2008/16762 numaralı kararında, “Sanıkların kasıtlarının tespiti bakımından, her ne kadar usulüne uygun olmasa da genel kurul toplantısı yapılacağına ilişkin 30 Haziran 2003 tarihine kadar üyelere anons ettirmek suretiyle tebligat yapıp yapılmadığı, varsa kooperatif karar defteri ve tutanakların incelenmesinden sonra bir hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi” burada Yargıtay anons ettirilerek yapılan çağrının genel kurulu toplantıya çağırılmak için yapılmış bir tebliğ hükmünde olduğunu değerlendirmiştir, kanımızca bu isabetli bir karar olup çağrı usulünün bir şekilde bağlanmaması kooperatifçiliğin şekilcilik ve bürokrasiye boğularak hantallaşmasını önleyecektir

Yönetim kurulunun bazı hallerde (örneğin kooperatif mevcudunun artık borçları karşılayamayacak olması Koop.K unun 63/1. md.) genel kurulu olağan üstü toplantıya çağırma yetkisi ve görevi var ise de ek madde 2 nin 2 fıkrasında sadece genel kurulun olağan toplantıya çağırılmaması suç olarak düzenlendiğinden olağan üstü genel kurul toplantılarına çağırılmamak bu suçu oluşturmaz.

Yönetim kurulu tarafından, süresi içinde ve usulüne uygun şekilde çağrılan genel kurul, toplantı yeter sayısının sağlanamaması nedeni ile veya başkaca bir nedenden toplantı yapamazsa bu suçtan dolayı yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumluluğundan bahsedilemez (Yavuz, 2008: 230).

Buna göre genel kurulu yasanın 45. maddesinin 1. fıkrasına göre süresinde olağan genel kurula çağırılmayan yönetim kurulu üyeleri ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktırlar.

Uygulamada Yargıtay'ın genel kurulun süresinde olağan toplantıya çağrılmaması suçunun oluşumu için hesap devresinin sonundan itibaren altı aylık sürenin geçmiş olması şartını aradığı, ancak bu altı aylık süre içerisinde yapılan çağrıya rağmen altı aylık süreden sonra genel kurul toplantısı yapılması halinde bu suçun oluşmayacağına hükmettiği görülür (Atlas, 2010:57).

3.2.2.2.2. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Unvanını Kullanma Suçu

Koop.K unun 2. maddesinin 4. fıkrası ile “Kooperatifler ve üst kuruluşlarının unvanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilemez.” hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Bu madde ile kanun koyucu kişilerin kamu kurumlarına duyduğu güvenin istismar edilmesini önlemek istemiştir (Bölükbaşı, 2007: 64; Çetin, 2004: 158).

Suçun oluşması için kamu kurum veya kuruluşunun tam resmi adına kooperatif unvanında yer verilmesi şartını Yargıtay aramaktadır. Yargıtay'ın 7. Ceza Dairesi 16.02.1993 tarih ve 1993/720 karar numaralı kararında “S.S. Sosyal Sigortalılar Onur Yapı Kooperatif”inin unvanında kamu kurumu unvanına yer verilmediğine hükmetmiştir (Bölükbaşı, 2007: 64; Çetin, 2004: 158). Buna karşılık Yargıtay 7.C.D. 16.02.1993 tarih ve 1993/720 nolu kararında “S.S. Sağlık Bakanlığı Mensupları Konut Yapı kooperatifi” gibi bir kooperatif isminde ise kamu kurumunun unvanının kullanıldığına hükmetmiştir (Alataş, 2010: 56).

Buna göre kooperatifin unvanında kamu kurum veya kuruluşlarının adına yer verilmesi halinde Koop.K unun 2. maddesinin 4. fıkrasının amir hükmü ihlal edilmiş olacak ve yönetim kurulu üyeleri ek madde 2 nin birinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır.

3.2.2.2.3. Ortakların ve Ortaklık İçin Başvuranların Ana Sözleşmede Gösterilen Ortaklık Koşullarını Taşıyıp Taşımadıklarını Araştırmamak Suçu

Koop.K unun 8. maddesinin 2. fıkrası ile “Yönetim Kurulu; ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorundadır.” hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Koop.K unu 8. maddesi ile yönetim kuruluna ortakların ve ortaklık talep edenlerin ana sözleşmede aranan şartları taşıyıp taşımadıklarını kontrol etme görevi verilmiştir.

Kooperatif ana sözleşmesi ile kooperatife ortak olacak kimselerde bir takım özelliklerin bulunması veya bulunmaması şartı getirilebilir. Örneğin ana sözleşmeye konulacak bir hüküm ile ortakların öğretmen olması koşulu aranabileceği gibi sabıkalı olmamak koşulu da aranabilir.

Yönetim kurulu üyeleri hem yeni ortaklık için müracaat edenlerin hem de mevcut ortakların ana sözleşmede aranan şartı taşıyıp taşımadıklarını araştıracaklardır. Mevcut bir üyenin aranan şartı kaybedip kaybetmediği hususunu araştırmak da yönetim kurulunun görevidir.

Madde yalnızca ana sözleşmede yazılı ortaklık koşullarını araştırma zorunluluğu getirmiştir. Aynı yasanın ortaklık için 8. maddesinde aradığı yasal koşullardan söz etmemiştir. Bu durumda 8. maddedeki koşullar ana sözleşmeye ortaklık koşulu olarak özel olarak konmamışsa bunları araştırmayan yönetim kurulu üyeleri ek madde 2 nin 2. fıkrasındaki suçu işlemiş olmazlar (Bölükbaşı, 2007: 62; Çetin, 2004: 165).

3.2.2.2.4. Ana Sözleşmede Gösterilmeyen Nedenlerle Ortaklıktan Çıkarma Suçu

Koop.K unun 16. maddesinin 1. fıkrası ile “Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.” hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek

madde 2 nin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Buna göre, ana sözleşmede ortaklıktan çıkarılmayı gerektiren hususlar açıkça gösterilmelidir. Ortaklar ana sözleşmeden gösterilmeyen nedenler ileri sürülerek ortaklıktan çıkarılmayacaklardır (Bölükbaşı, 2007: 67; Çetin, 2004: 166).

Yasanın 16. maddesinin 2. fıkrası gereği Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ana sözleşme ile yönetim kuruluna da bu hususta yetki verilebilir.

Kanun koyucu bu yetkinin kötüye kullanılarak, ortakların öngöremedikleri nedenlerle keyfi bir şekilde ortaklıktan çıkarılmalarını önlemek istemiştir.

Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin teklifi ile genel kurul ana sözleşmede olmayan nedenle çıkarılmaya karar verse bile bu eylemden genel kurul değil yasanın ek madde 2 nin 2. fıkrası gereği yönetim kurulu cezai sorumluluk altında olacaktır.

Kooperatifin ana sözleşmesinde bulunmayan bir nedenden ortak hakkında çıkarma kararı verilmesi halinde bu kararı genel kurul veya ana sözleşme ile çıkarma kararı vermeye yetkili kılınan yönetim kurulu kendiliğinden vermiş olsun Koop.K unun 16. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiş olacak ve yönetim kurulu üyeleri ek madde 2 nin ikinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaklardır. Dolayısıyla yönetim kurulu çıkarılma kararının genel kurulca alındığını ileri sürerek sorumluluktan kurtulması söz konusu olmayacaktır. Genel kurulca alınan kararın kanun veya ana sözleşmeye aykırılı olması kararın genel kurul tarafından alındığından bahisle, bu hukuksuz kararı uygulayan yönetim kurulunun cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (Alataş, 2010: 61).

3.2.2.2.5. Denetçilerin İstedikleri Bilgi ve Belgeleri Vermeme Suçu

Koop.K unun 66. maddesinin 2. fıkrası ile “Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir” Hükmü

getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Kooperatif denetçilerine Koop.K unun 66.maddesinin 1 fıkrası ile işletme hesabı ve bilanço kooperatifte tutulması gereken defterler uygun olup olmadığını, düzgün tutulup tutulmadıklarını, ödeme yükümlülüğü varsa ortaklar listesinin düzgün tutulup tutulmadığını inceleme yükümlülüğü getirilmiştir (Kurtulan, 2007: 578).

Denetçilerin bu yükümlülüklerini rahatça ve layığı ile yerine getirebilmeleri için yöneticilere denetçilerin denetim için ihtiyaç duyacağı defterleri, belgeleri ve bilgileri verme yükümlülüğü yüklenmiştir.

Ancak suçun oluşabilmesi için, verilmeyen evrakın veya defterin gerçekten var olup ta verilmemesi gerekir. Örneğin kanunen tutulması zorunlu olup ta hiç tutulmayan bir defterin verilmediğinden bahisle suçun değil, TTK unun 67. maddesinin 3. fıkrasında tanımlı yasal olarak tutulması gereken defterlerin hiç ya da yasaya uygun biçimde tutulmaması suçu oluşacaktır.

Buna göre denetçilerin Koop.K unun 66. maddesi kapsamında yapacakları denetime esas olmak üzere denetçinin istediği defter, belge ve bilgiyi vermeyen yönetim kurulu üyesi yasanın 66. maddesinin 2. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin ikinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktır.

Ancak defterlerin yöneticilerin elinde olmayan bir sebepten dolayı denetçilere verilemesi halinde yöneticilerin kabul edilebilir bir özürleri olduğunda bu suçun oluşmayacağı açıktır.

Yargıtay 7. CD 13.04.2004 tarih ve 2004/5123 numaralı kararında, ““sanıklar savunmalarında kooperatife ait defter ve belgeleri eski yöneticilerin kendilerine teslim etmediklerinden dolayı savcılığa suç duyurusunda bulduklarını, bu nedenle adı geçen defter ve belgeleri incelemek üzere isteyen denetçiye veremediklerini cihetle bahse konu hazırlık dosyası getirtilerek incelendikten sonra sanıkların hukuki durumlarının tayin ve taktiri gerekirken...” şeklindeki kararında isabetli şekilde yöneticilerin durumunu 5237 sy

md 25 de tanımlı ceza sorumluluğu kaldıran hallerden olan “zorunluluk” haline bir durumdur olarak değerlendirmiştir.

3.2.2.2.6. Denetim Sonucunda İlgili Bakanlığın Vereceği Emir ve Talimatlara Uymama Suçu

Koop.K unun 90. maddesinin 3. fıkrası ile “...,denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorundadırlar,...” hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 2. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Aynı maddenin birinci fıkrasına göre ilgili bakanlık, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebilir.

Bu itibarla, ilgili bakanlıkça yapılan denetim sonucunda bakanlıkça verilecek talimata uyulmak zorundadır.

Madde metninde geçen ilgili bakanlık deyimi, tarımsal amaçlı kooperatifler ve kooperatif üst kuruluşları için Tarım ve Köyişleri Bakanlığını, diğer kooperatifler ve kooperatifi üst kuruluşları için Sanayi ve Ticaret Bakanlığını karşılar(Çetin,2004:168).

Buna göre ilgili bakanlıkça yapılan denetim sonucunda kooperatife bir talimat verilir ve verilen bu talimatın gereği yerine getirilmez ise icra organı olan yönetim kurulu yasanın 90. maddesinin 3. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin ikinci fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktır.

3.2.2.3. Kooperatif Denetçilerinin Faili Olabileceği Suçlar

Kooperatif denetçilerinin Koop.K unun kendilerine yüklediği yükümlülüklere aykırı davranmaları, kendilerine verilen görevleri yerine getirmemeleri veya gereği gibi yerine getirmemeleri durumunda cezai sorumlulukları doğacaktır. Koop.K unun ek madde 2 sinin 3. fıkrasında kooperatif denetim kurulu üyelerinin Koop.K ununun hangi

müeyyidelerini ihlal ettiklerinde ne gibi ceza sorumluluğu ile karşı karşıya kalacakları düzenlenmiştir.

3.2.2.3.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Seçilme Koşullarını Taşıyıp Taşımadıklarını Araştırmama Suçu

Koop.K unun 56. maddesinin 2. fıkrası ile “...Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır,...” hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 3. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden denetçilerin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Yönetim kurulu üyesi olabileceklerde aranan şartlar Koop.K unun 65. maddesinin birinci fıkrasında gösterilmiştir. Buna göre, Türk vatandaşı olmak, aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak ve bazı kasti suçlardan (örneğin, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas gibi suçlardan) hüküm giymemiş olmak şartlarını yönetim kurulu üyesi olacak ortağın taşıması gerekir. Bu şartların taşınıp taşınmadığını araştırma görevi kooperatif denetçilerine verilmiştir.

Madde metninde geçen aynı türden başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak şartı, kooperatifin türünü kapsamaktadır yani konusu ortaklarına konut edindirmek olan bir yapı kooperatifinin yöneticisi aynı konuda kurulan bir başka yapı kooperatifinin yönetim kurulu üyesi olamayacak ancak başka bir konuda faaliyet gösteren kooperatifin yönetim kurulu üyesi olabilecektir (Çetin, 2004: 169).

Buna göre denetim kurulu üyesi denetçi yönetim kurulu üyesine seçilecek kişinin veya yönetim kurulu üyesinin, yönetim kuruluna seçilme koşullarını taşıyıp taşımadığını veya bu koşulları taşımakta iken kaybedip kaybetmediklerini araştırmakla yükümlüdürler, bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri halde yasanın 56. maddesinin 2. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin üçüncü fıkrasında tanımlı suç işlemiş olacaktır.

3.2.2.3.2. Yönetim Kurulunun Toplantı Nisabını Kaybetmesi Durumunda Boşalan Üyeliklerin Yerine Yedek Üye Çağırılmaması

Koop.K unun 56. maddesinin 4. fıkrası ile “...yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından

gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır.” Hükümü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 3. fıkrası ile bu emredici hükümü ihlal eden denetçilerin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Kooperatifin ana sözleşmesinde aksine bir hüküm yok ise yönetim kurulunun karar verebilmesi için üyelerin en az yarısından bir fazlasının toplantıda hazır olması gerekir. Yani ana sözleşmede yönetim kurulu kararlarının nasıl alınacağına dair bir düzenleme yoksa kararlar mevcut yönetim kurulunun üyelerini çoğunluğu ile alınır. Bu nedenle toplantı yeter sayısı (nisabı) aynı zamanda karar yeter sayısıdır (Bölükbaşı, 2007: 7; Kurtulan, 2007: 434; Parlar ve Parlar, 2007: 539).

Yönetim kurulu üyelerinden birinin bir nedenle üyelikten ayrılması durumunda onun yerine yedek çağırma görevi yönetim kurulundadır. Denetim kurulu sadece toplantı yeter sayısı (nisabı) sağlanamadığı hallerde yedek üyeyi çağırarak yükümlüdür (Çetin, 2004: 169). Yönetim kurulu yedek üyeyi çağırma işlemini yönetim kurulu kararı ile yerine getireceğinden, toplantı yeter sayısı sağlanamadığında zaten yönetim kurulu tarafından karar alınamayacağından bu görev denetçiye verilmiştir.

Buna göre yönetim kurulu toplantı yeter sayısını tamamlayamadığında denetim kurulunun toplantı yeter sayısına ulaşacak kadar yedek üyeyi çağırması gerekir bu çağrı yapılmadığında denetçi yasanın 56. maddesinin 4. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin üçüncü fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktır.

3.2.2.3.3. Denetçilerin İnceleme Yükümlülüklerini Yerine Getirmemeleri

Koop.K unun 66. maddesinin 1. fıkrası ile “Denetçiler, işletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. Ortakların şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.” hükümü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 3. fıkrası ile bu emredici hükümü ihlal eden denetçilerin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Yasanın 66. maddesi ile denetçilere kooperatif hesapları, belgeleri ve defterleri üzerinde denetim yapma görevi verilmiştir. Denetçiler kendilerine yüklenen yasal inceleme ve denetleme görevlerini kendiliğinden yapmakla yükümlü oldukları gibi, ortakların başvurusu üzerine de inceleme yapmakla yükümlüdürler (Deryal, 2005: 416).

Kooperatif denetçilerinin memur gibi sorumlu olacaklarına dair başkaca bir düzenleme olmadığından kanun koyucu kamu görevlilerine özgü görevi ihmal suçuna benzer bir suç türünü bu madde ile düzenlemiş ve kanunla kendisine verilen görevi yerine getirmeyen denetçilerin cezalandırılmalarını öngörmüştür.

Buna göre denetim kurulu üyesi Koop.K 66. maddesinin 1 fıkrası ile kendisine verilen görevlerden herhangi birini yerine getirmediğinde yasayı ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin üçüncü fıkrasında tanımlı suçun oluşmasına neden olacaktır.

3.2.2.3.4. Denetçilerin Gördükleri Eksiklerle Yasa ve Ana Sözleşmeye Aykırı Davranışları İlgili Organa Bildirmeme ve Tekliflerini Rapor Halinde Genel Kurula Sunmama Suçu

Koop.K unun 67. maddesinin 1 ve 2. fıkraları ile “Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar. Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler” Hükmü getirilmiş ve aynı yasanın ek madde 2 sinin 3. fıkrası ile bu emredici hükmü ihlal eden denetçilerin cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını inceler ve bu işin sonucunu yazılı rapor halinde genel kurula sunar. Bu rapor denetim kurulunun ibraya veya bütçenin kabulüne ilişkin veya diğer teklifleri de içerir. Yönetim kurulunun ibrasında, bilançonun kabulünde denetçi raporu etkili olur (Kurtulan, 2007: 585).

Denetim kurulu üyeleri, görevleri kapsamında işlerin yürütülmesinde gördükleri eksiklikleri, kanun ve ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanları bağlı oldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula bildirmekle yükümlüdürler.

Buna göre denetim kurulu üyesi veya üyeleri, genel kurula her yıl yazılı raporlarını sunmadıklarında veya tespit ettikleri eksikleri, yasayı ve ana sözleşmeyi ihlal eden ilgililerin aykırı hareketlerini ilgili organa ve genel kurula haber vermediklerinde Koop.K unun 67. maddesinin 1 ve 2. fıkrasını ihlal etmiş olacak ve ek madde 2 nin üçüncü fıkrasında tanımlı suçu işlemiş olacaktır.

Ayrıca denetçilerin içerik itibarıyla kooperatif mevzuatına uygun raporlar hazırlamaları gerekmektedir. Genel kurula baştan savma düzensiz raporlar verdikleri takdirde görevlerini yerine getirmemiş sayılarak bu maddeyi ihlal etmiş olacaklardır (Çetin, 2004: 171).

3.2.3. Türk Ticaret Kanunundan Doğan Ceza Sorumluluğu Halleri

Türk Ticaret Kanununun 136. maddesinde “ticaret şirketleri kolektif komandit, anonim, limitet ve kooperatif şirketlerden ibarettir” hükmü yer almaktadır. Buna göre kooperatiflerinde ticaret şirketi olduğu kabul edilmiştir. Koop.K unun 98. maddesinde “ bu kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır” denilmiştir. Bu itibarla TTK da anonim şirketlere uygulanan ceza hükmü içeren maddelere kooperatiflerin de tabi olduğu anlaşılmaktadır (Bölükbaşı, 2007: 70; Çetin, 2004: 195).

TTK da Koop.K unun aksine hangi eylemlerin ceza yaptırımına tabi olduğunu gösterir bir madde konulmamış onun aksine ceza normu içeren maddeler ayrı ayrı tasnif edilmiş, buna göre TTK ununda kooperatiflere de uygulanabilecek dokuz ayrı ceza normu gösterilebilir.

TTK da adli para cezası öngören yaptırımlarda para cezaları 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun diğer ceza normu içeren kanunlarla TCK unun ilişkisini düzenleyen Uyum Hükümleri başlığı altında kanunu 4. maddesinin 3. fıkrası ile yirmisekizbinbeşyüzyetmiş katına çıkarılmıştır. Buna göre örneğin TTK unun da öngörülen mutlak miktardaki adli para cezaları yirmisekizbinbeşyüzyetmiş katı olarak uygulanacak, ancak alt ve üst sınırlar arasında uygulama yapılmasını gerektirir

nitelikteki adli para cezalarında 5252 sayılı kanunu 5. maddesinin 2. fıkrası gereği alt sınır dörtyüzelli lira, üst sınır yüz milyar lira olarak uygulanacaktır.

3.2.3.1. Ayın Türünden Sermaye'ye Değer Biçilmesinde Hile Yapılması Suçu

TTK unun 307. maddesinde “Konan ayın nevinden bir sermaye veya devir alınması kararlaştırılan bir işletmeye veya bazı ayınlara değer biçilmesinde hile kullanan kurucularla, bu fiilde kendilerine iştirak edenler, şirketin bu yüzden uğradığı zararı müteselsilen tazmin ile mükelleftirler ve haklarında Türk Ceza Kanununun 343 üncü maddesi tatbik” hükmü yer almaktadır.

Her ne kadar madde içerisinde TCK unun 343. maddesine yollama yapılmış ise de bu 343. madde eski 765 sayılı TCK unun maddesi olup 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 3. maddesinde “Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.” Hükmü yer aldığından, eski TCK una yapılan yollamalar yeni 5237 sayılı TCK unun da karşılık gelen hükümlerine yapılmış sayılır. Bu nedenle eski 343. maddeye yapılan yollama yeni TCK da karşılığını 206. maddede bulmaktadır.

Bu cezai sorumluluk kuruluşta yolsuzluk yapılmasını önlemek amacıyla kanuna konmuş olan bu hükümle kurucu üyelerin hileli eylemlerinin cezalandırılmaları amaçlanmıştır. Burada kurucu üyelerin iki tür hileli eylemi ceza yaptırımına tabidir. Birincisi kuruluşta ayın türüne sermaye konulması durumunda, bunlara değer biçilmesinde hile kullanılmasıdır. İkincisi ise devir alınması kararlaştırılan bir işletme ya da kimi ayınlara değer biçilmesinde hile kullanılması halidir. İki durumda da hileli davranışı gerçekleştiren kurucu üyeler, şirketin bu yüzden uğradığı zarardan müteselsilen sorumlu oldukları gibi TCK unun 206. maddesinde tanımlı resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçundan da sorumlu olacaklardır (Bölükbaşı, 2007: 70; Çetin, 2004: 196).

Buna göre kuruluşta veya kurulmuş olan bir kooperatife devralınacak işletme veya bazı ayınlara değer biçilmesinde hile kullanan kurucu ortaklar ile bu fiillere iştirak eden

diğer kimseler (örneğin suça konu aynı devrini veren kimse) resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu işlemiş olacaktadırlar.

3.2.3.2. İlk Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin Kuruluşta Yolsuzluk Yapılıp Yapılmadığını Araştırmamalarından Doğan Sorumluluk

TTK unun 308. maddesinde “İlk idare meclisi azalarıyla murakıplar, şirketin kurulmasında yolsuzluk vaki olup olmadığını incelemekle mükelleftirler. Bu hususta ihmalleri anlaşılır ve bu yüzden hasıl olan zarar karşılığı tazminat kuruculardan alınmamış bulunursa inceleme işini ihmal eden idare meclisi azaları ve murakıplar, müteselsilen mesul olurlar ve haklarında Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesi tatbik olunur.” hükmü yer almaktadır.

Bu madde ile eski TCK unun 230. maddesine yapılan yollama yeni TCK unun 257. maddesine yapılmış sayılacaktır.

Buna göre bu madde ile ilk yönetim ve denetim kurulu üyelerine şirketin yani kooperatifin kurulmasında yolsuzluk olup olmadığını inceleme yükümlülüğü getirilmiş bu yükümlülüğü ihmal etmeleri halinde doğan zarardan hem hukuki hem de cezai olarak sorumlu tutulmuşlardır. Ancak burada cezai sorumluluk bu ihmal nedeniyle ortaya çıkan zarar kurucular tarafından karşılanmaması halinde olacaktır. Kurucular tarafından zarar karşılanmadığı takdirde inceleme yükümlülüğünü ihlal eden ilk yönetim ve denetim kurulu üyeleri TCK unun 257. maddesinde tanımlı görevi kötüye kullanma suçu ile cezalandırılacaklardır. Her ne kadar görevi kötüye kullanma suçu kamu görevlilerinin işleyebileceği özgü bir suç ise de TTK unun 308. maddesinin hükmü gereği şirketin yani kooperatifin ilk yönetim ve denetim kurulu üyeleri bu madde delaletiyle görevi kötüye kullanma suçunun faili olabileceklerdir(Bölükbaşı,2007:71; Çetin,2004:198).

3.2.3.3. Yasal Olarak Tutulması Gereken Defterlerin Hiç yada Yasaya Uygun Biçimde Tutulmaması Suçu

Bu sorumluluk türü TTK unun anonim şirketler için de dolayısıyla kooperatifler için de uygulama olanağı bulunan 66. ve 67. maddelerinde düzenlenmiştir.

Kanunun 66. maddenin 1. fıkrasına göre Özel Hukuk tüzel kişisi olan kooperatif işletmesinin nitelik ve önemini gerekli kıldığı bütün defterlerin ve özellikle yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri ve karar defteri tutmakla yükümlüdürler. TTK unun 67. maddesinin 2. fıkrasına göre de bu yükümlülük yönetim kurulu üyelerine aittir. Yönetim Kurulu üyelerinin defterleri hiç ya da eksik tutulması kusurunu kooperatif memurlarına yüklemeleri mümkün değildir (Bölükbaşı, 2007: 72-73; Çetin, 2004: 200). Yöneticiler defter tutmakla görevlendirdikleri muhasebe sorumlusunun kusurlu davranışı olduğundan bahisle sorumluluktan kurtulamazlar (Deryal, 2005: 127).

Kooperatiflerin tutması zorunlu olan defterler TTK unun 66 ve 326. maddeleri ve Koop.K unun 16. maddesine göre; Kooperatiflerde yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul karar defteri ile ortaklar defteri tutulması zorunludur.

Yine 67. maddenin 3. fıkrasına göre tutulması zorunlu olan defterleri tutmayan ya da yasaya aykırı biçimde tutan yönetim kurulu üyelerinin para cezası ile cezalandırılacakları, ayrıca kooperatif yönetim kurulu adına bu defterleri tutmakla görevlendirilmiş olan kimselerin kanunu aykırı biçimde tutması halinde yönetim kurulu üyeleriyle birlikte aynı cezaya çarptırılacakları hükmü altına alınmıştır

3.2.3.4. Haksız Rekabet Suçu

Haksız rekabet konusu TTK unun 56 ve 63. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Hangi tür haksız rekabet hallerinin cezai sorumluluk gerektireceği TTK unun 64. maddesinin yollaması ile aynı yasanın 57. maddesinin 1,2,3,4,5,6,8 ve 9. bentlerinde gösterilmiştir. Aynı yasanın 65. maddesinde ise tüzel kişilere ilişkin ceza sorumluluğu gösterilmiştir.

TTK.m57 de haksız rekabeti tanımladıktan sonra sınırlayıcı olmadan bazı haksız rekabet hallerini örnekleyerek sıralamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Deryal, Yahya (2005), Ticaret Hukuku, Trabzon: Derya Kitapevi, s114-118.

Haksız rekabet aldatici davranış ya da iyi niyet kurallarına aykırı hareketlerle ekonomik rekabetin kötüye kullanılması halidir. Yasanın 64. maddenin 1. fıkrasıyla suçun kasten işlenebileceği düzenlenmiş ayrıca bu suçun şikayete tabi olduğu hususu 64. maddenin 5. fıkrası ile aynı kanununun 58. maddesinde hukuk davası açma hakkına sahip olan kişilerin şikayetleri üzerine denilmek suretiyle şikayete tabi kılınmıştır(Deryal, 2005:122).

Ancak TTK unun 64. maddesinin 2. fıkrasına göre, haksız rekabetin men edilmesine ilişkin kesinleşmiş bir karar olmasına rağmen haksız rekabet fiiline devam edilmesi halinde suçun adli makamlarca takibi için şikayet şartı aranmadan resen ceza soruşturması başlatılacaktır.

Kooperatifin faaliyeti kapsamında kooperatif yararına haksız rekabet suçunun işlenmesi hali TTK unun 65. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre tüzel kişi kooperatif adına hareket etmiş olan üyeler veya ortaklar çarptırıldığı para cezaları ve masraflara tüzel kişilerin bu kişilerle birlikte müteselsilen sorumlu olacağı hususu düzenlenmiştir (Bölükbaşı, 2007: 73; Çetin, 2004: 203).

3.2.3.5. Sır Saklama Yükümlülüğüne Uyulmaması Suçu

TTK unun 363. maddesinin 2. fıkrasında “Şirketin ticari defterleriyle muhaberatının tetkiki yalnız umumi heyetin açık bir müsaadesi veya idare meclisinin kararıyla mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak şirketin iş sırlarını öğrenmeye salahiyyetli değildir. Her ortak, her ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu, şirkete ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını zayi etmiş olsa dahi, daima gizli tutmaya mecburdur. Bu mecburiyeti yerine getirmeyen ortak, meydana gelecek zararlardan şirkete karşı mesul olduğu gibi şirketin şikayeti üzerine, her hangi bir zarar umulmasa dahi, bir yıla kadar hapis veya beş yüz liradan on bin liraya kadar adli para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır.” hükmü yer almaktadır.

Bu madde hükmüne göre şirket yani kooperatif ortakları nasıl olursa olsun öğrenmiş oldukları kooperatife ilişkin iş sırlarını daima gizli tutmak zorundadırlar. Kişi

ortaklık hakkını yitirmiş olsa dahi sır saklama yükümlülüğü ortadan kalkmaz. Maddede sadece ortaklardan bahsedildiği için bu suçun faili kooperatif ortağı olan kişi olacaktır(Bölükbaşı,2007:74; Çetin,2004:205). Ortak olmayan kooperatif memuru bu suçtan sorumlu tutulamayacaktır. Ayrıca madde içerisinde şikayet üzerine değimi kullanılarak suç şikayete tabi hale getirilmiştir. Suçun oluşması için sırrın açıklanması ile bir zararın oluşması aranmayacak zarar oluşmasa dahi sır açıklanmış ise sırrı açıklayan ortak bu suçtan sorumlu tutulacaktır.

3.2.3.6. Sicil Memurunun Çağrısına Karşın Tescil Mükellefiyetinin Yerine Getirilmemesi Suçu

TTK unun 35. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında “Tescili mecburi olup da kanuni şekilde ve müddeti içinde tescili istenmemiş olan veya 34 üncü maddenin 3 üncü fıkrasındaki şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil memuru, ilgilileri, tayin edeceği münasip bir müddet içinde kanuni mecburiyeti yerine getirmeye yahut o hususun tescilini gerekli kılan sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye davet eder. Memurca bildirilen müddet içinde tescil talebinde bulunmayan ve imtina sebeplerini de bildirmeyen kimse, sicil memurunun teklifi üzerine, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla iki milyon liradan kırk milyon liraya kadar para cezasına mahkum edilir.” hükmü yer almaktadır.

TTK unun 35. maddesine göre yasal şekilde ve süresinde tescil edilmemiş veya gerçeğe uymayan, yanlış fikir yaratacak nitelikte veya kamu düzenine aykırı bulunan bir hususu haber alan sicil memurunun, ilgiliyi gerekli kaydı veya değişikliği yapmaya veya bu kayıt yapmamayı gerektiren haklı sebebi ispata davet eder. Sicil memurunun görevleri arasında olan bu davete ilgilinin uymaması veya imtina sebeplerini bildirmemesi gerekir. Bunu yapmayan ilgiliyi sicil memuru TST nin 39. maddesine göre savcılığa ihbar etmekle yükümlüdür.

3.2.3.7. Tescil ve Kayıt için Kötü Niyetle Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma Suçu

TTK unun 40. maddenin 1. fıkrasında “Tescil ve kayıt için suiniyetle hakikate aykırı beyanda bulunanlar ceza mahkemesi tarafından iki milyon liradan kırk milyon liraya

kadar adli para cezasına veya bir aydan altı aya kadar hapis cezasına yahut bu cezaların ikisine birden mahkum edilirler...” hükmü yer almaktadır.

Buna göre kooperatifin ya da şirketin tescile mesul kişiler tarafından tescil edilmesi gereken hususlarda iyi niyete aykırı şekilde başkalarını aldatmaya yönelik olarak gerçeğe aykırı hususları tescil ettirmeleri suç olarak düzenlenmiştir (Bölükbaşı, 2007: 77; Çetin, 2004: 208).

Burada ilk tescil anındaki kötü niyetli kişilerin cezalandırılması ve ticaret siciline duyulan itimadın korunması amaçlanmıştır (Poroy, 2010: 218).

Ticaret siciline kaydı gerektiği halde tescil edilmemiş bir hususu üçüncü kişilerin bilmemesi yani sicilde kaydın olmamasına güvenmeleri korunmakta ve gerçekte var olduğu halde sicilde kayıtlı olmayan bu husus üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez (Deryal, 2005: 96).

3.2.3.8. Ticari İşletme Şube ve Ticaret Unvanıyla İlgili Yasal Zorunluluklara Uymama Suçu

TTK unun 53. maddenin 2. fıkrasında “41 ila 48 ve 50. maddeler hükümlerine aykırı hareket edenler ve 51 inci maddeye muhalif olarak ticaret unvanını devredenlerle devralan ve kullanan kimseler, 40. maddenin birinci fıkrasındaki cezalara mahkum edilirler.” hükmü yer almaktadır.

Şirketlerin dolayısıyla kooperatiflerin unvanlarında işletme konusu ile şirketin türünü gösteren kelimelerin bulunması TTK unun 45. maddesi gereği zorunludur. Örneğin konusu tarım olan ve şirket türlerinden kooperatif olan şirketin, unvanında tarım ve kooperatif kelimelerinin geçmesi zorunludur.

Koop.K unun 100. maddesi ile TTK unun mülga edilen 485. maddesine göre kooperatifin ticaret unvanında sorumluluk şeklini gösterir bir ibarenin bulunması zorunlu idi, ancak Koop.K unun 100. maddesi ile bu zorunluluk kalmadı. İstenirse sorumluluk türünün unvanda gösterilmesinde bir engel yoktur (Arkan,2008:254).

Buna göre TTK unun ticaret unvanı ve işletme adı başlığı altında düzenlenen ve şirketin yani kooperatifin ticaret unvanıyla işlenebilecek suçların ve 50. maddede şubenin ticaret unvanını kullanırken şube olduğunun gösterilmemesi hususlarına aykırı hareket edilmesi ve 51. maddeye göre ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devredilmesi suç olarak tanımlanmış ve bu eylemleri işleyenlerin aynı yasanın 40. maddesinde öngörülen ceza ile cezalandırılacakları hüküm altına alınmıştır (Bölükbaşı,2007:78; Çetin:2004:209).

3.2.3.9. Beyanname ve Diğer Evrakın Gerçeğe Aykırı Biçimde Düzenlenmesi Suçu

TTK unun 305. maddesinde “209 uncu maddede yazılı beyanname ile vesika ve sair evrakın hakikat hilafı tanzim edilmiş olmasından doğan zararlardan kurucularla bu vesika ve varakaların tanzimine iştirak edenler müteselsilen mesuldürler ve haklarında Ceza Kanununun 350. maddesi tatbik olunur.” hükmü yer almaktadır.

Buna göre 305. maddedeki tanımlı suçun oluşması için 209. maddede yazılı beyanname ve diğer evrakın gerçeğe aykırı biçimde düzenlenmesi şartı aranmıştır. Ancak eski TCK unun 305.maddesinin uygulanacağı gösterilmiş ise de yeni TCK unun da eski 765 sayılı kanunda yer alan 305. maddenin karşılığı yeni 5237 sayılı TCK da olmadığından bu madde hükmünün ifası mümkün değildir.

SONUÇ

Ülkemizde kooperatifçilik mevzuatı ile ilgili temel kanun 1163 sayılı Kooperatifler Kanunudur. Bununla birlikte, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ile 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu da, tarım kredi ve satış kooperatiflerine ve bunların üst kuruluşlarına yönelik özel hükümler içermekte ve kooperatifçilik müessesesini düzenlemektedir. Yine, Kooperatifler Kanunu'nda aksine hüküm bulunmaması durumunda, Kanunun 98. maddesi hükmü gereği, Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan anonim şirketlere ilişkin hükümler kooperatifler hakkında da uygulanmaktadır.

İlgili bakanlıkların ve sivil toplum örgütlerinin Kooperatifçilik konusunda ülkemizde yaptıkları birçok inceleme ve araştırmada; kooperatifçiliğin sorunlarının başında dağınık yasal düzenlemelerin geldiği, kooperatifçiliği düzenleyen yasaların yetersiz ve karışık olduğu, kooperatif ilkeleri ile temel değerlerini de yeterince kapsamadığı ayrıca kooperatifçilik alanının tek bir çerçeve kanun ile düzenlenmesi gereğine işaret eden görüşler yer almakta olup, Kooperatifçilik konusunda yapılacak mevzuat çalışmasında bu görüşler mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılacak çalışmalarda basit ve herkes tarafından anlaşılır bir dil kullanmanın yanı sıra, ülkemizde kooperatifçiliğin daha çok yaygınlaşmasına katkıda bulunması amacıyla ağır cezai yaptırım içeren hüküm tesis edilmekten de uzak durulmalıdır. Kooperatifçiliği düzenleyen tek bir çerçeve kanun olmamasına rağmen kooperatif uygulayıcılarının ağır ceza yaptırımları içeren ceza normlarına muhatap kılınmaları da hakkaniyete aykırı olup, kişilerin kooperatifçilikten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu uzak durma, uzaklaşma, pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ekonomik ve toplumsal kalkınmada önemli araçlardan biri olan kooperatif işletmelerinin uygulamada taşıdıkları öneme oranla varlıkları çokta hissedilmeyen işletmelerden olmalarına neden olmaktadır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Kayıtları (Aralık 2008) verilerinde gösterilen Türkiye'deki kooperatif ortağı sayısı 8,4 milyon iken Alman Kooperatifleri Konfederasyonunun (DGRV) 2009 yılı verilerine göre Almanya'da kooperatif ortağı sayısı 20,5 milyon olması bu durumun kanıtı

olarak ele alına bilir. Özellikle ticari hukuk bilgisi zayıf kimselerin bir araya gelerek oluşturdukları kooperatiflerin Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olması kooperatifçiliği daha da zorlaştırmakta, ayrıca devletin kooperatifçiliğe aşırı korumacı yaklaşımı kooperatifçileri farklı kanunlardaki ceza normlarına muhatap kılmaktadır..

Mevcut mevzuattaki düzenlemeler kooperatifçileri ağır ceza yaptırımlarına muhatap kıldığı gibi özellikle kooperatifin dinamosu konumundaki yöneticiler, kooperatiflerin bir özel hukuk tüzel kişisi olmasına rağmen, taşıdıkları vasıf gereği kooperatif para ve malları üzerindeki işlemleri sırasında işleyecekleri suçlar için daha ağır cezalara muhatap kılınmalarını sağlayacak şekilde ceza hukuku açısından devlet memuru gibi sorumlu tutmaktadır. Uygulamada devlet memuru olacak kişilerde alacakları göreve uygun eğitim aranmaktadır. Bu nedenle meslek içi eğitimle bilgileri artırılan memurların yaptıkları işlerde diğer kimselere göre daha ağır cezalara muhatap kılınabilmeleri anlaşılırken, herhangi bir eğitim şartı aranmadığı gibi yönetici olduklarında da herhangi bir eğitime tabi tutulmayan ayrıca kooperatifçilik faaliyetleri sırasında rahatça ve serbestçe müracaat edebilecekleri bir danışma sistemi de bulunmayan kooperatif yöneticilerinin kooperatif faaliyetleri ile ilgili konularda ceza hukuku açısından devlet memuru gibi sorumlu tutulmaları tutarlı bir yaklaşım değildir.. Kooperatifçilerin yani kooperatif organlarının gerçekleştirdikleri iş ve işlemler sırasında birden çok kanuna tabidirler ve bu kanunların işaret ettiği kurallara uyulmaması halinde birden çok ceza yaptırımına muhatap olabilmektedirler. Farklı kanunlarda düzenlenmiş olan ceza normu içeren hukuksal düzenlemelerin bazen çakışması yani kişinin tek eylemi ile birden farklı normu ihlal etmesi nedeniyle yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları farklı yaptırımlara tabi olabilmekte ve uygulamada mağduriyetler yaşanabilmektedir..

Yine, kooperatiflerle ilgili olarak adli makamlara birçok konu intikal etmekte ve intikal eden bu konuların çözümü de, ihtisas mahkemelerinin bulunmaması nedeniyle çok uzun zaman almaktadır. Ayrıca ceza yargılamasında kooperatifçilerin farklı kanunlarda vücut bulan ceza normlarına tabi olmaları bu ceza normlarını tatbik edecek ceza yargısı uygulayıcılarının dahi uygulamada yanlışlıklar yapmasına neden olmaktadır. Örneğin yargılaması yapılan olayda failin eyleminin hem KoopK da ki bir normu ihlal etmesi hem de TCK da ki bir normu ihlal etmesi halinde hangisinin uygulanması gerektiği konusunda farklı görüşler oluşmakta neticede üst yargı denetiminden geçen yerel mahkeme

kararlarında dahi eksiklikler tespit edilerek yeniden gözden gerilmek üzere karar merciine iade edilmektedir. Bu durum yargılama faaliyetinin uzamasına ve adaletin geç tecelli etmesine neden olmaktadır. Konumuzun incelenmesi sırasında verdiğimiz örnek Yargıtay kararlarında da görülen bu durum uzman hukukçuların dahi mevcut kooperatifçilik mevzuatının uygulanmasında hata yapabildiklerini bu halde kooperatif uygulayıcısı kooperatifçilerin uygulama da rahatlıkla hataya düşebileceklerinin göstergesidir.

Bu kapsamda, kooperatifçilik mevzuatına özgü düzenlemenin yetersizliği ve aynı zamanda ortaya çıkan ihtiyaçları giderme kabiliyetine sahip olmaması bu sorunların çözümlenmesini ve gelen taleplerin karşılanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle de, sıklıkla kooperatiflerin faaliyetlerinde aksamalar yaşanmakta, kooperatiflerin iş ve işlemleri sekteye uğramaktadır.

Ağır yaptırımlar içeren ceza sorumluluk halleri kooperatiflerden nemalanmaya çalışan art niyetli kimseleri caydırmak yerine dürüst basiretli kimselerin kooperatiflerden uzaklaşmasına neden olmakta ve kooperatiflerdeki hizmet ve çalışma kalitesini düşürmektedir.

Dolayısıyla, kooperatif mevzuatının uygulamasında öncelikle çok başlılığın ortadan kaldırılması için çerçeve bir kanun düzenlenmesi u kanun kapsamında, kooperatifçilerin açık ve net olarak, kimsenin tereddüde düşmeyeceği ceza normlarına tabi kılınmalı, ayrıca Kamu çalışanlarında aranan eğitime sahip olmadıkları gibi etkili bir danışma ve eğitim mekanizmasına da sahip olmayan özel hukuk ticari işletmesi sayılan bir müessesenin organlarının kamu çalışanı gibi sorumlu tutulmadıkları bir düzenleme getirilmelidir. Kooperatiflerdeki mevcut ceza baskısının azaltılması usulsüzlüklerin artmasına değil, açık ve net olan ceza normlarının mevcut olması caydırıcılığı artıracaktır. Ayrıca uygulamada ki karışıklığı gidererek yargılama sürecinin hızlanmasını sağlayacak ve uzayan yargılamaların zaman aşımına uğraması önlenerek adaletin tam ve zamanında tecelli etmesi sağlanacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akyol, İ. Cevat (1973), “Kooperatif yöneticilerinin eğitimi” , Kooperatifçilik dergisi, 20, 3-14
- Albayrak, Mustafa (2008), **Türk Ceza Kanunu Öz Kitap**, 3. baskı, Ankara: Adalet Yayınevi
- Altaş, Soner (2010), “Kooperatifler Kanununda Kooperatiflerin ve Üst Kuruluşlarının yönetim Kurulu Üyeleri İçin Öngörülen Cezalar”, Terazi Hukuk Dergisi, (43), 47-64
- Altun, Murat (2008), “Şirket veya Kooperatifler Hakkında Gerçeğe Aykırı Bilgi Vermek Suçtur” , **Yaklaşım Dergisi**, (181),300-303
- Altuğ, Osman (2007),”Önsöz” Tonguç Bölükbaş, **Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları**, içinde, Ankara: Adalet Yayınevi
- Ansay, Tuğrul ve Yongalık, Aynur (2006), **Bankacılar İçin Şirketler Hukuku Bilgisi**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Arkan, Sabih (2008), **Ticari İşletme Hukuku**, 12. baskı, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını
- Aslan, Yasin (2010), “Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, **Ankara Barosu Dergisi**, (2010/2), 233-246
- Ateşoğulları, **Kamil (1997)**, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Türkiye, **İstanbul: Petrol İş Yayınları**
- Alman Kooperatifleri Konfederasyonu Türkiye Temsilciliği (2010), **Avrupa'daki Alman Kooperatifleri hakkında Bilgi Dokümanı**, <http://www.dgrvtr.org/docs/abak.pdf> (14.02.2011)
- Bakıcı, Sedat (2008), **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2. baskı, Ankara: Adalet Yayınevi
- Bakıcı, Sedat (2008), **Ceza Hukuku Özel hükümleri**, Ankara: Adalet Yayınevi
- Başar, Haşmet (1998), “Kooperatifçilikte Son Gelişmeler ve Türkiye’ye Yansıması”, **Prof. Dr. Metin Kutal’a Armağan**, Ankara, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayınları.

- Bölükbaş, Tonguç (2007), **Kooperatif Yöneticilerinin Hukuki ve Cezai Sorumlulukları**, Ankara: Adalet Yayınevi
- Can, Mustafa Erdem (2007), “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Dergisi**, Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ongün’e Armağan, 11 (1-2), 71-95.
- Çalışkan, Merdan (2010), “Kooperatif Yöneticilerinin, Kooperatifler Kanununa Göre suç Sayılan Eylemleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, (40), 27-39.
- Çetin, Erol (2004), **Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar**, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Çevik, Orhan Nuri (2003), **Kooperatifler Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çevik, Orhan Nuri (2006), “Kooperatifler Ortaklık (Şirket) Değildir”, **Terazi Hukuk Dergisi**,(40),7-10.
- Çelik, Salih ve Lale, Muktedir (2006), **Kooperatifler Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Demir, Rasim (1998), “Kooperatifçilikte Devlet Müdahalesi” **Karınca Dergisi**, (244),5-7
- Deryal, Yahya (1991), **Kooperatif Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Ankara: Türk kooperatifçilik Kurumu Yayınları
- Deryal, Yahya (1998), **Türk Hukukunda Kooperatifin Hukuki Niteliği Sorunu**, Prof. Dr. Oguz İmregün Armağanı, İ.Ü.H.F.,s147-218.
- Deryal, Yahya (2005), **Ticaret Hukuku**, Trabzon: Derya Kitapevi
- Deryal, Yahya (2006), “21.04.2004 Tarih ve 5146 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrasında Kooperatiflere Ortak Olabilecek Tüzel Kişiler”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 23 (4), 93-107
- Erçin, Ferhat (2004), **Türk Hukukunda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri**, İstanbul: Der Yayıncılık.
- Ergün, Nihat (2010), “21 Aralık Dünya Kooperatifçilik Günü Mesajı” <http://tgm.sanayi.gov.tr/NewsDetails.aspx?newsID=1496&lng=tr> (05.03.2010)
- Günay, Muzaffer (2009), “Konut Yapı Kooperatifleri, Misyonu Gereği Yarı Özerk Kamu Kurumu Statüsüne Kavuşturulmalıdır”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8 (15),33-48
- Jescheck, Hans-Heinrich (2007), Alman Ceza Hukukuna Giriş, Kusur İlkesi, (Çev Feridun Yenisey), İstanbul: Beta Basım

- Koç, Hakan (2006), **Kooperatifçiliğin Önemi Ve Toplumsal Boyutları**, 08.09.2006 tarihli KOOP-MER Merkez Danışma Kurulu toplantısı'nda yapılan konuşma, <http://www.koop-mer.gazi.edu.tr/konusma.pdf> (01.02.2011)
- Kurtulan, Ahmet (2007), **Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması**, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karapınar, Osman Serdal (2010), **Şahıs ve Sermaye Şirketleri Kuruluşu ve Faaliyetlerinde Vergilerin Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Malkoç, İsmail (2008), **Yeni Türk Ceza Kanunu**, 3. baskı, Ankara: Malkoç Kitabevi
- Nurcan, Turan (2002), “Kooperatif İşletmelerinin Ekonomik ve Toplumsal Kalkınmayı Gerçekleştirmede Başarı Sağlamalarında Etkili Olan Faktörler ve Bu Faktörlerin Türk Kooperatif İşletmeciliği Açısından Ele Alınması” **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, 4 (2), 83-101
- Özgenç, İzzet (1994), “Kamu Görevi, Yükümlülük suçları, yükümlülük suçlarına İştirak”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi dergisi**, 4 (1-2), 329-348
- Özgenç, İzzet (2006), **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, 3. baskı, Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını
- Öztürk, Bahri (1987), “1163 sayılı Kooperatifler Kanununda Düzenlenen Suçlar”, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 3 (1-4), 231-248
- Özdemir, Kadir (2007), “Kooperatif Yönetim Kurulu Üyeleri İle Personelinin Kooperatifle Ticari Muamelede Bulunma Yasağı”, **Yaklaşım Dergisi**, (175), 200-203
- Öztan, Bilge (2005), **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 18. baskı, Ankara: Turhan Kitabevi
- Parlar, Ali ve Parlar, Aynur (2007), **Hukuki ve Cezai Sorumluluk Açısından Kooperatifler Kanunu**, 2. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi
- Pastanoğlu, Harun (1973), “Kooperatifçilik Ne Zaman Doğdu”, **Kooperatifçilik Dergisi**, (20), 15-35.
- Poroy, Reha ve diğerleri (2010), **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 12. baskı, Ankara: Vedat Kitapçılık.
- Poroy, Reha (2010), **Ticari İşletme Hukuku**, 13. baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü (2010), **Kooperatifçilik Strateji Belgesi**, <http://tgm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=1061&lng=tr>

- Şan, Abdullah Ayhan (2008), **Özel Soruşturma Usulleri**, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı
- Tosun, Kerim ve Artuç, Mustafa (2008), Türk Hukukunda Suçlar, 4. baskı, Ankara: Adalet Yayınevi
- Toroslu, Nevzat (2005), **Ceza Hukuku**, Ankara: Savaş Yayınevi
- Toroslu, Nevzat (1994), “Kooperatif Personelinin Cezai Sorumluluğu” ,**Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, (4), 524-534
- Ün, Mustafa (2007), “Dünyada Kooperatifçiliğin Tarihi Gelişimi”, **Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü Kooperatifler Kontrolörleri Başkanlığı Mesleki Çalışma Raporu**, <http://tgm.sanayi.gov.tr/Files/Documents/dunyada-kooperatiflesmeni-21052010144149.doc> (01.02.2011)
- Ülgüt, Altan ve Dilsiz, Mehmet (2003),”kooperatif ve Şirketlerde Ortaklar ve Kanuni Temsilcilerin Görev, Hak ve Sorumlulukları”, **Sirküler Rapor Serisi**, Seri no:2003-9, Ankara: TÜRMOB Yayınları
- Yalvaç, Gürsel (2008), **İçtihatlı Türk Ceza Kanunu**, Ankara: Adalet Yayınevi
- Yavuz, Mustafa (2007), “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yeni bir Suç Tipi: Şirket ve Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi ”, **Yaklaşım Dergisi**, (177),213-216
- Yavuz, Mustafa (2008), “Kooperatif Genel Kurulunu Süresinde Toplantıya Çağırmayan Yönetim Kurulu Üyelerinin Cezai Sorumluluğu”, **Yaklaşım Dergisi**, (186),225-231
- Yüzgeç, Seyit Halil (2010), **Kooperatif Genel Kurulu ve Genel Kurul Kararlarının İptali**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- URL, “Bankamızın Kuruluşu” (t.y.) <http://www.ziraat.com.tr/tr/bankamiz/tanitim/tarihce.aspx> (01.02.2011)
- URL, “Referans Belgesi” (t.y.) <http://www.turkiyemillikoop.org.tr/referansbelge.doc>
- URL, “Kooperatif ve Üst Kuruluşları Örnek Anasözleşmeleri” (t.y.) <http://tgm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=1152&lng=tr> (01.02.2011)
- URL, “Tedgem Kuruluş Dayanağı” (t.y.) http://www.tedgem.gov.tr/kur_yapi.asp (01.02.2011)
- URL, “Developing Countries” (t.y.) <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?R127>
- URL, “Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Tarihçe” (t.y.) <http://www.turkiyemillikoop.org.tr/tarihcenew.htm>

ÖZGEÇMİŞ

Celal Yücel, 13.08.1980 yılında, Ankara Bala'da doğdu, ilk, Orta ve lise tahsilini Ankara'da tamamladı. 2000 Yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesinde, üniversite tahsiline başladı.2004 Yılı itibariyle aynı bölümden mezun oldu.

2005 Yılında, Adalet Bakanlığında Hakim adayı olarak göreve başladı ve 2007 Yılında Cumhuriyet Savcısı olarak Trabzon Merkez Adliyesine atandı

K.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk alanında Haziran-2011 tarihinde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı.

Halen Arapgir Cumhuriyet Savcısı olarak görevini sürdürmektedir. Yücel, evli ve iki çocuk sahibi olup, iyi derecede İngilizce bilmektedir.